T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI:

ÜMRANİYE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

METE BURAK SÖNMEZ

İstanbul, 2009

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI:

ÜMRANİYE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

METE BURAK SÖNMEZ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. NAİL YILMAZ

İstanbul, 2009

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

KAMU YÖNETİMİ Anabilim Dalı MAHALLİ İDARELER VE YRD.YÖNT. Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi METE BURAK SÖNMEZ nın SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI : ÜMRANİYE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ adlı tez çalışması ,Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.02.2009 tarih ve 2009-4/18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
Tez Savunma Tarihi :	04/03/2009	
1) Tez Danışmanı :	YRD. DOÇ.DR. NAİL YILMAZ	
2) Jüri Üyesi :	YRD. DOÇ.DR. AYNUR CAN	
3) Jüri Üyesi :	DOÇ. DR. HALİS Y. ERSÖZ	

ÖNSÖZ

Öncelikle yüksek lisans tezimin danışmanlığını üstlenen, olumlu yönlendirmeleri ile bu çalışmanın akademik nitelikte bir boyut kazanmasında bana destek veren ve özelliklede ilgisinden ötürü hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nail Yılmaz'a teşekkür ediyorum.

Çalışmanın yapıldığı süreçte bana vermiş oldukları destekten dolayı başta aileme ve tez yazım süreci atmosferinin her yönünü paylaşa geldiğim dostlarıma teşekkür ve vefa borçluyumdur.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan Ümraniye Belediyesi'nin gerçekleştirmiş olduğu hizmetler ile ilgili olarak gerek bilgilere ulaşmam noktasında vermiş oldukları destekten ötürü gerekse de göstermiş oldukları ilgiden dolayı Ümraniye Belediye Başkanı Sayın Hasan Can'a ve belediye çalışanlarına sonsuz teşekkür ediyorum.

Mart, 2009 Mete Burak Sönmez

GENEL BİLGİLER

İsim-Soyisim	:	Mete Burak Sönmez
Anabilim Dalı	:	Kamu Yönetimi
Programı	:	Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim
Tez Danışmanı	:	Yrd. Doç. Dr. Nail Yılmaz
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans- Mart 2009
Anahtar Kelimeler	:	Yerel Yönetimler, Sosyal Politika, Sosyal Belediyecilik.

ÖZET
SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI: ÜMRANİYE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yerel yönetimler, demokrasinin işlerlik kazandığı, halkın yönetime doğrudan katılımının sağlandığı ve yerel ihtiyaçların yerinde tespit edilerek daha hızlı, etkin, verimli ve çözüm odaklı bir yönetim anlayışının oluşmasını sağlamaktadır.

İktisat bilimi tanımlanırken; "İnsanların sınırsız ihtiyaçları vardır ama bunun yanında kısıtlı imkânları vardır. İktisat bu dengeyi sağlayan disiplin"dir diye tanımlanmaktadır. Türkiye'de merkezi yönetimin sosyal politika hizmetleri alanında işlevselliğinin azalması ile bu alanda proje üretme ve hizmet sunma görevini, mahalli düzeyde hizmet üretmek ile görevli olan belediyeler üstlenmişlerdir. Toplumun karşılanması gereken sosyal ihtiyaçları sadece merkezi yönetim tarafından karşılanması olanaksızdır. Bu esnada merkezi yönetimin, sosyal politika hizmetlerini yerine getirmesinde, belediyeler üstlenmiş oldukları "sosyal belediyecilik" misyonlarıyla sosyal politika hizmetlerinin topluma sunulmasında, merkezi yönetimden sonra önemli aktörlerden biri haline gelmişlerdir.

Üç bölüme ayırdığımız bu çalışmada; öncelikli olarak yerel yönetimler kavramının tanımı, Osmanlı Devleti'ndeki kuruluşundan günümüzde ki AB sürecine kadar gelen gelişim aşamaları, özellikleri, hukuki dayanakları ve nihai olarak da yetki ve görevleri incelenmiştir. İkinci kısımda, sosyal politika kavramının doğuşu, gelişimi ve bugünkü durumu ele alınmıştır ve konumuzun özünü teşkil etmesi bakımından sosyal belediyecilik kavramı tanımlanmış ve fonksiyonları incelenmiştir. Uygulama boyutu açısından da, İstanbul İli Ümraniye İlçe Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal belediyecilik alanındaki uygulamaları incelenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name-Surname : Mete Burak Sönmez
Department : Public Administration
Programme : Local Administraions and Decentralization
Thesis Advisor : Assistant Professor Nail Yılmaz

Thesis Type and Date : Master- March 2009
Keywords : Local Administrations, Social Policy, Social Municipality

ABSTRACT
SOCIAL MUNICIPAL PRACTISES: CASE STUDY ON ÜMRANİYE MUNICIPALTY

Local governments where democracy is implemented efficiently and providing public participation to administration, provides opportunity to detect local needs, builds an understanding of management which is more quickly, more efficiently, more effectively and solution-oriented.

A common expression is used to identify Economy Discipline, "Human needs are endless and there are limited resources to fulfill this needs. Economy is the Discipline provides equilibrium between them". In Turkey, as defunctioning of the central goverment in social policy services, the task of producing projects and giving social services is undertaken by local governments which are responsible for providing services at local level. It is impoosible for a central government to provide social needs of the society. As central governmets provides social policy services, local governments, undertaking "social municipality" mission to give social policy services, has become a significant actor following central government in this field.

In this study which has been composed of three divisions, firstly identification of local government term, development stages since the establishment of Ottoman Empire to uptodate EU process, characteristics, legal fundamentals and finally authorities and responsibilities of local governments are studied. At second division, establishment, development and current situation of concept of social policy has been analysed, as a main focus the concept of social municipality has been identified and fucntions of it has been studied. As an implementation case, social services of Ümraniye Municipality – İstanbul Province / Ümraniye District – has been studied.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ ..... **II**

ÖZET ..... **III**

ABSTRACT ..... **IV**

TABLO LİSTESİ ..... **VII**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **IX**

GİRİŞ **1**

1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER **5**

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: YÖNETİM VE YEREL YÖNETİMLER 5
1.2. TÜRK YÖNETİM SİSTEMİ 6
1.2.1. Merkezden Yönetim İlkesi: Temel Özellikler ve Yararlı-Sakıncalı Yönleri 10
1.2.2. Yetki Devri İlkesi 13
1.2.3. Yetki Genişliği İlkesi ve Çeşitleri 14
1.2.4. Yerinden Yönetim Kavramı ve Çeşitleri 15
1.2.4.1. Siyasi Yerinden Yönetim 15
1.2.4.2. İdari Yerinden Yönetim ve Çeşitleri 16
1.2.5. Yerel Yönetim Kavramının Tanımı 17
1.3. YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ 18
1.3.1. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yerel Yönetimler 18
1.3.2. Cumhuriyet'ten Günümüze Yerel Yönetimler 20
1.3.3. AB Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler 22
1.3.4. Türkiye'de Yerel Yönetim Kuruluşları ve Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediyeler 25
1.3.4.1. Belediyelerin Genel Özellikleri 26
1.3.4.2. Belediyelerin Organları 28
1.3.4.3. Belediye Meclisi 28
1.3.4.4. Belediye Encümeni 29
1.3.4.5. Belediye Başkanı 29
1.3.5. Belediyelerin Görev ve Yetkileri 30
1.3.6. Büyükşehir Belediyelerinin Görev ve Yetkileri 30

2. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL POLİTİKA FONKSİYONLARI **32**

2.1. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ 33
2.1.1. Sosyal Hizmetlerin Doğuşu: Kısa Tarihçe 36
2.1.2. Sosyal Politikanın Genel Hedefleri 39
2.1.3. Merkezi Sosyal Politika ve Yerel Sosyal Politika Uygulayıcıları ve Amaçları 40
2.1.4. Devlet'in Sosyal Politika'da Değişen Rolü 41
2.1.5. Osmanlı'dan Günümüze Sosyal Politikalar ve Sosyal Politikaların Yerel Yönetimler Açısından Önemi 44
2.2. SOSYAL BELEDİYECİLİK KAVRAMI VE TANIMI 47
2.2.1. Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Fonksiyonlarına İlişkin Hukuki Dayanaklar 51
2.2.2. Sosyal Devlet İlkesi ve Sosyal Belediyecilik Anlayışı 53

2.2.3. Sosyal Belediyecilik Hizmetlerinin Temel Fonksiyonları.....54
2.2.4. Sosyal Politika Hizmetlerinde Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları İşbirlikleri.....58

3. ÜMRANİYE BELEDİYESİ'NİN SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI.....62

3. 1. ÜMRANİYE.....62
3.1.1 Ümraniye'nin Nüfus Yapısı.....63
3. 2. ÜMRANİYE BELEDİYESİ'NDE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL HİZMET SUNAN BİRİMLER.....64
3. 3. SOSYAL VE YARDIM İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ.....66
3. 3. 1. Yardım Sandığı.....66
3. 3. 2. Encümen Kararı İle Yapılan Yardımlar.....68
3. 3. 3 Nakit Yardımı.....69
3. 3. 4. Çocuk Bezi - Hasta Bezi Yardımı.....70
3. 3. 5. Halil İbrahim Sofrası Aşevi ve Sıcak Yemek Dağıtımı.....70
3. 3. 6. Giyim Mağazası ve Giysi Yardımı.....71
3. 3. 7. Erzak Dağıtımı.....72
3. 3. 8. Gözlük Yardımı.....73
3. 3. 9. Muayene, Tahlil-Tetkik ve İlaç Yardımları.....73
3. 3. 10. Sünnet Faaliyetleri.....74
3. 3. 11. Tekerlekli – Akülü Sandalye Dağıtımı.....75
3. 3. 12. Toplu Nikâh İşlemleri.....76
3. 3. 13. Ekmek Kuponu Dağıtımı.....77
3. 4. BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ.....78
3. 4. 1. Beyaz Masa.....78
3. 4. 2. BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) Müracaatları.....79
3. 4. 3. Bilgi Edinme Birimi.....79
3. 4. 4. Kent Konseyi.....80
3. 5. KÜTÜPHANE MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ.....82
3. 5. 1. Ümraniye Belediyesi Meslek Edindirme Kursları.....82
3. 5. 2. Kişisel Gelişim Kursları.....83
3. 5. 3. Bilgi Evleri.....84
3. 6. KÜLTÜR VE SOSYAL İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ.....85
3. 6. 1. Kültürel Hizmetler.....85
3. 6. 2. Kültürel Etkinlikler.....86
3. 6. 3. Sosyal Yardım Hizmetleri.....88
3. 7. YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ.....89
3. 7. 1. Asker Maaş Bürosu.....89
3. 8. SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ.....91
3. 8. 1. Sağlık Taramaları.....91
3. 8. 2. Muayene ve İlaç Yardımları.....92
3. 9. YAPILAN DİĞER HİZMETLER.....93

SONUÇ.....96

KAYNAKÇA.....103

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Merkezden Yönetim İle Yerinden Yönetim Arasındaki Yarar-Sakınca Değerlendirmesi 13
Tablo 2: Belediyenin Evrensel Özellikleri-Türk Belediyesinin Özellikleri 27
Tablo 3: Ümraniye Nüfus Yapısı 63
Tablo 4: 2004-2007 Yılları Arası Yardım Sandığı İstatistikleri 67
Tablo 5: 2004-2007 Yılları Arasında Encümen Kararı İle Yapılan Yardım İstatistikleri 68
Tablo 6: 2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Nakit Yardımı İstatistikleri 69
Tablo 7: 2005-2007 Yılları Arasında Çocuk Bezi-Hasta Bezi Karşılama İstatistikleri 70
Tablo 8: 2006-2007 Yılları Arasında Halil İbrahim Sofrası Aşevi Sıcak Yemek Dağıtımı İstatistikleri 71
Tablo 9: 2007 Yılında Düzenlenen Kardeş Kumbara Kampanyası İstatistikleri 72
Tablo 10: 2004 – 2007 Yılları Arası Yapılan Erzak Dağıtımı İstatistikleri 73
Tablo 11: 2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Muayene, Tahlil-Tetkik ve İlaç Yardımı İstatistikleri 74
Tablo 12: 2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Sünnet Faaliyetleri İstatistikleri 75
Tablo 13: 2004-2007 Yılları Arası Yapılan Tekerlekli-Akülü Sandalye Dağıtım İstatistikleri 76
Tablo 14: 2005-2007 Yılları Arasında Yapılan Toplu Nikâh İşlemleri İstatistikleri 77
Tablo 15: 2006-2007 Yılları Arası Yapılan Ekmek Kuponu Dağıtımı İstatistikleri 77
Tablo 16: 2004-2007 Yılları Arasında Beyaz Masaya Gelen Müracaatların Yıllara Göre Dağılımı 78
Tablo 17: 2006-2007 Yılları Arasında Yapılan BİMER Müracaatlarının Koordinasyon İstatistikleri 79
Tablo 18: 2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Bilgi Edinme Birimi Müracaatlarının Koordinasyon İstatistikleri 80
Tablo 19: 2006-2007 Yılları Arasında Yapılan Kent Konseyi Çalışmaları İstatistikleri 81
Tablo 20: 2004-2007 Yılları Arası Meslek Edindirme Kursları Mezun Sayıları İstatistikleri 82

Tablo 21: 2005-2007 Yılları Arası Kişisel Gelişim Kursları Mezun Sayıları 83
Tablo 22: 2006-2007 Yılları Arası Bilgi Evleri Üye Sayıları İstatistikleri 85
Tablo 23: 2005-2007 Yılları Arası Yapılan Kültürel Faaliyetler İstatistikleri 86
Tablo 24: 2004-2007 Yılları Arası Düzenlenen Kültürel Etkinlikler İstatistikleri 87
Tablo 25: 2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Sosyal Yardım Faaliyetleri İstatistikleri 88
Tablo 26: 2004-2007 Yılları Arasında Asker Maaş Yardımı Alan Aile Sayısı İstatistikleri 90
Tablo 27: Asker Maaş Yardımı Tutar Skalası 91
Tablo 28: 2004-2007 Yılları Arası Muayene ve İlaç Yardımı Yapılan Kişi Sayısı İstatistikleri 92

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
AB	: Avrupa Birliği
BİMER	: Başbakanlık İletişim Merkezi
Bkz.	: Bakınız
ÇETKO	: Çevre ve Tüketici Koruma Derneği
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
IULA – EMME	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği
md	: Madde
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss	: Sayfalar Arası
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

Toplumsal hayata "küreselleşme" ve "yerelleşme" eğilimlerinin yön verdiği dünyamızda, küreselleşme olgu ve süreçleri yoğun bir şekilde devam ederken, bu kavramın karşıt anlamlısı olan yerelleşme eğilimi de hızla artmaktadır. Her kavram gibi yerel yönetimler de doğuşundan bugüne değin büyük bir gelişim ve değişim aşamaları geçirerek bugünkü modern halini almıştır. Tarihsel süreç içerisinde kurulduğu zamandan günümüze kadar farklı dönemlere ait sosyal-kültürel-ekonomik ve siyasal gelişmelere bağlı olarak değişim gösteren yerel yönetimler, demokratik yönetim şeklinin oluşmasında ve nihai olarak ta kurumsallaşmasında önemli bir işleve sahip olmuştur.

Halka en yakın yönetim birimi olması ve halkın doğrudan katılımının sağlandığı yerel yönetimler ile demokrasi kavramının edilgen bir halden, işlevsel bir hale gelmesi amaçlanmıştır. Çünkü demokrasinin olmazsa olmaz (*sine qua non*) kuralı olan katılım aşaması, merkezi yönetime nazaran, yerel yönetimler aracılığıyla daha kolay sağlanmaktadır. Yeni Kamu Yönetimi anlayışı doğrultusunda, Türkiye'de 5216 ve 5393 sayılı kanunlar ile güçlendirilen belediyeler, çağa uygun bir yönetim anlayışının geliştirilmesi, yerel sorunların çözümlerinin yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakılması, şeffaf, hesap verebilir, katılımcı ve nihai olarak ta etkin bir yönetim modelinin oluşturulması amaçlanmıştır.

Mahalli ihtiyaçların yerinde tespit edilmesi ve yerinde çözüm üretilmesi, halkın temel gereksinim ve beklentilerine cevap verilmesi, yönetişim kavramının geçerlilik kazanması ve merkezi yönetimin bir takım yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi ile yerel yönetimlerin önemi artmıştır.

19. yüzyılın ortalarında, Endüstri Devrimi ile birlikte ortaya çıkan işçi sorunlarına çözüm bulmak için oluşturulan sosyal politikalar zaman ile sorunlara üretilen çözümler ile toplumsal hayatta ortaya çıkan başka sorunlara yönelmiştir ve bu nedenle sosyal politikanın amacı değişmemekle birlikte, ilgilendiği alanlar değişmiştir. Refah devleti uygulamalarının en yoğun olduğu 1945-1975 yılları arasında sosyal

politika hizmetleri yoğun bir şekilde sürdürülmüştür. 1970'li yıllarda dünyada yaşanan ekonomik krizler ile birlikte devletler sosyal politika alanında yapmış oldukları hizmetleri durdurmuşlardır. 1980 ve 90'lı yıllarda ise üzerinde pek fazla durulmayan sosyal politika hizmetleri uygulayıcısı konumunu ise mali imkânları doğrultusunda belediyeler üstlenmişlerdir.

Tarihsel arka plan bağlamında bakıldığında, Türkiye'deki sosyal politika hizmetlerini diğer toplumlardan farklı kılan en önemli tarihi faktör, Osmanlı Devleti zamanında kurulan ve sağlam bir kurumsal yapıya sahip olan, bir o kadar da özgün ve uzun ömürlü olan "vakıf" kurumu ve kültürünün bugün bile varlığını sürdürmesidir.

Toplumsal yaşamda, gündelik hayatlarını sürdürecek asgari geçim şartlarına sahip olamayan, kendi imkânları ile ihtiyaçlarının birçoğunu karşılayamayan ve nihai olarak da toplumda kendi kaderlerine terk edilen muhtaç insanların, yaşamış oldukları bu mevcut sorunların ortadan kalkması için, adil gelir dağılımının sağlanması ve insan onuruna yakışır bir hayat sürebilmeleri için merkezi yönetimler "sosyal politika" bağlamında hizmetler sunarak sorunlara kalıcı ve o nispette sürdürülebilir hizmetler üreterek sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulmasını amaçlamaktadırlar. Ancak ekonomik krizlerin etkisiyle sosyal politika üretme görevlerini bırakan merkezi yönetimler, bu görevi yerel yönetimlere ve nihai olarak ta belediyelere bırakmıştırlar. Türkiye'de son yıllara kadar belediye personelinin maaşlarını bile ödeyemeyen belediyelerin var olduğu düşünüldüğünde belediyelerin sosyal politika hizmetlerini nasıl yerine getirecekleri tartışmalı bir konu olarak belirmektedir. Ancak Türkiye'de 1990'lı yılların ortasından itibaren özellikle İstanbul ve Ankara başta olmak üzere sayısı çok olmamakla birlikte büyükşehir belediyeleri sosyal hizmet üretmişlerdir.

Bu da sunulan hizmetlerin ne kadar çözüm odaklı olduğu veya gerekli olduğu sorunsalını ortaya çıkarmıştır. Çünkü belediye gibi siyasi kurumların sundukları hizmetlerin karşılığını, beş yılda bir yapılan yerel seçimlerde almak gibi kaygıyla yapmaları hizmetlerin popülist bir hal kazanmasına ve amacından uzaklaşmasına neden olacaktır. Bu nedenle sosyal politika hizmetleri yerine getirilirken planlama aşamasının sağlıklı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Hizmetin hangi gruba, niçin ve ne amaç

için yapıldığı gibi temel soruların sorulması ve bu çerçevede planlamanın yapılması gerekmektedir.

Türkiye'de gerek merkezi yöneticiler, gerekse de belediye yöneticileri düzeyinde yaşanan "politik" amaçlı sosyal politika hizmetleri, bu hizmetleri ana amaçlarından uzaklaştırmakta ve yerini popülist politikalara bırakmaktadır.

Bu eksende, toplumda muhtaç olan kesimleri, kolaya alıştırmak yerine, bu durumdaki vatandaşların, insan onurunu rencide edecek hayat şartlarından kurtarılması, asgari şartlarda geçimlerini sağlayacakları imkânlar sunularak, kendi hayatlarını kendilerinin çalışarak sürdürebilmeleri amaçlanmalıdır. Keza popülist politikaların veya başka bir deyişle kesin çözüm yerine geçici çözümler üretilerek yapılacak her türlü ayni ve nakdi yardımların bu sorunlara bir çare olmayacağı gibi yapılan yardımların kaynak israfına neden olacağı söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı; günümüzde önemli bir yönetim aracı haline gelen yerel yönetimlerin, gelişimi, özellikleri, sahip olduğu yetki ve görevlerinin analizin yapılması ve günümüzdeki üstlenmiş oldukları misyonlarının incelenmesidir.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yerel yönetimlerin Osmanlı Devleti'nde kuruluş aşamalarından başlanmak üzere sahip olduğu tarihsel arka plan çerçevesinde, geçirmiş olduğu gelişim ve değişim aşamalarının incelenmesi, hukuki dayanakları, yetki ve görevleri ele alınmıştır.

İkinci bölümde; sosyal politika kavramının doğuşu, gelişim aşamaları, özellikleri ve genel hedefleri ele alınmıştır. Çalışmamızın özünü teşkil etmesi bakımından merkezi yönetimin uyguladığı sosyal politika hizmetlerinin benzerlerini kendi imkânları doğrultusunda uygulayan belediyelerin kazanmış oldukları "sosyal belediyecilik" kavramı tanımlanmış, ortaya çıkış nedenleri üzerinde durulmuş ve işlevleri ele alınmıştır.

Üçüncü ve son bölümde; Ümraniye Belediye'sinin 2004-2007 yılları arasında ki faaliyet raporları incelenerek bu yıllar arasında "sosyal belediyecilik" hizmetleri kapsamında uyguladığı hizmetler incelenmiştir. Ümraniye İlçe'sinin nüfus yoğunluğu

olarak 2007 yılı TÜİK verilerine göre İstanbul'un ve Türkiye'nin en büyük ikinci ilçesi olması[*], demografik yapısın çeşitlilik arz etmesi, ilçe sınırları içerisinde farklı sosyal tabakalardan insanların bir arada yaşaması ve sosyo-kültürel boyutta farklı etnik ve dini gruplara mensup insanların yaşaması, Ümraniye İlçesi'nin çalışmaya örnek olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

[*] 2008 yılında Türkiye genelinde 43 yeni ilçe oluşturulmasına ilişkin kabul edilen "5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Ümraniye ilçesinin de sınırlarında değişiklik olmuştur ve son hali ile İstanbul ve Türkiye'nin en büyük dördüncü ilçesi konumundadır.

1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI ve TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

Küreselleşmenin yoğun bir şekilde yaşandığı günümüz dünyasında önem kazanan diğer bir kavram ise yerelleşme eğilimidir. Yerel yönetimler, günümüzde gerek Avrupa Birliği'nin yerel yönetimlere verdiği değer gerekse de demokrasi kavramının daha işler bir hale gelebilmesi açısından üzerinde önemle durulan ve son zamanlarda sıklıkla gündeme getirilen bir kavramdır. Türkiye'de ilk olarak Osmanlı Devleti zamanında kurulan ama pek fazla bir işleve sahip olmayan ve 1923 yılında Cumhuriyet'e miras kalan yerel yönetimler üzerinde 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile bir takım yeni düzenlemeler yapılmış ve bu süreç 2005 yılında yapılmış olan yeni Belediye Kanunu'na kadar devam etmiştir.

Bu bölümde sırasıyla; Türk yönetim sistemi, Yerel yönetimler ve nihai olarak ta yerel yönetim birimi olan belediyeler incelenecektir.

1.1. Kavramsal Çerçeve: Yönetim ve Yerel Yönetimler

Birden çok anlamı olan yönetim kavramı kimi kez örgüt (teşkilat), kimi kez yönetsel etkinlikler (idari faaliyetler), kimi kez de yönetme (sevk ve idare) anlamında kullanılmaktadır.[1] Başka bir tanımıyla yönetim (idare); "bir tüzel kişi olarak devletin işlevini yerine getirmek üzere üstlendiği eylem ve yaptığı işlemlerin tümüne denir."[2] Geniş anlamda kamu yönetimi, "düzenli toplumlarda kamu gücünün örgütlenişini ve işleyişini içerir. Bu, her türlü devlet görevlerini ve örgütlerini içine alan bir tanımlamadır."[3] Dar anlamda kamu yönetimi ise "devletin yürütme alanındaki işlevini belirtir ve örgüt olarak, yürütme organın yönlendirdiği kamusal faaliyetleri ifade eder."[4]

[1] Şeref Gözübüyük, Tekin Akıllıoğlu, **Yönetim Hukuku,** Ankara: Turhan Kitabevi, 1993, s. 1
[2] Muzaffer Sencer, **Türkiye'nin Yönetim Yapısı,** İstanbul: Alen Yayıncılık, 1986, s. 31.
[3] Ş. Gözübüyük ve T. Akıllıoğlu, a.g.e., s. 2
[4] TÜSİAD, Kamu Reformu Araştırması, İstanbul, TÜSİAD Yayınları, Aralık 2002, s. 159.

Tarihsel süreçte; politik – hukuki bir kavram ve sosyal – idari bir kurum olarak geç ortaçağlar Avrupa'sının ortaya çıkardığı yerel yönetimler, kendi mali kaynaklarını kendi birimlerinin aldığı kararlar doğrultusunda kullanan bağımsız bir mali idari yapı ve bu yapının tüzel kişilik kazanması yoluyla şehirlerin özgürleşmesi 12. yüzyıl Avrupa'sında başlayan ve boyutları değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelen tarihsel ve toplumsal bir olgudur. Yerel yönetim geleneği ise siyasal hayata katılım ve beraberinde demokratik yaşam biçiminin yerleşmesini sağlayan toplumsal bir süreçtir.[5]

Yönetim ve yerel yönetim kavramını bu şekilde ortaya koyduktan sonra günümüz Türkiye'sinin yönetim anlayışını oluşturan, Türk yönetim tarihinin tarihsel arka planına bakarak kadim yönetim anlayışından günümüzde ki modern yönetim anlayışına kadar gelen süreçleri incelemekte yarar görülmektedir.

1.2. Türk Yönetim Sistemi

Bir toplumun yönetim veya idari yapısını betimlemek kaçınılmaz olarak genellemeler yapmayı gerektirir. Oysa genellemelerin içerdiği yanlışlık bir yana toplumların değer yargılarının ve kültürel yapılanmalarının zaman içinde sürekli değiştiğini göz önünde bulundurmak durumundayız. Çünkü kurumlar kurulduğu toplumsal zamana özgü sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmaktadırlar ve zaman ile değişikliklere uğrayarak gelişirler.[6] Bu nedenledir ki, Türk yönetim tarihi de, Türk tarihinin uzun bir süreçte birikimli bir şekilde gelişmesi ve değişmesiyle bugünkü yönetim sistemini oluşturmuştur. Öncelikle Anadolu'da beylikler ile başlayan sonra sırasıyla altı asır boyunca varlığını sürdüren Osmanlı İmparatorluğu'yla yönetim şeklini kurumsallaştıran ve Cumhuriyet'in kurulmasıyla yerini Türkiye Cumhuriyeti'ne miras olarak bırakmış ve Cumhuriyet dönemi ile yeni yönetim sistemine geçilerek, bu sistem günümüze kadar gelmiştir.

Osmanlı toplum yapısını sadece bir modelle sınırlandırmak, mümkün değildir. Ancak Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapısının özelliklerini en iyi anlatan bir şema, "patrimonyal bürokrasi adı verilen topluluk türüdür. Toplumların gelişmişlik dereceleri,

[5] İlber Ortaylı, **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840 – 1880),** Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000, ss.1-4
[6] İlber Ortaylı, **Osmanlı Barışı,** İstanbul: Ufuk Yayınları, 2004, s. 24.

bir siyasal "merkez" geliştirebilme başarılarına bağlanırsa, patrimonyal topluluk tipinin bu skalada oldukça gelişmiş bir toplumsal örgütlenme örneği verdiği söylenebilir"[7]. Mardin bu görüşü İbn-i Haldun'un, Ortadoğu'da kurulan devletlerin tarihi, bir "tekrar"dan ibarettir teorisi ile örneklendirmektedir; Göçerler, kentlerde yoğunlaşan devletlerin merkezlerine saldırırlar ve başarı elde ederek yeni bir devlet kurarlar, ama bir süre sonra kent yaşayışı yeni hanedanı "yumuşatır", bu sülale de yeni göçer federasyonlarına yenilir. Bu teori Ortadoğu'da kurulan devletler için doğru bir teori olmak ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim yapısı ile kendi sınırları içerisinde bu teoriyi geçersiz kıldığı görülmektedir. İktidarın geleneklere uygun biçimde kullanıldığı ve mutlak olarak hükümdarın elinde toplandığı patrimonyal yönetimlerde, hükümdar bu otoritesini, ülke düzeyine dağılmış, gelecekleri kendine bağlı bir "*patrimonyal bürokrat"* (askeri güçler, "sivil" memurlar ve din adamları) sınıf aracılığıyla sağlar.[8]

Türkiye'deki yönetim sistemi 19. yüzyıldan itibaren kendini çağa ayak uydurmaya çalışan, kurumlarında değişime giden, yeni kurumlar açan ve bu kurumların sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi için, nitelikli personelin yetiştirilmesi öncelikli olarak üzerinde durulan konular olmuştur. Değişim, zor ve sıkıntılı bir süreci ifade etmektedir. İlber Ortaylı'nın ifadesiyle; "Modernleşme olgusu, kaba bir deyişle var olan değişmenin değişmesidir''.[9] Modernleşme sürecinde sahip olduğu geleneği değiştirmeye başlayan ve yenilikleri toplumsal hayata sirayet ettirmek isteyen bürokratlar bu alanda istenilen başarıya ulaşamamışlardır. Cumhuriyetin ilanıyla "Osmanlı Devleti tarih sahnesinden çekilirken, hilafet kurumunun ilgası ile uluslararası dini sembollerden ve sorumluluklardan arındırılmış olmakla birlikte ezici bir çoğunlukla tek dinli bir topluma dayalı Türkiye Cumhuriyeti tarih sahnesine''[10] çıkmıştır.

Her toplumun modernleşmesi, toplumları harekete geçiren temel güç olan "modernliğin ortak paydaları dışında kendine has çizgiler oluşturmuştur. Birbirinden farklı direnç hatları, birbirinden farklı sentezler ve tarihin önlerine koyduğu tesadüflerle

[7] Şerif Mardin, **Türkiye'de Toplum ve Siyaset**, (Der. Mümtaz'er Türköne, Tuncay Önder), 4.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 4. Baskı, 1994, s. 208.
[8] Mardin, **Türkiye'de Toplum ve Siyaset,** ss. 208-209.
[9] İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı,** 15.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, s. 14.
[10] Ahmet Davutoğlu, **Stratejik Derinlik,** 16.Baskı, İstanbul: Küre Yayınları, 2004, s. 70.

farklı modernleşme maceraları ortaya çıkmıştır".[11] Osmanlı Devleti zamanında başlayan Türk modernleşmesi ise "bu bir yığın modernleşme macerası içinde öncelikleri, sınırları ve giriştiği sentezlerle apayrı bir künye ve kimlikle ortaya çıkmıştır."[12]

Modernleşme kavramı ile ifade edilen değişim aslında mevcut yapının değişikliklere uğrayarak daha nitelikli bir hale gelmesini için geçirilen zamanı ifade eder. Ancak modernleşmenin sağlam bir şekilde yürütülebilmesi için toplumun ortak bir siyasi benliğe ve siyasi değerlere bağlılık hissetmesi gerekmektedir. Bu benlik ve değer paylaşımı, tam egemenliğini saklamış milli bir devlet içinde olur çünkü tarih şunu gayet açık ispat etmiştir ki milli bir devlet kuramayan ve milli siyasi benliğini bulamayan toplumlar, modernleşmeyi de başaramamışlardır. Milli devlet, toplumun yeniden teşkilatlanmasını, yeni iş bölümü yapmasını ve eskiden yaşadığı dar toplumsal çerçevelerin üstünde daha geniş birleştirici yeni bir siyasi-sosyal çerçeve kurmasını gerektirmektedir.[13] Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı modernleşme sürecinde ise yukarıda belirtildiği gibi toplumsal yapıda birbirini bağlayıcı yapılar kurulamamıştır ve bu eksiklik toplumsal seferberliğin oluşmasını engellemiştir.

Son tahlilde yönetim alanında; "Cumhuriyet öncesi Osmanlı-Türk geleneğinden beslenen "devletçi – seçkinci" bürokratik"[14] yönetim yapısı bugün de mevcudiyetini korumaktadır. Zaman içerisinde yönetim ile ilgili yapılan değişikler Anayasada da yerini almıştır. Örneğin, 1982 Anayasa'sında ilgili 123. madde de; "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı" belirtilmiştir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere ülkemizde merkezi ve yerinden yönetim yapılarının benimsendiği görülmektedir. Ancak ülkeler kendi yönetim geleneğine paralel olarak yönetim sistemlerini şekillendirirler. Türkiye'de yönetim alanında son yıllara kadar merkezi yönetimin egemenliği söz konusuydu. Yalnız değişen koşullar ve yeni kamu yönetimi paradigması bağlamında mevcut sistemin

[11] Mümtaz'er Türköne, **Türk Modernleşmesi**, 2. Baskı, Ankara, Lotus Yayınevi, 2006, s. 10.
[12] Türköne, a.g.e., s. 10
[13] Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller,** İstanbul: İstanbul Matbaası, 1967, s. VI.
[14] Emre Kongar, **İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı,** 3. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1979, s. 465.

ülkenin zararına olduğu ve bir an önce bu alanda reformun yapılmasının gerekli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Neredeyse tıkanma noktasına gelen bir kamu yönetimi, işlerin ağır bir şekilde ilerlemesine neden olduğu gibi zaman kaybına paralel olarak istenilen sonuçların alınamaması ile de hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler tarafından olumsuz sonuçlar çıkarmıştır. 2003 yılında; Türkiye'de birbirini tamamlaması, daha iyi hizmet verilmesi ve yerel yönetimleri ilgilendiren konularda yetkiyi merkezi yönetimden alarak yerel yönetimlere devrederek, merkezi yönetimin iş yükünü azaltmak, kırtasiyeciliği, bürokrasiyi, zaman kaybını önlemek ve yerel yönetimleri güçlendirmek için Başbakanlık tarafından "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı" hazırlanmıştır. Bu tasarısı ile;

- Kamuda ilk kez bütün kamu kurumlarının uyması gereken temel ilkelerin ortaya konulması,

- Kamuda katılımcılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik, hizmetlerin sonucuna odaklılık, insan haklarına saygı, bürokratik işlemlerde ve mevzuatta sadelik, bilgi teknolojilerinden yararlanma, vb. ilkelerin operasyonel hale getirilmesi,

- Teşkilat yapılarının yatay organizasyon ve yetki devri esası uyarınca yeni ve etkin bir çerçeveye kavuşturulması,

- Bakanlıklar ve kuruluşlar arasındaki görev dağılımı netleştirilerek, mükerrerliklerin önlenmesi,

- Gereksiz hale gelmiş kuruluşların veya işlevlerinin tasfiyesi bu işlevlerin uygun birimlere devrinin gündeme gelmesi,

- Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki yetki ve görev paylaşımı netleştirilecek, merkezi idarenin stratejik düzeyde etkinliği artırılırken, yerel yönetimlerin operasyonel düzeyde ve kaynaklarının genişletilmesi ve işleyişe esneklik kazandırılması,

- Devletin asli hizmetleri dışında Bakanlıkların taşra teşkilatı ortadan kaldırılarak yerel ve yerinden yönetim birimlerinin güçlendirilmesi,

- Kamuda stratejik yönetim anlayışı yaygınlaştırılması ve kaynak tahsisi mekanizmaları ile ilişkisinin kurulması,

- Denetim sistemi performans esaslı ve iç denetim boyutu güçlendirilmiş hale getirilmesi,

- Halk denetçisi (ombudsman) mekanizması dahil olmak üzere kamuoyu denetiminin güçlendirilmesi,[15] amaçlarını taşımaktadır.

1.2.1. Merkezden Yönetim İlkesi: Temel Özellikler ve Yararlı-Sakıncalı Yönleri

Merkezden yönetim, "kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla yapılacak tüm hizmetlere ilişkin alınacak kararların ve yürütülecek faaliyetlerin merkezi hükümet ve onun hiyerarşik yapısı içinde yer alan"[16] birimlerce yürütülmesidir. Merkezi yönetim ilkesi, siyasi ve idari olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Siyasi bakımdan merkezden yönetim, "bir ülkede yasama organının ve hükümetinin tek olmasını ve dolayısıyla siyasi otoritenin tamamen merkezdeki iktidarda toplanmasını ve hukuki birliğin mevcut bulunmasını ifade eder"[17]. Siyasi merkeziyetçiliğe göre örgütlenmiş devlete "üniter devlet'' (tekçi devlet) denilir. Üniter devlet biçimine Türkiye ve Fransa örnek olarak verilebilir.

İdari bakımdan merkezden yönetim, kamusal hizmet politikalarının saptanması ve kararların alınması yetkisi merkezi organlarda toplandığı gibi bunların yürütülmesine ilişkin inisiyatif de bu organların yetkisine verilmiştir. Bu yapı içerisinde yer alan alt kuruluşlara, (bölge ve il kuruluşları) geniş takdir yetkisi tanınmamaktadır. Siyasi bakımdan merkeziyetçi yönetim olmayan bir devlette, idari merkeziyetçiliğin gerçekleşemeyeceğinden dolayı idari merkeziyetçilik, siyasi merkeziyetçiliğin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, siyasi merkeziyetçiliğin varlığı, her zaman idari merkeziyetçiliği de ortaya çıkarmaz. Bunu somutlaştıracak olursak İngiltere siyasi

[15] T.C. Başbakanlık, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1, **Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim,** Ankara: Ekim, 2003, ss. 140-141.
[16] Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi,** İstanbul: Erkam Matbaası, 2004, s. 59.
[17] Eryılmaz, a.g.e. s. 59.

merkeziyetçiliğe sahip olmak ile birlikte geniş bir idari yerinden yönetim uygularken, Türkiye'de ise hem siyasi hem de idari merkeziyet uygulanmaktadır.[18]

Merkezden yönetiminin yararları şu şekilde sıralanabilir:

- Merkezden yönetim, tüm ülkenin tek bir otorite altında toplanmasını ve böylece güçlü bir devlet yönetimi kurulmasını mümkün kılar.

- Merkezden yönetim, idari hizmetlerin yürütülmesinde tasarruf sağlayacağı gibi, idari hizmetlerin daha rasyonel bir biçimde yürütülmesini de mümkün kılar. Zira bu sistemde ülkedeki tüm beşeri ve mali kaynaklar merkezde birleştirildiğinden, bu kaynakların en verimli bir biçimde toplum yararına kullanılması sağlanmış olmaktadır.

- Merkezden yönetim, tüm ülkenin tek bir otorite altında toplanması dolayısıyla, idari hizmetlerin tüm ülke düzeyinde yeknesak bir biçimde yürütülmesini sağlar. Bu yönetim biçimi idari hizmetlerin yürütülmesi bakımından yöreler ve vatandaşlar arasında birlik ve eşitliği mümkün kılar. İdari hizmetlerin yürütülmesi için gerekli tüm parasal kaynaklar, araç ve gereçler merkezde toplandığı için, merkezden yönetim sisteminde idari hizmetlerin çeşitli yörelerde yürütülmesi, o yörelerin mali olanakları ile bağımlı ve orantılı değildir. Bir başka anlatımla, merkezden yönetim sisteminde, ülkenin çeşitli yörelerinde idari hizmetlerin yürütülmesi, o yörelerin merkezi bütçeye katkıları oranında olmaz. Böylece, merkezden yönetim ilkesinin uygulanması ile ülkenin çeşitli yöreleri arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması ve ülkenin gelişmemiş veya az gelişmiş yörelerinin gelişmelerinin sağlanması mümkün olur.[19]

Merkezden yönetimin yukarıda belirtilen yararlarının yanında, merkeziyetçiliğin oluşturduğu sakıncaları da mevcuttur. Yapılan her türlü işlemin, merkez tarafından yapılması hem zaman kaybına hem de kırtasiyeciliğe neden olmaktadır. Merkezdeki

[18] Eryılmaz, a.g.e. s. 59
[19] Metin Günday, **İdare Hukuku:** 9.Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi, 2004, ss. 58-59.

yöneticilerin, mahalli yönetimleri ilgilendiren konularla uğraşmaları yerel yönetimleri etkinsizleştireceği gibi merkezdeki bürokratlarında iş yoğunluğunun artmasına neden olacaktır. Bu da nihai olarak zaman kaybına, verimsizliğe ve beraberinde bürokrasinin olumsuz yanlarının artmasına neden olmaktadır.

Merkezden yönetimin sakıncaları da şu şekilde sıralanabilir:

- Merkezden yönetimin olması, hizmetleri gecikmeye uğratacağı gibi, sorunlara gerekli çözümlerin de üretilememesi gibi sorunlarla da karşılaşılabilir. Somutlaştıracak olursak başkent dışındaki bir ilde yaşanılan bir soruna en iyi çözümü orada görev yapan yetkililer verebilir. Çünkü başkent Ankara da alınacak kararların soruna bir çözüm getirip getiremeyeceği, bu süreçte zaman kaybının yaşanması ve bürokratik işlemler nedeniyle de kırtasiyecilik ortaya çıkacaktır.

- Sorunları, taşrada görev yapan memurlara ve idarecilere gerektiği gibi inisiyatif verilmemesi hem çalışanların kendi bilgi ve becerilerini geliştirmeleri önündeki en büyük engel aynı zamanda da yapılan işe karşı bir yabancılaştırma duygusu oluşturur.

- Aslolan merkezi idarenin ulusal boyuttaki işlerle ilgilenmesi ve günlük hizmetlerin yürütülmesi sürecinde "etkenlik" konumunu Taşra'ya devredip bu süreçte yetki verip hesap sorma anlayışına sahip olması ve sadece denetleyen konumunda olması işlerin daha etkin, hızlı ve az maliyetle gerçekleşmesine yardımcı olabilir. Böylece bürokratik işlemlerden dolayı ortaya çıkan kırtasiyeciliği de minimum seviyeye indirmiş olur.

- Demokrasi anlayışının yerelden merkeze devlet yönetiminin her alanına yaygınlaştırılmasının istendiği bir süreçte, devletin karar alma hakkını taşraya devredip halkın yönetime katılımını teşvik etmesi hem demokrasinin gelişimine hem de kararları devlet aldığı için her şeyi devletten bekleyen halk tipolojisinin ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.[20]

[20] Eryılmaz, a.g.e. s. 61

Yukarıda açıklanan merkezden yönetimin yararları ve sakıncalarından yola çıkarak aşağıdaki tabloda merkezden yönetim ve yerinden yönetim açısından bazı kriterler bağlamında değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 1

Merkezden Yönetim İle Yerinden Yönetim Arasındaki Yarar-Sakınca Değerlendirmesi

DEĞERLENDİRME KRİTERİ	MERKEZDEN YÖNETİM	YERİNDEN YÖNETİM
Demokratiklik	Düşük	Yüksek
Partizanlık	Düşük	Yüksek
Yöresel İhtiyaçlara Uygunluk	Düşük	Yüksek
Bürokrasi, Kırtasiyecilik	Yüksek	Düşük
Mali Denetim	Kolay	Zor
Bölgeler Arası Eşitsizliğe Yol Açma	Düşük	Yüksek

Kaynak: Kemal Gözler, **İdare Hukukuna Giriş,** Bursa: Ekin Yayınları, 2008, s. 33.

"Sanayi toplumunun ihtiyaçlarına göre örgütlenmiş olan kamu yönetimi anlayışının, bilgi toplumu olarak adlandırılan yeni süreçte bireysel ve toplumsal yaşamı etkileyen değişen dünya koşullarına uyum sağlaması, artan ihtiyaçları" [21] etkin, hızlı ve ekonomik bir şekilde yerine getirebilmesi için çağa uygun düzenlemeler yapılarak daha iyi bir şekilde hizmet verecek koşulların sağlanması gerekmektedir.

1.2.2. Yetki Devri İlkesi

Güçlü bir "hiyerarşi" geleneğine sahip olan Türk Kamu Yönetimi, "kökleri tarihin derinliklerine giden bu "gelenek" ile genellikle üstler ve astları arasında iletişim eksikliğine yol açmakta ve doğrudan üretilen hizmetlerin niteliğini olumsuz yönde"[22] etkilemektedir. Bu, mevcut soruna çözüm olarak geliştirilen yetki devri yoluyla, yasalar,

[21] Uğur Yıldırım, "Yerel Yönetimlerde Alternatif Hizmet Sunumu", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I - Reform.** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 395.
[22] **Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim**, İstanbul: IULA-EMME Yayınları, 2002, s. 31.

hangi konularda hangi yetkilerin, hangi makama devredilebileceğini öngörmektedir. Bu yetki devri, yönetsel bir işlemle gerçekleşmektedir. Yetki devri yoluyla karar alma "yetkisi ve sorumluluğu yetkinin devredildiği makama geçer. İmza yetkisinin ise sorumluluk ve karar alma yetkisi imza yetkisi verende kalır ve bu yetkinin verilmesi için yasal bir yetkiye de gerek yoktur".[23] Ancak "bütün konularda imza yetkisinin devri söz konusu olamaz. Yetki devrinde olduğu gibi, imza yetkisinde de amir, her zaman yetkisini geri alabilir".[24]

1.2.3. Yetki Genişliği İlkesi ve Çeşitleri

Yetki genişliği (deconcentration), merkezden yönetimin yukarıda sayılan sakıncalarını gidermek, özellikle kırtasiyeciliği bertaraf etmek için geliştirilmiş bir ilkedir. Anayasanın 126'ıncı maddesinin 2'nci fıkrası bu ilkeyi "illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır" demek suretiyle açıkça kabul etmiştir. Bu nedenlerdi ki yetki genişliği ilkesi bir "anayasal ilke"dir.[25]

Merkezi idarenin başkent kuruluşlarının tüm yetkileri elinde bulundurmaları, iş yüklerinden ötürü işlerde verimsizlik ve zaman kaybının olması merkezin bazı yetkilerini taşradaki kuruluşlarına devrederek, işlerin daha hızlı, etkin ve çözüme yönelik olmasını amaç edinilerek oluşturulmuş bir sistemdir. Bu yetki sayesinde taşradaki yöneticilere inisiyatif hakkı kullanma, sorunları yerinde teşhis ederek daha iyi ve kısa sürede çözüm üretilmesi akabinde de bürokrasiyi ve kırtasiyeciliği azaltarak merkezi idarenin de yükünü azaltan ve taşranın edilgen yerine aktif bir şekilde kamu işlerinde görev alması sağlanılmak istenmektedir. Böylece gündelik işler üst düzey kamu kuruluşları yerine taşra da çözülerek üst düzey bürokrasinin kendi işlerini yapmasına imkân tanırken, taşradaki yetkililere ise sorunlara alternatif çözüm üretme, mesleki bilgi ve deneyim kazanmalarına yardımcı olur.

Yetki genişliği iki biçimde uygulanmaktadır. Bunlar "fonksiyonel yetki genişliği'' ve "coğrafi yetki genişliğidir''.

---

[23] Ş. Gözübüyük ve T. Akıllıoğlu, a.g.e, s. 40
[24] Eryılmaz, a.g.e., s. 67.
[25] Kemal Gözler, **İdare Hukukuna Giriş,** Bursa: Ekin Yayınları, 2008, s. 29.

Fonksiyonel yetki genişliği, merkezi idarenin elindeki karar alma ve yürütmeye ilişkin bir kısım yetkilerin belli bir konuda faaliyet gösteren kuruluşa ya da onun yöneticisine devredilmesidir. Ülkemizde kamu iktisadi teşebbüsleri ile bazı katma bütçeli dairelerin yönetimi, bu tür yetki genişliği kapsamı içinde değerlendirilebilir.

Coğrafi yetki genişliği ise, merkezi idarenin karar alma ve yürütmeye ilişkin bazı yetkilerinin taşradaki birimlerinin yöneticilerine devretmesidir. Bu yetki merkezi idarenin temsilcisi Vali'ye devredilebileceği gibi bakanlıkların taşra kuruluşlarının başındaki yöneticilerine de (sağlık, eğitim ve tarım müdürleri gibi) verilebilir.[26]

1.2.4. Yerinden Yönetim Kavramı ve Çeşitleri

Yerinden yönetim, siyasi yerinden yönetim ve idari (yönetimsel) yerinden yönetim olmak üzere iki çeşittir. Yerinden yönetim ilkesi, merkezden yönetimin tersine, mahalli düzeyde yerel halka sunulacak bazı kamu hizmetlerinin merkezi idare teşkilatı ve hiyerarşisine dâhil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesidir. Yerinden yönetim ilkesi, siyasal yerinden yönetim ve idari yerinden yönetim olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır.

1.2.4.1. Siyasi Yerinden Yönetim

Siyasi yerinden yönetim, bu yönetim türünde siyasi güç merkezi yönetim ile mahalli yönetimler arasında dağıtılmıştır. Bu sistemde siyasi otorite çeşitli birimler arasında dağıtılarak tüm yetkilerin merkezde toplanması önlenmiştir. Bu ilkeyle eyalet, cumhuriyet, kanton, federe devlet gibi değişik yönetim birimleri ortaya çıkmıştır ve yönetimin bir parçası haline gelmiştirler. Federal devlet sistemlerinde, federe devletler "içinde yer alan yerel yönetimler, geniş ölçüde federe devletlere ya da eyaletlere bağlıdırlar. Federal sistemlerde eyaletlerin yasama ve yargılama konularında bağımsızlıklarını korumalarına karşın, yerel yönetimler hiçbir zaman bu haktan"[27] yararlanamazlar. Yerel yönetimler, "üniter devletlerde devlet içinde yer alan bir kamu

[26] Eryılmaz, a.g.e. s. 66
[27] Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset,** İstanbul: Cem Yayını, İstanbul, 2000, s. 23.

tüzel kişisi olduğu halde federal devletlerde devletçikler (üye devlet) içinde yer almış birer kamu tüzel kişisidirler."[28]

1.2.4.2. İdari Yerinden Yönetim ve Çeşitleri

Yönetsel yerinden yönetim, yerel düzeydeki kamusal hizmetler ile ekonomik, ticari, kültürel ve teknik bazı hizmetlerin merkezi idarenin dışındaki kamu tüzel kişiliklerince yürütülmesidir. Bu kamu tüzel kişileri, ya belli bir coğrafi bölgede "yaşayan halkı, ya da eğitim, ticaret, sanayi, kültür gibi belirli bazı hizmetleri (fonksiyonları) temsil ederler. Bu kurumlara, federalizmde olduğu gibi anayasayla egemenliğe ilişkin bir statü tanınmıştır".[29] İdari yerinden yönetim anlayışı ile kamu sisteminde oluşan merkeziyetçiliğin sakıncalarını ortadan kaldırarak, yerel halkın yönetimine teşvik edilmesini sağlamak ve kamu hizmetlerinin kısa sürede ve verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amaç edinmektedir. Bu süreçte aktif olarak yönetime katılamayan mahalli halk, bu şekilde yönetime bir şekilde katılmış ve karar alma mekanizmasına dâhil olmuş olur. Mali açıdan özerk olan bu kuruluşların kendi bütçeleri bulunmakta ve harcamalarını kendi kaynaklarından yapmaktadırlar.

Yönetsel yerinden yönetim (idari âdemi merkeziyet) iki türdür. Bunlar;

- *Hizmet yerinden yönetimi,* belli bir alana bağlı olmaksızın hizmetlerin uzandığı birçok mahalli kuruluşları içine alan belirli bazı kamu hizmetlerinin merkezin dışında bağımsız örgütlerce bırakılmasıdır. Örneğin üniversiteler ve ticaret odaları buna örnek olarak verilebilir. Hizmet yerinden yönetimde özerklik hizmetin kendisine tanınmıştır ve teknik ihtiyaçlardan doğmuştur.

- *Mahalli yerinden yönetim*, hizmet yerinden yönetiminde olduğu gibi hizmetin değil, alanın, yerin önem taşıdığı yönetim biçimidir. Mahalli yerinden yönetim idareleri belli bir yer, alan içinde o bölgede yaşayan insanların mahalli, ortak ve uygar

[28] Halil Nadaroğlu, **Mahalli İdareler,** İstanbul: Beta Yayınları, İstanbul, 5. Baskı, 1994, s. 24
[29] Eryılmaz, a.g.e. s. 69.

ihtiyaçlarının giderilmesi ile görevlidirler. Ülkemizde mahalli yerinden yönetim kuruluşları il özel idaresi, belediye ve köylerdir.[30]

1.2.5. Yerel Yönetim Kavramının Tanımı

Tarihsel süreçte kurulduğu zamandan günümüze kadar çeşitli adlar ve farklı statüler ile yerel düzeyde hizmetler sunan yerel yönetimler günümüzde de kanunlar ile belirtilen alanlarda hizmetler üretmektedirler. Yerel halk ve bu halkın müşterek nitelikteki ihtiyaçlarının giderilmesi için sunduğu kamusal hizmetler yerel yönetimlerin varlık sebeplerini oluşturan en temel öğelerdir. Bu iki öğe, gerek merkezi yönetimin, ülke çapındaki bütün kamu hizmetlerini zamanında, uygun biçimde ve etkin bir şekilde tek başına yerine getirmesinin imkânsızlığı, gerekse belirli bir bölgede yaşayan yerel halkın farklılaşan çıkarlarının, hizmet sunumunda da bir farklılaşmayı ve çeşitliliği gerektirmesi nedeniyle, yerel yönetimlerin kurulmasını gerekli kılan en temel öğelerdir.[31] Bu iki öğenin varlığı beraberinde yerel yönetimlerinde varlığını zorunlu kılmaktadır.

Yerinden yönetim diye de bilinen yerel yönetim (local self – goverment), yerel halkın tarafından seçilerek göreve getirilen organlarca yönetilmesini anlatan bir sistemdir. "Yerel yönetim birimi ise (local authority veya local administration), merkezi yönetimce, kurallar koymaya, akçal yükümlülükler getirmeye yetkili kılınmış bir yerel meclisin denetimi altındaki bir yönetim biriminin adıdır".[32]

Bundan sonraki kısımda Osmanlı Devleti'nde 1850'li yıllarda ilk defa oluşturulan yerel yönetimlerin; Osmanlı Devleti zamanındaki işlevi sonra Türkiye Cumhuriyet'inin kuruluş yıllarındaki durumunu ve nihai olarak ta Avrupa Birliği Sürecindeki Türkiye'deki yerel yönetimlerin geldiği nokta incelenecektir.

---

[30] Nuri Tortop, **Mahalli İdareler,** Ankara: Yargı Yayınları, 6.Baskı, 1999, s. 12.
[31] Erbay Arıkboğa, Tarkan Oktay ve Nail Yılmaz, **Belediye Meclisleri Örneği: İstanbul Örneği,** İstanbul: Beta Yayınları, 2007, s. 3.
[32] Ruşen Keleş ve Fehmi Yavuz, Yerel Yönetimler, Ankara: Turhan Kitabevi, 1983, ss. 17-18.

1.3. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Toplumların yönetsel anlamda değişiklik yaşadıkları ve yeniden bir inşa süreci başlattıkları süreci daha iyi tahlil edebilmek için geçmiş-konjonktür-gelecek bağlamında geniş bir çerçevede bu değişim ve gelişim süreçlerini değerlendirerek, yerel yönetim kavramının tarihsel gelişimi hakkında bilgi sahibi olunması değişim sürecinin daha iyi kavranılmasına yardımcı olacaktır.

1.3.1. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yerel Yönetimler

Türkiye'de yerel yönetim kurumu, Avrupa'daki gibi çok eski bir geçmişe sahip değildir. Tanzimat ve Islahat Fermanlarının bir sonucu olarak 19. yüzyılın ortalarına doğru kendisine uygulama alanı bulabilmiş olan yerel yönetimlerin, Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında modern anlamda bir belediye yapılanması oluşturulma çalışmalarının yapıldığı görülmekte ve yerel yönetimler ile ilgili ilk kanunda 1930 yılında yapılarak yerel yönetimler hukuki bir zemine oturtulmuştur.

Yukarıda da değinildiği gibi ülkelerin kendilerine ait özellikleri, yönetim geleneği, toplumsal yapıları, alışkanlıkları, kültürel yapılanmalarının sürekli değiştiği ve bu değişim ile birlikte gelişim sürecinin yaşandığı gözlemlenmektedir.

Türkiye yerel yönetimlerin bugünkü yapısı, modern anlamda Tanzimat'tan sonra girişilen idari reformlar ile şekillenmiştir. Bu nedenle yerel yönetimlerin gelişimini anlamak, Tanzimat'tan sonraki idari reformların mevcut yapıda gerçekleştirdiği değişimleri incelemekle mümkündür. Osmanlı İmparatorluğu'nda beledi hizmetler açısından modern anlamda bir yerel yönetim geleneğinin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Tanzimat devrine kadar Osmanlı Devleti'nde belediye hizmetleri, başlıca kadı, muhtesip, mimarbaşı, subaşı, vakıflar ve lonca gibi kuruluşlar tarafından yürütülmekte idi.[33] Bu hizmetler gerçek anlamda bir yerel yönetim biçimini ifade etmeseler de bir bakıma halkın yerel yönetimlerden beklenecek olan ihtiyaçlarını karşılamak üzere konumlandırılmıştır.

[33] Fikret Toksöz, **İyi Yönetişim El Kitabı,** İstanbul: Tesev Yayınları, 2008, ss. 26-28.

Klasik Osmanlı döneminde yerel hizmetler gönüllü kuruluşlar tarafından ya da padişah tarafından atanmış kişilerce yerine getirilmiştir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere yerel hizmetler vakıflar, loncalar, mahalle teşkilatı ve kadılar tarafından görülüyordu fakat bunlar modern anlamda bir yerel yönetim birimleri konumu kazanamamıştırlar. Çünkü bu kuruluşlar yerel yönetim birimi olmanın temel özelliklerinden olan gerek idari gerekse mali özerkliğe ve yine temel özelliklerden olan tüzel kişiliğe sahip olamamıştırlar.

1854'te İstanbul'da Şehremaneti'nin kurulması ile belediye yönetimi alanında yeni bir dönem başlamıştır. İsmini korumak ile beraber, yeni oluşturulan bu sistemin eskisiyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. "Daha ziyade Fransız *Prefecture de la Ville* unvanının bir uyarlaması ve önceleri ihtisab sisteminin başlıca görevlerinden olan pazarların denetimi, fiyat kontrolü vs. gibi görevlerle ilgilidir"[34]. Şehremaneti'nin kurulması ile birlikte, ihtisab müfettişliği kaldırılarak görevleri Şehremini'ne verilmiştir.

Osmanlı Devleti'ndeki toplumsal yapıya ve yerel yönetimlerin durumuna bakılacak olunursa:

> "Osmanlı toplum düzeni; kapalı bir hayat süren, belirli hukuki, idari, mali imtiyazları ve görevleri olan, eğitim ve sosyal yardım alanındaki faaliyetleri için kendi içinde örgütlenen cemaatlerden meydana gelmiştir. Bu cemaatlerin oluşturduğu yönetim biçiminin bir ölçüde yerel yönetim geleneğimizle ilgisinin olup-olmadığı sorulabilir. Bunun cevabı, olumsuz olacaktır. Çünkü cemaat olgusu ve cemaat idaresi düzeni; toplumun dini özdeşleşmeye göre kompartımanlaşmasına dayanan bir örgütlenme modeli olarak yapılanmıştır. Yerel yönetimin ise yurttaş toplumunun çekirdeğini oluşturduğu ve yerel topluma özgü bir yönetim gibi görünse de <<communitas>> tipi düzenden çıkışın ilk adımı olduğunu unutmamak gerekir. Kaldı ki, Osmanlı toplumunda cemaatlerin yönetiminin örgütlenme tarzı yerel olmaktan çok; her cemaatin başında imparatorluk düzeyinde merkezi bir yönetimin bulunması anlamına

[34] Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu,** Ankara: Arkadaş Yayınları, 2008, s. 533.

gelmektedir. Osmanlı toplumundaki cemaat düzeni ve 19. yüzyılda kurulan cemaat meclislerinin varlığı; gerçekte yerel toplulukların ve bireylerin özgür karar almaları ve siyasal katılımları için en büyük engel olmuştur".[35]

Bu etki 19. yüzyılın sonlarına kadar etkisini sürdürmüştür ve sonraki zamanlarda etkisini kaybetmiştir. Tanzimat döneminde değişliklerin hazırlayıcısı ve uygulayıcısı konumunda olan bürokrasi kesimi, devletin yapısını merkezi bir düşünce ile oluştururken meşruiyetini Avrupa'daki modellerden almıştır. Bu anlayışla oluşturulan yeni beledi düzen, genel itibariyle Batı Avrupa'daki modeller baz alınarak, şehrin yapısını düzenleyici ve güzelleştirici hizmetler yapılmıştır. Belediye kurumunun siyasi yönünü ifade eden, belde halkının temsili konusu ise, daha geç dönemde uygulamaya giren bir unsur olmuştur.[36] İlk olarak Şehremaneti, 1854'te İstanbul'da kurulmuş; bunu 1858'de Beyoğlu'nda kurulan belediye kurumunun prototipi olan 6. Daire-i Belediye izlemiştir. İstanbul'daki belediye modelleri daha sonra Osmanlı taşrasında, daha çok kozmopolit ve uluslararası ticaretin beslediği liman şehirlerinde yaygınlaşmıştır. Bu dönemdeki belediyeler kurumsallaşma yönünden ise özellikle II. Meşrutiyet Dönemi'nde önemli aşama kaydetmişlerdir.[37]

1.3.2. Cumhuriyet'ten Günümüze Yerel Yönetimler

Türkiye'nin cumhuriyet yönetimi ile tanışması 1923 yılında olmuştur. Bu tarihten önce altı asırlık Osmanlı Hanedanı tarafından imparatorluk yapısıyla yönetilen bir yapının değişimi ve cumhuriyete alışılması kolay olmamıştır. Gerek toplumsal yapının bu sisteme yabancı olması gerekse de cumhuriyet devrimcilerinin ilk başlarda yaşamış oldukları sıkıntılar alışma sürecinde bazı sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Geçmişten gelen yönetim yapısının varlığını halk üzerinde az da olsa hala bir etkiye sahip olması ve Osmanlı'nın bazı kurumlarında tam bir modernleşme dönemi yaşamamasından ötürü çağdaşlaşma alanında bazı sorunlar mevcudiyetlerini göstermişlerdir. Bu nedenden ötürü "bugünkü Türkiye'nin siyasal-sosyal

[35] İlber Ortaylı, **Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetimler Geleneği,** s. 206.
[36] Tarkan Oktay, "Osmanlı Döneminde Modern Belediye Kurumunun Doğuşu ve Gelişimi", **Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi,** (Ed: Erol Özvar – Arif Bilgin), İstanbul: Forart Basımevi, 2008, s. 399.
[37] Arıkboğa vd, a.g.e. s. 17.

kurumlarındaki sağlamlık ve zaafın bilinmesi, son devir Osmanlı modernleşme tarihini iyi anlamakla mümkündür''.[38]

Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden çekilmesi ile yerine kurulan Türkiye Cumhuriyet'i devamı olduğu Osmanlı Devleti'nin "III. Selim ve II. Mahmut ile başlayan ve Tanzimat ile ana hatları çizilen batılılaşma hedefini kendisine takip edilecek esas rota olarak kabul ediliyordu. Bu şekilde başlayan yeni dönemin gereği olarak",[39] Osmanlı'dan miras kalan müesseseler yeniden yapılandırılmaya başlanılmıştır. Çalışmanın özünü teşkil etmesi açısından, esas olarak üzerinde durulacak husus belediyelerin yeni dönemde nasıl bir anlayışla yapılandırıldıklarıdır.

Modern anlamda yerel yönetimlerin yönetim sistemimize girmesi halktan gelen bir taleple oluşmamış aksine Batı'nın baskısı sonucu merkezi yönetimin tek taraflı iradesiyle gerçekleşmiştir.[40] Türkiye Cumhuriyet'in kurulmasından sonra devralınan belediye yönetimi ile ilgili olarak özellikle 1923-1930 yılları arasında belediyeleri imar ve mali konularda güçlendirecek düzenlemeler yapılarak 1930 yılında 1580 Sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu belediye kanunu 2005 yılında yeni kamu yönetimi düşüncesi doğrultusunda çıkarılan 5393 Sayılı Belediye Kanun'una kadar yürürlükte kalmıştır.[41] 1580 Sayılı Belediye Kanun'unun çıkarıldığı 1930 tarihinden günümüze kadar olan gelişmeleri ve değişimleri daha iyi izleyebilmek için süreçteki ana dönüşümlere göre bu dönemi altıya ayırarak tarihsel gelişim sürecini daha iyi anlayabiliriz.[42] Bu süreçler:

[38] Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı,** s. 76.
[39] M.Ali, Gökaçtı, **Dünyada ve Türkiye'de Belediyecilik,** İstanbul: Ozan Yayıncılık, 1996, s. 119.
[40] Veysel K.Bilgiç, "Türkiye'de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – I Reform,** (Ed. Hüseyin Özgür-Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 209.
[41] Arıkboğa vd, a.g.e. s. 17.
[42] Toksöz, a.g.e., s. 38.

1930 – 1946: Cumhuriyet Belediyeciliğin Kuruluşu

1. 1946 – 1961: Demokrasiye Geçiş Dönemi

2. 1961 – 1973: Kentlerin Siyasette Önem Kazanması

3. 1973 – 1980: Yerel – Merkezi İktidar Çatışması

4. 1982 – 2000: Büyükşehirlerin Ortaya Çıkışı ve İmar Düzensizliği

5. 2000 sonrası: Kamu Yönetimi Reformu Atılımı[43] şeklinde sıralanabilir.

Türkiye'de 1980'li yıllardan sonra uygulanan neo-liberal politikalarında etkisiyle toplumsal alanda yaşanan değişim mevcut sistemdeki bütün kurumları etkilemiştir. Toplumsal alanda yaşanan bu değişim hiç şüphe yoktur ki yerel yönetimleri de etkilemiştir. "Bu etki yerel yönetim geleneğinin oluşması, kent yönetimlerinin güçlenmesi ve yerel inisiyatiflerin gelişmesi gibi olumlu gelişmelerin yanında, kentsel rantların denetlenememesi ve kamuya kazandırılamaması, çoğulcu ve demokratik bir"[44] kent yönetiminin hayata geçirilememesi gibi olumsuz gelişmeleri de beraberinde getirmiştir.

Nihai olarak Türkiye'de yerel yönetimler, kurulduğu zamandan günümüze kadar gelişmeler göstererek modern, gelişmiş batı ülkelerindeki belediye sistematiğine paralel ve kurumsallaşmış bir belediye yapısına sahip olmuşlardır.

1.3.3. AB Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler

Yerel yönetimlerin Avrupa Birliği bağlamında incelenmesi, bu idari birimlerin ortaya çıktığı bir kıta özelinde ele alınmasının yanında, Avrupa Birliği'nin yerel yönetimlere ilişkin mevzuat ve uygulamalarını belirleme açısından da önem taşımaktadır. Başka bir taraftan bakıldığında, uzun yıllardır AB'ye uyum çalışmalarını yürüten Türkiye'de yerel yönetimlerin bu açıdan incelenmesi önem taşımaktadır. Ulus-üstü bir hukuk düzenini ifade eden Avrupa Birliği mevzuatı ve düzenlemelerinin

[43] Toksöz, a.g.e., s. 38
[44] M.Akif Çukurçayır ve H.Tuğba Eroğlu, "Kent Yönetiminde Demokratik Bir Açılım Olarak Kent Konseyleri", **1.Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı,** İstanbul: Erkam Matbaası, 2008, s. 197.

birçoğunu (%40 ila 60 oranlarında) yerel yönetimler gerçekleştirmek zorundadır. Yerel ve bölgesel nitelikteki yönetimlerin yükümlü oldukları yasal mevzuatı iyi bir şekilde bilmeleri ve bu doğrultuda sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir. AB'ye aday ülkelerin, Birlik müktesebatını, üye üyelerle aynı standartta uygulayabilecek kapasitede çağdaş, nitelikli hizmet üreten, etkin idari kurumlar ve süreçler oluşturması üyelik için önem arz etmektedir.[45]

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, Türk yerel yönetimlerinin demokratik yapısının güçlendirilmesi, hukuki, idari ve mali olanaklarının arttırılması ve nihai olarak ta etkin hizmet sunma olanaklarının arttırılması hayati önem taşımaktadır.[46] Avrupa Birliği üyeleri ülkelerinin yerel yönetim yapılarına genel olarak bakıldığında, tek model yerine çeşitliliğin oluşturduğu zenginlik, tarihsel, sosyal, siyasal, kültürel vb. faktörlere bağlı olarak zaman içinde gelişen yerel yönetim yapıları, görev anlayışları, hizmet sunma teknikleri ve işbirliği stratejileri çıkmaktadır.[47] Avrupa Konseyi tarafından, "Yerel idarelerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayanan bir Avrupa'nın kurulmasının temel koşuludur" görüşünden hareketle hazırlanan tasarı ve daha sonra "Özerklik Şartı" olarak kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı gibi temel ilkeleri ve değerleri ortaya koyan hukuki düzenlemeler ve AB üyesi ülkelerin merkezi yönetimlerinin görev ve yetkilerinin bir kısmını yerel yönetimlerle paylaşmaları, yerel yönetimlerin önemini ve nihai olarak ta yetki ve görevlerini oluşturmaktadır. Türkiye açısından konuya yaklaşıldığında, AB'ye üyelik süreci devam eden Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyesi olarak Konsey tarafından hazırlanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı 1988 yılında bazı çekincelerle imzaladığı ve 1992 yılında da Bakanlar Kurulu tarafından onayladığı görülmektedir. Yerel yönetim politikaları açısından bakıldığında "idari vesayet, mali özerklik gibi konularda AB üye ülkelerinin çoğunun gerisinde olan Türkiye'nin, yerel yönetimleri konusunda yapacağı düzenlemelerle söz konusu Şartı rehber olarak alması ve çekince koyduğu maddeleri tekrardan gözden geçirmesi"[48]

---

[45] Hüseyin Özgür ve Bekir Parlak, **Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler,** Bursa: Alfa Yayınları, 2006, ss. iii-iv.
[46] **Yerel Yönetimlerin Avrupa Birliği İçindeki Yeri ve İşlevleri,** İstanbul: UCLG-MEWA (IULA-EMME) Yayınları, 2005, s. 17.
[47] H. Özgür ve B. Parlak, a.g.e. s. v.
[48] İ. Ethem Taş, "Avrupa Birliği Bünyesinde Yerel Yönetim Politikaları ve Türkiye", **(Yayınlanmamış Doktora Tezi),** Marmara Üniversitesi SBE, 2003, s. 4.

AB'ye üye ülkelerinin sahip oldukları yerel yönetim anlayışını yakalaması açısından önemli bir husustur.

AB'ye üye olacak veya olmayı düşünen ülkelerin, AB'nin benimsemiş olduğu temel değerleri ve yerel yönetim sistemi ile ilgili temel şart olarak koştuğu koşulları yerine getirebilmeleri ve bütünleşmeyi sağlayabilmeleri için bir hazırlık dönemleri geçirmeleri gerekmektedir.

Türkiye-AB ilişkilerinin yaklaşık yarım yüzyıllık bir geçmişe dayandığı ve bu ilişkilerin dönem dönem kesintiye uğramasına rağmen iki tarafın da bu ilişkiyi sonlandırmadığını ve sürdürdüğünü göstermektedir. Bu nedenle tam üyelik hedefi olan ve bir süre sonra Türkiye'nin AB içinde yer alacağını ve o zamanda Türkiye'nin AB'yle ilişki kurma biçiminde yeni bir aşamaya geçileceği düşünülebilir.[49]

Bu açıdan, tam üyelik hedefi olan Türkiye'nin de Birliğin işleyiş ve gidişatına ayak uydurması gerekmektedir. Türkiye'de uzun yıllardır yapılmak istenen ama bir türlü gerçekleşemeyen, merkezi yönetimin sahip olduğu yetki ve kaynakların yerel yönetimlere devredilmesi hususu 2004–2005 yıllarında yerel yönetim yasalarında yapılan değişiklikler ile sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece hukuki, mali ve idari açıdan güçlendirilen yerel yönetimler, Birliğin istediği yerel yönetim yapısına yaklaşma yönünde önemli ilerlemeler gerçekleştirmiştir. Ayrıca bu çerçevede Türkiye kadar AB'ye aday diğer ülkelerde de yerel yönetimlerin yetki ve kapasitelerinin artırılması ihtiyacı Bölgeler Komitesi'nce vurgulanmaktadır.[50]

AB-Türkiye ilişkilerinin başlangıcından bugüne yaklaşık yarım yüzyıllık bir süre geçtiği düşünülürse gelinen bu aşamada sahip olunan bu ilişkilerin önümüzdeki yıllarda nasıl bir gelişme göstereceğinin hassas bir kestirimi yapılamaz. Önümüzdeki yıllardaki gelişmeler pek çok faktöre bağlı olarak değişimler gösterecektir. Hiç şüphe yoktur ki burada Türkiye'nin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme noktasında göstereceği performans bu sürecin gidişatını etkileyecek en önemli unsurdur.[51]

---

[49] İlhan Tekeli ve Selim İlkin, **Avrupa Birliği Türkiye ve Yerellik,** İstanbul: IULA-EMME Yayını, 2003, s. 68.
[50] H.Özgür ve B.Parlak, a.g.e., s. v.
[51] İlhan Tekeli ve Selim İlkin, **Türkiye ve Avrupa Birliği,** Ankara: Ümit Yayıncılık, 2000, s. 574.

Günümüzde kamu yönetimi alanında yaşanan uluslararası değişimler beraberinde Türkiye ve birçok ülkede merkezi yönetim ile yerel/bölgesel yönetimler arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır ve bu doğrultuda ciddi değişim ve dönüşüm çalışmaları yapılmış/yapılmaktadır. Hiç şüphe yoktur ki bu değişimleri zorunlu kılan en önemli faktör vatandaşların değişen talepleridir. Özellikle gelişmiş ülkelerde hızla yayılan yeniden yapılanma çalışmalarının temelinde yerelleşme olgusu yatmaktadır. Merkezi yönetimin sahip olduğu yetki ve mali olanakları yerel yönetimlere aktararak yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yeniden yapılanma çalışmalarının ana vurgusunu oluşturmaktadır.[52]

Benzer şekilde Türkiye'de yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda kamu yönetimi alanında yeni düzenlemeler yapılarak yerel yönetimlerin şeffaf, verimli, hesap verebilir ve nihai olarak ta etkin bir yönetim modelinin oluşturulması amaçlanmıştır. Yerel düzeyde böyle bir yönetimin başarılmasının en önemli aracı yönetişimdir. Hem küresel hem de Avrupa Birliği gibi bölgesel düzeyde yerel yönetimlerin katılımcı niteliğiyle öne çıktığı bir dönemde Türk yerel yönetimlerinin de kendilerini çağa uygun yönetim modellerine uyumlu hale getirerek çağdaş devletlerde/toplumlarda görülen uygulamalara kayıtsız kalmamaları gerekmektedir.[53]

1.3.4. Türkiye'de Yerel Yönetim Kuruluşları ve Yerel Yönetim Birimi Olarak Belediyeler

Türkiye de yerel yönetimler; İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerden oluşmaktadır. Anayasanın 127. Maddesinde de belirtildiği şekliyle yerel yönetimler; "halkın mahalli ve müşterek ihtiyaçlarının karşılanması için kurulmuş olan bir yerel yönetim kuruluşudur".

---

[52] Yüksel Demirkaya, "Birleşik Avrupa'nın Yerelleşme Politikası", **Türkiye'de Yerel Yönetimler,** (Ed. Recep Bozlağan ve Yüksel Demirkaya), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008.

[53] M.Akif Çukurçayır, "Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1 Reform,** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayınları, 2005, s. 230.

1.3.4.1. Belediyelerin Genel Özellikleri

Belediye "evrensel bir yönetim birimi olmakla beraber kendine has özelliklere sahiptir. Bu evrensel özellikler, Türk belediye sisteminde kısmen görülmektedir. Bunun yanı sıra Türk belediye sistemi sosyo-politik vb. nedenler ile kısmen kendine"[54] hastır. Bu bilgiler doğrultusunda evrensel ve Türk belediye sistemi karşılaştırması aşağıdaki tabloda karşılaştırılmıştır.

[54] Recep Bozlağan, **Belediyelerde Örgüt Geliştirme,** İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2003, s. 15.

Tablo 2

Belediyenin Evrensel Özellikleri-Türk Belediyesinin Özellikleri

Belediyenin Evrensel Özellikleri	**Türk Belediyesinin Özellikleri**
Ulusal ana yapının bütünlüklü bir parçasıdır	Ulusal ana yapının bütünlüklü bir parçasıdır
Köklü, binlerce yıllık bir yapının sonucudur	Tanzimat döneminin bir sonucudur
Temelinde "özgürlük", "katılım" ve "etkinlik" düşüncesi vardır	Temelinde "etkinlik" düşüncesi vardır
Siyasi yönü ağır basan bir yönetim birimidir	İdari yönü ağır basan bir yönetim birimidir
Kaynağını halktan alan ve öncelikle halka karşı sorumlu olan bir hizmet birimidir	Kaynağını mevzuattan alan ve öncelikle merkezi idareye karşı sorumlu olan bir hizmet birimidir
Varlık sebebi yerel halktır	Varlık sebebi yasal düzenlemeler ve merkezi siyasal iradedir
Tüzel kişiliktir / Kamu tüzel kişisidir	Kamu tüzel kişisidir
İdari ve mali açıdan büyük ölçüde özerk bir yönetim/kamu yönetimi birimidir	İdari ve mali açıdan kısmen özerk bir kamu yönetimi birimidir
Karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) seçimle iş başına gelir	Karar organı ve yürütme organları (encümenler kısmen) seçimle iş başına gelir
Yerel hizmetleri yürütecek yeterli örgütsel yapılanmaya sahiptir	Yerel hizmetleri yürütecek yeterli örgütsel yapılanmaya kısmen sahiptir
Kar amaçlı değildir	Kar amaçlı değildir
Üst yönetim birimlerinin (merkezi idare, eyalet, bölge veya il yönetimi) hukuka uygunluk açısından denetim ve gözetimi altındadır	Merkezi idarenin kısmi vesayet denetimi altındadır
Komün, kent veya kırsal alanlarda kuruludur	Belde ve kentlerde kuruludur

Kaynak: Recep Bozlağan, **Belediyelerde Örgüt Geliştirme,** İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2003, s. 17.

1.3.4.2. Belediyelerin Organları

Türkiye'de belediyeler, yapısal ve fonksiyonel olarak meclis, encümen ve başkan olmak üzere üç temel organdan oluşmaktadır. Bunun ile birlikte Türk belediye sisteminde başkan ve meclis doğrudan halk tarafından seçilirken encümen, meclis üyeleri arasından seçilen üyelerden ve belediye başkanının seçeceği birim amirleri tarafından oluşmaktadır.[55] Belediye tüzel kişiliğinin organları, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır. Belediye başkanı ve encümen yürütme, meclis ise karar organı görevini yürütmektedir.

1.3.4.3. Belediye Meclisi

Belediyenin genel karar organı olma özelliğine sahip olan belediye meclisi, 5 yılda bir yapılan yerel seçimlerde nispi temsil sistemine göre, siyasi partilerin aldıkları oy oranına göre kazandıkları meclis üyelerinden oluşur. Meclis üye sayısı 9–55 arasında değişmektedir. Bu sayılar belirlenirken nüfus kriterleri göz önüne alınarak meclis üye sayı belirlenmektedir.

Görev süresi 5 yıl olan, belediye meclisleri üzerinde merkezi yönetiminin vesayet denetimi yeni yasayla minimum düzeye indirilmiştir. Belediye meclisinin yasama, danışma ve denetim olmak üzere üç tür görevi vardır. Belediye meclisi eski kanunda ekim, şubat, haziran aylarında üç kez olağan toplantısını yaparken, yeni kanunda ise 1 ay tatil olmak üzere diğer 11 ay toplanmaktadır. Belediye meclisi gerektiğinde olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Bunun için belediye başkanının yazılı çağrısı, meclis üyelerinin 1/3'ünün gerekçeli önerisi veya valinin daveti gerekir. Belediye meclisinin aldığı kararların bazıları kesindir. Bu kararlar için yargı yolu açıktır. Valinin, Danıştay'ın veya Bakanlar Kurulu'nun onayı gereken kararlar oldukça azdır. Bu nedenle belediye meclisinin aldığı kararlar çoğu zaman doğrudan uygulanabilir niteliktedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu).

[55] Recep Bozlağan, **Liderlik Yaklaşımları ve Belediyeler,** İstanbul: Hayat Yayınları, 2005, s. 56.

1.3.4.4. Belediye Encümeni

Eski kanunda karar organı olarak düşünülen belediye encümeni, yeni düzenlemeyle idari bir organ olarak tasavvur edilmiş ve uzmanlık niteliği güçlendirilmiştir.[56] 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 33. Maddesine göre belediye encümeni, belediye başkanlığında;

- İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için seçeceği üç üye, mali hizmetler birimi amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere 7 kişiden,

- Diğer belediyelerde, belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden oluşur.

Belediye başkanı tarafından gündemi belirlenen belediye encümenin, başkan tarafından havale edilmeyen konuların görüşülemediği ancak encümen üyeleri başkanın uygun görmesi halinde gündem için konu veya konular teklif edebilirler.(5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 35)

1.3.4.5. Belediye Başkanı

5393 Sayılı Belediye Kanununda Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, tek seçim çevreli dar bölge sistemine göre çoğunlukla seçilir. Başkan, görev süresi boyunca siyasi partilerin görev ve denetim organlarında görev alamamakta, profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamamakta ve yönetiminde bulunamamaktadır (md. 37). Belediye başkanı izin, hastalık veya başka bir sebeple görev başında bulunmadığı durumlarda, bu süre içinde kendisine vekâlet etmek üzere, belediye meclisi üyelerinden birini başkan vekili olarak görevlendirmektedir (md. 40).

[56] Bekir Parlak ve Zahid Sobacı, **Kamu Yönetimi,** 2. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları, 2008, s. 125.

1.3.5. Belediyelerin Görev ve Yetkileri

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda, 1580 Sayılı eski Belediye Kanunu'nda benimsenen "belediyelerin görev ve sorumluluklarını teker teker belirten ve sınırlandıran liste usulü terk edilerek, karma usul benimsenmiştir. Yeni kanunda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartnamesi'nde öngörülen "Subsidiarite" ilkesine"[57] uygun bir şekilde, 5393 Sayılı Belediye Kanunun 14. Maddesinde "belediye hizmetlerinin halka en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulması" esası kabul edilmiştir. Ayrıca buna ek olarak yeni kanunda belediyenin hizmet alanları sayılmış ve "belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır." İfadesi ile mahalli nitelikteki hizmetlerde genel görevli olduğu kabul edilmiştir. 5393 Sayılı Belediye Kanun'unun 14 – 15 ve 16. maddelerinde belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir. 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere verilen görev ve sorumluluklara ikinci bölümde, Türkiye'de belediyelerin sosyal politika fonksiyonlarına ilişkin hukuki dayanaklar kısmında yer verilecektir.

1.3.6. Büyükşehir Belediyelerinin Görev ve Yetkileri

Türkiye'de "metropoller büyüyerek belediye sınırları dışına taşınca, belediyeler ağı oluşmuş, belediyeler arasında işbirliğinin sağlanması sorun olmuştur. 1984 yılında 3030 Sayılı Kanunla Türkiye'de büyükşehir belediyeleri kurularak bu sorunlar"[58] çözülmeye çalışılmıştır. Ancak 1984-2004 yılları arasında uygulanan 3030 Sayılı Kanun ile büyükşehirlerin sorunları giderilememiş aksine büyükşehirlerin sorunları giderek artma eğilimi göstermiştir. Bu nedenden ötürü, büyükşehir belediye sistemindeki sorunların çözülmesi ve bu idarelerin etkin, saydam, hesap verebilir ve katılımcı bir yapıya kavuşturulması amacıyla, 2004 yılında 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çıkartılmıştır.

---

[57] Bekir Parlak ve Mustafa Ökmen, **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat,** Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2008, ss. 170-171

[58] S.Evinç Torlak ve Yasin Sezer, "Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – I Reform,** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayınları, 2005, s. 89.

3030 sayılı Kanunda belirtilen görev ve yetkilere ek olarak yeni 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanununda, görev, yetki ve sorumluluk alanları yeniden düzenlenmiş olup;

- Nazım imar planlarının yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde uygulama imar planı ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin yerine bu planları yapmak ve yaptırmak,
- Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerle ilgili her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemini kurmak,
- Sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için binalar yapmak ve bu hizmetlerle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının binalarını onarmak ve malzeme desteği sağlamak,
- Kültür ve tabiat varlıklarını korumak, bakım ve onarımını yapmak, onarımı mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden yapmak,
- Merkezi ısıtma sistemleri kurmak görevleri,[59] 3030 sayılı Kanundan farklı olarak yeni çıkartılan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa ilave edilen görev ve yetkilerdir.

Bu görevler dışında 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Büyükşehir belediyelerine verilen görev ve sorumluluklara ikinci bölümde, Türkiye'de belediyelerin sosyal politika fonksiyonlarına ilişkin hukuki dayanaklar kısmında yer verilecektir.

[59] S. E.Torlak ve Y. Sezer. a.g.e., s. 95.

2. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL POLİTİKA FONKSİYONLARI

Türkiye'deki temel sosyal politikaların uygulayıcısı konumunda merkezi yönetim bulunmaktadır. Merkezi yönetimlere sosyal politika hizmeti sunma alanında yerel yönetimlerin ve özellikle de belediyelerin sosyal nitelikli politika hizmetleri üreterek destek oldukları görülmektedir. Bu hizmetlerin sonucunda günümüzde sosyal politika hizmetlerinin sunumunda hem kalitenin artmasında hem de sunulan hizmet alanının genişlemesinde belediyeler önemli bir rol üstlenmişlerdir.

Günümüzde merkezi yönetimler yerel yönetimlerin desteği ile yerel düzeyde sosyal politika hizmetlerini etkin bir şekilde sunmaktadırlar. Yerel halkın sosyal ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve bunlara çözüm sunulmasında yerel yönetimler merkezi yönetimlere göre daha avantajlı bir konumdadırlar. Genel anlamda sosyal politika, zenginlerden fakirlere kaynak dağılımı ile sosyal adaletin sağlanmasında gelirin yeniden dağılımına yönelik uygulanan devlet politikalarıdır. Merkezi yönetimler, yerel yönetimler ve STK'lar ile işbirlikleri yaparak sosyal politikaların yaygınlaşmasını ve yerel yönetimlerin sivil toplum kuruluşlarının tecrübelerinden yararlanmasını sağlayabilir. Çünkü devletin sahip olduğu mali imkânlar ile tüm sosyal politikaların sağlanması oldukça zordur. Bu nedenle yerel yönetimler ile STK'ların bu alanda aktif bir şekilde rol alması devletin sosyal politika alanındaki yükünü hafifleteceği gibi daha fazla alanda sosyal politika hizmetlerinin üretilmesini sağlayacaktır. Sosyal politika hizmeti sunma görevi yetkisini sadece merkezi yönetime vermek, yerel düzeyde sosyal hizmet sunan yerel yönetimlerin etkisini azaltacağı gibi katılımcı demokrasinin gelişimini de engelleyen bir yaklaşım olacaktır.[60]

Nihai olarak Türkiye'de sosyal politika hizmetlerini yerine getirme görevi merkezi yönetime aittir. Bunun ile birlikte 150 yıllık bir yerel yönetim geçmişine sahip olan Türkiye'de hukuki, idari ve mali imkânlar doğrultusunda yerel yönetimler de sosyal politika hizmetleri sunmaktadırlar. Son on yıllık süreçte merkezi yönetimin

[60] Ali Seyyar, "Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi", **Yerel Siyaset,** Yıl 3, S 25 Ocak 2008, s. 30.

dışında, yerel yönetimlerin özellikle de belediyeler sosyal politika alanında hizmet üretmektedirler.

Yerel düzeyde belde halkının ve STK'ların deneyim ve mali imkanlarından yararlanılarak, sosyal hayatın, yerel ekonomik ve sosyal gelişmeyle desteklenmesini öngören yerel sosyal politika ile yerel yönetimlere sosyal alanlarda planlama, düzenleme ve uygulama fonksiyonu verilmiştir. Yerel yönetimlerin, sosyal, kültürel, eğitim, sağlık, çevre, istihdam, yoksulluğun önlenmesi gibi toplumsal alanlarda ve özelliklede toplumda korunmaya muhtaç kesimlere yönelik olarak sosyal hizmetler sunmaktadırlar. Yerel düzeyde sosyal politika hizmetleri üreterek sosyal devlet anlayışının gereğini yerine getiren belediyeler "sosyal belediye" ismi ile nitelendirilmektedirler.[61]

2.1. Sosyal Politika Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Sosyal politika kavramı, "hem bir akademik disiplinin adını, hem de sosyal refahı sağlamak için yapılan toplum düzenlemelerini belirtmek için kullanılmaktır".[62] Başka bir tanımıyla; "sosyal politika, devletlerin, resmi ve özel sosyal kurumların ve sivil toplum örgütlerinin, değişik sosyal kesimlerin yaşama şartlarını iyileştirmek maksadıyla uyguladıkları sosyal politikaların ve tedbirlerin bütünüdür".[63] Koray'a göre ise; "…modern toplumda bir arada ve uzlaşma içinde yaşayabilmenin "ahlaki ve sosyal" boyutunu kurmakta ve bir anlamda toplumun "harcı" görevini görmektedir".[64] Güven ise sosyal politikayı şöyle tanımlamaktadır: "ekonomik olayların insanların toplum yaşamı üzerindeki etkilerini, ortaya çıkardığı sosyal sorunları incelemekte ve bu sorunlara çözümler üreterek, toplumsal düzenin varlığını sürdürmesini"[65] amaçlamaktadır.

Sosyal politikalar, özelliği, amacı ve hedef kitlesi açısından farklı bir kategori oluşturmaktadır. Genel olarak 19. yüzyılın ortalarında, Endüstri Devrimi ile birlikte

---

[61] Seyyar, a.g.m. s.32.
[62] Christine Hallett; "Social Policy; Continuties and Change"; Women and Social Policy; (Ed. Christine Hallett);Prentice Hall: 1996; p.1., Muharrem Es, "Sosyal Politika Açısından İstanbul Metropoliten Alanının Yapısal Sorunları ve Çözüm Önerileri", **(Yayınlanmamış Doktora Tezi),** İstanbul Üniversitesi SBE, 2000, s. 8.
[63] Ali Seyyar, **Sosyal Siyaset Terimleri,** İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s. 544.
[64] Meryem Koray, **Sosyal Politika,** Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2000, s. 7.
[65] H.Sami Güven, **Türkiye'de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar,** Bursa: Ezgi Kitabevi, 1996, s. 1.

ortaya çıkan işçi sorunlarına çözüm bulmak için oluşturulan sosyal politikalar bu alanda ilk olarak, daha çok çalışma koşullarının iyileştirilmesine ve çevrenin kişilerin sağlığı üzerindeki zararlı etkilerin hafifletilmesine yönelik çalışmalar yapmıştır. Sosyal politikalar zaman ile sorunlara üretilen çözümler ile toplumsal hayatta ortaya çıkan başka sorunlara yönelmiştir ve bu nedenle sosyal politikanın amacı değişmemekle birlikte, ilgilendiği alanlar değişmiştir. Refah devleti uygulamalarının en yoğun olduğu 1945-1975 yılları arasında sosyal politika hizmetleri yoğun bir şekilde sürdürülmüştür ve birçok sanayileşmiş ülkede sosyal politika harcamalarının miktarı gayri safi milli hâsılanın yüzde 20'sinin üstüne çıkmıştır. Dünya'da sosyal politika alanındaki bu gelişmeler 1966'da imzaya açılan ve 1976'da yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler İktisadi, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi aracılığıyla da hukuki bir nitelik kazanmıştır.[66]

Sosyal politika, genel itibariyle, 20. yüzyılın bir olgusu olmak ile birlikte daha çok ekonomik yönden gelişmiş toplumlara özgü bir olgu ve özünde bir toplum üyesinin "vatandaşlık" hakkına dayalı bir gelişmedir. Bu açıdan günümüzde demokrasi ve vatandaşlık haklarının tam anlamıyla uygulanmadığı ülkelerin var olduğu düşünüldüğünde toplumsal sorunlara kapsayıcı ve bu yönde çözüm odaklı toplumsal politikaların varlığından söz etmek oldukça zordur. Toplumların ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyleri sosyal politika hizmetlerinin uygulamasında en önemli faktörlerdir[67]. Bu noktadan hareketle sosyal politika şu şekilde kavramsallaştırılabilir.

Sosyal politika en başta:

a) Büyük ölçüde devlete ait bir politikadır, fakat gelişmesini büyük ölçüde insan haklarının ve demokrasinin gelişmesine borçludur.

b) Devletin bir yandan, toplumsal sınıflar ve çıkarlar arasında uzlaşma sağlama ihtiyacı ve arayışıyla ilgilidir; öte yandan devletin tüm toplumun çıkarlarını kollamak üzere piyasaya bırakılamayacak hizmetleri yerine getirme yükümlülüğünden doğmaktadır.

---

[66] Mehmet Fevzi Bilgin, "ABD'de Toplumsal Değerler ve Sosyal Politika", **Kamu Yönetimi Yazıları,** (Ed. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa Lütfi Şen), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007, s. 112.
[67] Koray, a.g.e., s. 8.

c) Demokratik-siyasal hakların genel bir nitelik kazanması ve insan haklarına ekonomik-sosyal boyutlar eklenmesinin gerisinde ise, büyük ölçüde, işçi sınıfının mücadelesi gibi gelişmeler yatmaktadır.

d) Bu nedenle sosyal politika, önce işçi sınıfına ait önlemler olarak başlamışsa da, zaman içinde, toplumun çeşitli kesimlerine ve çeşitli toplumsal sorunlara yönelmiş, tüm toplumun sosyal gelişmesini sağlamaya ve yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan bir "vatandaşlık hakkına" dönüşmüştür.[68]

Ülkelerin demokratik yönetim yapısını benimsemeleri beraberinde sosyal politika hizmetlerine bakışlarını da değiştirmiştir. Bunu doğrudan ilgililer de ısrarla istemişlerdir. Çünkü görmüşlerdir ki, sahip oldukları hak ve özgürlükler yolu ile sorunlarını kesin çözümlere ulaştırmakta çok daha etkin konuma gelmişlerdir. Bu doğrultuda, toplumların sosyal politika geçmişlerine bakıldığında işçi sınıfının devletlerle uyuşmazlıklarının başında hak ve özgürlüklerinin geldiği kolayca görülmektedir.[69]

Temel hak ve özgürlükler sosyal-ekonomik hak ve özgürlüklerle genişlemesi, siyasal hakları güçlenen işçi sınıfı demokrasi içinde kalarak toplumu değiştirme gücü kazanması ve toplumsal reformlarla Batı toplumunun çehresi değişmiştir. Başlangıçta işçi sorunlarına çözüm bulmak amacı ile oluşturulan sosyal politikalar bu sorunlara üretilen çözümler ile toplumsal alandaki başka sorunlara yönelmiştir ve bu gelişmeden dolayı dar bir kapsamı ve anlamı olan sosyal politika, giderek hem daha geniş toplumsal kesimlere yayılmış, hem de nitelik değiştirerek bugünkü anlamıyla geniş anlamda bir sosyal politika uygulamasına ulaşmıştır.[70]

Dar manada; sosyal politikanın sınırları sıkı bir şekilde oluşturulmuştur. Bu mana tüm sosyal grupları içermemektedir. Zamanımızda özellikle sosyal sınıfların ekonomik durumları, çatışma ve gerginlikleri doğuran sebepler en başta gelmekte ve sosyal mesele hemen çoğu zaman bir "geçim meselesi" şeklinde görülmektedir.[71]

---

[68] Koray, a.g.e., ss. 8-9
[69] Cahit Talas, **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi,** İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1992, s. 17.
[70] Koray, a.g.e. s. 9
[71] Tuna Orhan ve Nevzat Yalçıntaş, **Sosyal Siyaset,** İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994, s. 29.

Geniş manada; sosyal politika, dar manada sosyal politika tanımına nazaran daha kapsayıcı ve sosyal politikanın ilgi alanına giren tüm konuları kapsamaktadır. Bu problemlerin niteliği itibariyle, bugün hemen hemen bütün sosyal alanların ve bütün sosyal grupların sorunları ile ilgilenmekte ve çözümler üretmektedir.[72]

2.1.1. Sosyal Hizmetlerin Doğuşu: Kısa Tarihçe

19. yüzyıldan önce toplumdaki korunmaya muhtaç olan kesimlerin ihtiyaçlarının giderilmesi ile ilgili hizmetler sunulurken, Endüstri Devrimi ile birlikte ortaya çıkan işçi sınıfının sorunları ile ilgili sosyal politikalar gerçekleştirilmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısından sonra ise gelişmiş ülkelerde refah devleti anlayışının benimsenmesi ve işçi sınıfının sorunlarının da büyük ölçüde çözüme kavuşturulması, sosyal politikanın kapsam ve alanının çağdaş toplumsal sorunları kapsayıcı biçimde genişlemesine yol açmıştır.[73]

Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal politikaların gelişimi tarihsel süreçte farklı dönemlerde olmuştur. Sosyal politika alanında bakıldığında ikinci Dünya Savaş'ında sonra 1945–1950 yılları arasında yoğun bir şekilde sosyal politika hizmetleri uygulanmıştır. 1950'li yıllardan itibaren önceki dönemde uygulanan sosyal politikalar kadar olmasa da sosyal politikalar uygulanmıştır ve bazı yeni gelişmeler yaşanmıştır. 1961 anayasası ile birlikte yeni bir sürecin yaşandığı dönemde "Sosyal Devlet" ilkesi ilk defa 1961 Anayasa'sında yer almıştır ve sosyal devlet anlayışının gereği olan devlet politikaları uygulanmıştır. 1970'li yıllardan itibaren ise yoğun bir şekilde yaşanan ekonomik ve siyasal sorunlar ile birlikte sosyal politika hizmetlerinde azalmalar olmuştur.[74]

Neoliberal politikaların etkin bir hale geldiği 1980'li yıllarda ise özellikle ekonomik krizlerin yoğun olarak yaşandığı 1990'lı yılların ortasından itibaren sosyal politikalar alanında fazla hizmet üretilmemiştir. Bu hizmetler, toplumda korunmaya muhtaç kesimlerin insanlık onurunu rencide edici hayat şartlarından kurtarılarak, asgari

[72] Ali Seyyar, Sosyal Politika Nedir?, http://www.sosyalsiyaset.com/documents/ss.htm, (Erişim Tarihi: 02.09.2008).
[73] Halis Yunus Ersöz, "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü", **Sosyal Politikalar Dergisi,** Sayı 2, Kış 2007, s. 32.
[74] Ömer Zühtü Altan, **Sosyal Politika,** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003. s. 77.

geçim şartlarına kavuşturulmalarını ve kendi hayatlarını kendilerinin kazanacakları şartların oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır. Sosyal hizmetler toplumdaki bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerinde yardımcı olmak amacıyla, sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve programlar bütünüdür.[75] Buradan hareketle, muhtaç kesimlere yönelik yapılan bu tür yardımlarda; sosyal yardımların ağırlıklı olarak nakdi yardım, sosyal hizmetlerin ise hizmet ağırlıklı politikaları içerdiği görülmektedir.

Türkiye'de son elli yıllık süreçte uygulanan sosyal devlet anlayışı ile sosyal adalet ve sosyal güvenlik sistemi tüm bireyleri kapsayıcı bir sistemi oluşturamamıştır. Avrupa'da refah devleti uygulamalarının uygulandığı dönemde, bu toplumların iktisadi gelişimlerini ve sermaye birikimlerini başardıkları görülmektedir. Bu ülkelerin ana amaçları ulusal gelirlerini daha iyi paylaştırma konusunda odaklaştığı için, sosyal refah ve sosyal güvenliği sağlamışlardır. Türkiye ise geç sanayileşme hamlesi ve yaşanan toplumsal dönüşüme ayak uyduramayan sosyal politikalar sonucu refah devleti çizgisine istenilen düzeyde yaklaşılamamıştır.[76] Türkiye'de Sosyal devlet anlayışı ilk defa 1961 Anayasasında yer almıştır ve demokratikleşme ile sosyalleşme alanında ilk ve en önemli sayılacak gelişmeler bu dönemde yaşanmıştır.

1982 Anayasası'nda da Türkiye Cumhuriyeti'nin "sosyal hukuk devleti" olduğu belirtilmekte ve Anayasanın 5. maddesinde de devletin temel amaç ve görevleri tanımlanırken "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak" olarak devletin sosyal görevleri belirtilmiştir.

Türkiye'de sosyal hizmetleri yerine getirmek amacıyla sosyal hizmetlerin planlanması, uygulanması, koordine edilmesi ve denetlenmesinden sorumlu olarak

[75] Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti,** 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2007, ss. 99-100.
[76] Erol Kaya, **Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi,** İstanbul, Okutan Yayınları, 2007, s. 139.

“Sosyal hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Bu kuruma ilave olarak aynı kanuna dayanarak “Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu”, kurulmuştur ve bu kurum üst danışma kurulu olarak görev yapmaktadır. SHÇEK dışında, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) Sekreterliği”, “Aile Araştırma Kurumu”, “Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü”, “Özürlüler İdaresi Başkanlığı” gibi kamu kurum ve kuruluşları kurularak bu alanda sosyal hizmetler üretmişlerdir. Bu kurumlara ilave olarak Yerel Yönetimler, Sosyal Güvenlik Kurumları (Emekli Sandığı, Bağ-kur ve SSK), Sağlık Bakanlığı ve bu alanda hizmet üretmek üzere kurulan Sivil Toplum Kuruluşları sosyal nitelikli hizmetler üretmişlerdir.

2.1.2. Sosyal Politikanın Genel Hedefleri

"Sosyal politika ve devlet arasındaki ilişki hedefleri itibari ile her ikisinin de taraflar ve değişik çıkar grupları arasında denge ve uzlaşma sağlayıcı rol oynamalarında yatmaktadır."[77] 19. yüzyılda Endüstri Devrimi ile ortaya çıkan işçi sorunlarına ve çalışanların haklarının korunmasına yönelik olarak, devletin çalışanların haklarını koruyucu düzenlemeleri devreye soktuğu liberal dönem bu ilişkiyi somutlaştırması açısından örnek gösterilebilir. Ayrıca bu dönemde devletin ülkedeki sosyal gelişmeyi hızlandırıcı, tüm kesimleri dikkate alan politikalara yöneldiği görülmektedir. Bu doğrultuda devletin eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, mali yapı ve istihdam politikaları gibi alanlarda ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini artıracak politikalar uygulaması ile sosyal politikaların bizzat devlet tarafından uygulamaya geçirildiği görülmektedir.[78]

Dinamik bir yapıya sahip olan sosyal politika, ülkelerdeki sosyal yapıların değişimine paralel olarak yeni bir yapıya kavuşmaktadır. Sosyal politikanın ilk ortaya çıktığı zamanki ilgilendiği sorunlar ile bugün ilgilendiği sorunlar arasında büyük bir fark vardır. Çünkü zaman içerisinde, ilgilenilen sorunlara çözüm üretilmesi ile başka alanlarda ortaya çıkan sorunlara alternatif çözüm politikalarının geliştirilmesinden ötürü sosyal politikanın alanlarında değişiklik olmuştur. Ancak sosyal politikanın temel çıkış noktasını oluşturan, toplum içerisinde yaşayan vatandaşların-grupların arasındaki sosyo-ekonomik dengeyi korumak düşüncesi mevcudiyetini korumaktadır.

Bu bilgiler paralelinde sosyal politikanın genel hedefleri şunlardır;

- Ferdî muhtaçlığın yanında değişik psiko-sosyal sorunların ve yüklerin ortaya çıkması halinde muhtaç insanlara, sosyal güvenlik yöntemleri (sosyal sigortalar, devletçe bakılma, sosyal yardım ve sosyal hizmetler) çerçevesinde geniş kapsamlı ve çok maksatlı maddî ve manevi destek ve danışmanlık hizmetleri sunmak.
- Sosyo-ekonomik yönden zayıf olan insanların sosyal ve ekonomik durumlarını sürekli olarak iyileştirmek.

[77] Abdülkadir Şenkal, **Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika,** İstanbul: Alfa Yayınları, 2005, s. 48.
[78] Şenkal, a.g.e., s. 48-49.

- Sosyal barışın ve adaletin temini için refah toplumunu oluşturmak. Sosyal gelişmeyi, mikro (işletmelerde) ve makro (toplumsal düzeyde) bazda sağlamak.
- Akla gelebilecek bütün sosyal risklere ve bunların doğurabileceği her türlü zararlara karşı toplumun bütün üyelerini sosyal güvenlik kapsamı altına almak.
- Fırsat eşitliği çerçevesinde insan haysiyetine yaraşır bir hayatın idamesi için tedbirler almak ve tam istihdamı sağlamak.
- Toplumda sosyal bütünleşmeyi ve sosyal tekâmülü oluşturmak ve bunun için de sosyal ahlâk ve sorumluluk duygusunu geliştirmek. Sosyal ahlâk esaslarının toplumda geçerlilik kazanması yönünde sosyal hizmetler alanında danışmanlık, rehberlik ve pedagoji faaliyetlerinde bulunmak.
- Kolektif kendi kendine yardım etme ilkesine uygun olarak, gerek kamu alanında, gerekse sivil toplumda sosyal dayanışma ruhunu hayata geçirmek ve sivil toplum örgütlerine katılımcı imkânlar tanımak.
- İnsan kaynaklarını, mikro ve makro bazda en verimli bir şekilde değerlendirmek ve sosyal sermaye oluşturmak.[79]

2.1.3. Merkezi Sosyal Politika ve Yerel Sosyal Politika Uygulayıcıları ve Amaçları

Sosyal politikaların ülke genelinde uygulanan makro politikalar ve yerel düzeyde uygulanan mikro politikalar olmak üzere iki temel boyutu vardır. Ülke genelinde merkezi yönetimlerin istihdam, mali yapı, sosyal güvenlik ve eğitim gibi temel alanlarda ulusal politikaların belirlenmesinde planlama ve koordinasyon işlevini üstlenmesidir. İkinci boyutta ise makro politikaların yerel ihtiyaçlar ile uyumunu sağlama, uygun politikaların hazırlanması ve bunların hayata geçirilmesini sağlayan mikro politikaların yerel yönetimler tarafından hayata geçirilmesidir. Yerel yönetimlerin halkın ihtiyaçlarını tespit etmesi ve bu ihtiyaçlara uygun kesin çözüm üretmesi merkezi yönetimlere nazaran daha kolaydır.[80]

"Bütün dünyada demokratik gelişmeler ve kamu yönetiminde etkinlik sağlama amacının ortak bir sonucu olarak belirginlik kazanan bir husus, merkeziyetçiliğin

[79] Ali Seyyar, Sosyal Politika Nedir?, http://www.sosyalsiyaset.com/documents/ss.htm, (Erişim Tarihi: 02.09.2008).
[80] Bilal Eryılmaz, "Belediyeler ve Yerel Sosyal Politikalar", **Sosyal Politikalar Dergisi,** S 2, Kış 2007, s. 80.

azaltılarak yerel yönetimlere yetki devrinin arttırılması ve sonuçta yerel yönetimlerin"[81] hukuki ve mali açılardan güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ülkemizde bu doğrultuda son yıllarda belediye kanunlarında yeni düzenlemeler yapılarak hem yetki hem de mali açıdan belediyeler güçlü hale getirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de sosyal politika alanında, merkezi yönetimin dışında belediyeler tarafından da hizmetler sunulmaktadır. Ancak ülkemizde belediyelerin sosyal nitelikli hizmetleri üretmesi son on yıllık süreçte gerçekleşmiştir. Merkezi yönetimlere nazaran halka daha yakın bir yönetim birimi olan belediyelerin sorunları daha kısa sürede tespit edip, bu sorunlara hızlı ve kalıcı çözümler üretmesi daha kolay ve çözüm odaklı olacaktır. Günümüzde Türkiye'de sosyal politika hizmetlerinin uygulayıcısı konumunda olan merkezi yönetimler bu alanda yetkilerinin bir bölümünü yerel yönetimlere devretme eğilimindedirler. Yetki yönünden güçlendirilen ancak mali açıdan yeterince kaynak aktarılmayan yerel yönetimlerin bu hizmetleri gerçekleştirme ihtimali zordur. Bu açıdan merkezi yönetim tarafından sosyal politika hizmetleri uygulayıcısı konumuna getirilen yerel yönetimlere mali açıdan daha fazla kaynak aktarımı sağlanarak hizmetlerin daha kaliteli ve kapsayıcı bir nitelikte olması sağlanacaktır. Burada değinilmesi gereken başka bir hususta sunulacak sosyal politika hizmetlerinin mali imkânları doğrultusunda hangi yerel yönetim birimi tarafından yerine getirileceğinin belirlenmesidir.[82] Çünkü "belediyeler arasında sosyal uygulamaların dağılımı da sorun oluşturmaktadır. Hangi birimin nasıl ve ne kadar sosyal belediyecilik uygulayacağı özellikle büyükşehirlerde ilçe/ilk kademe ile büyükşehir belediyesi arasında sorun"[83] teşkil etmektedir.

2.1.4. Devlet'in Sosyal Politika'da Değişen Rolü

Endüstri Devrimi ile birlikte gelişen sosyal politikalar sosyal devlet anlayışının gelişimine paralel olarak etkinliğini arttırmıştır. 1929 yılında yaşanan dünya ekonomik krizi ile beraber Keynezyen ekonomi politikalarının etkinlik kazanması bu sürece

[81] Necdet Aksoy, "Belediyelerde Bir Halkla İlişkiler Modeli: Beyaz Masa", **Sosyal Politikalar Dergisi,** S 2, Kış 2007, s. 73.
[82] Seyyar, **Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi,** s. 33.
[83] Bedrettin Keskin, "Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi SBE, 2008, s. 166

olumlu katkı sağlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ise sosyal devlet anlayışı ve "buna dayalı sosyal politika uygulamaları ciddi ilerleme göstermiştir. Özellikle 1945–1975 yıllarında refah devletinin en parlak dönemini yaşaması sosyal politika uygulamalarını gelişmiştir ve bu dönemde sosyal harcamalar artmıştır".[84] 1970'li yıllara gelindiğinde ise ekonomik krizlerin yaşanması ile yeni arayışlar başlamış ve "neo-liberal politikaların kurtarıcı olacağı düşünülmüştü. Bunun neticesinde hükümetlerin sosyal harcamalar için ayırdığı payın giderek katlanılamaz bir boyuta taşıyarak, ülkelerin küreselleşen dünyada rekabet edemez hale soktuğu tartışması"[85] gündeme gelmiştir.

1970'li yıllarda yaşanan ekonomik krizler ile birlikte uygulamaya koyulan neo-liberal politikalar ile refah devleti etkisini kaybetmeye başlamış ve bu durum yerel yönetimleri de olumsuz etkilemiştir. Merkezi yönetimin uyguladığı ve temelde devlete karşı özel sektörün alanını genişletme temelli neo-liberal politikalarla gündeme gelen kamusal harcamaların azaltılması ve özelleştirme uygulamaları, yerel yönetimlerin sosyal politika alanında sunduğu hizmetlerin azalmasına neden olmuştur.[86] Uygulanan neo-liberal politikalar, merkezi yönetimin sosyal harcamalarının azaltılmasını, yerel yönetimlerin sosyal politika alanında ve kaynak dağılımında aktif rol oynamasını da savunmuştur. Bu doğrultuda özellikle kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi noktasında yerelleşme süreci de başlamıştır. Türkiye'de ise ekonomik anlamda liberalleşme eğilimi, 1980 yılında alınan 24 Ocak kararlarından sonra ortaya çıkmıştır. Türkiye'de 1980'li ve 1990'lı yıllarda ortaya çıkan siyasi irade bu anlamda önemli uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bu uygulamaların bir bölümü ise özellikle sosyal devlet anlayışı açısından tartışmalara neden olmuştur.[87]

Neo-liberal düşünce yapısı devletlerin sosyal politikalarının yanında idari yapılanmalarının da ciddi ölçüde revize edilmesini gerektirmiştir. Devletin ekonomide geri plana çekilerek küçültülmesi, merkezileşmeden yerelleşme eğilimine doğru bir

[84] Tuncay Güloğlu ve Muharrem Es, "Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler**", 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı,** Sakarya: 23-24 Ekim 2008, Erkam Matbaası, s. 258.
[85] Nail Yılmaz, Halis Yunus Ersöz ve Yüksel Demirkaya, "Türkiye'de Sosyal Politikalarda Yerelleşme Eğilimi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, (**Yayınlanmamış Makale),** s. 1.
[86] Ersöz, **"Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü",** s. 35.
[87] T. Güloğlu ve M. Es, a.g.m. ss. 259-265.

sürecin yaşanması ve bu doğrultuda kırtasiyecilik, bürokrasi, zaman kaybının önlenmesi, etkin ve verimli bir yönetim yapısının oluşturulması için "yeni kamu yönetimi" anlayışı doğrultusunda düzenlemelere gidilmiştir. Bu yeniden yapılanma ile merkezi yönetimler sahip oldukları kaynakların üretim ve dağıtımında yerel ve bölgesel birimler etkin kılınmak istenmiştir.[88]

Türkiye'de yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda merkezi yönetim yerel düzeydeki tüm hizmetleri yerel yönetimlere devretme eğilimindedir. Bu açıdan yerel yönetimlerin gerek kent hizmetlerinin üretilmesi hususunda gerekse de sosyal hizmet üretme hususunda sorumlulukları artmaktadır. Çünkü neo-liberal politikaların sosyal politikaların bu idareler tarafından sağlanması üzerindeki etkisi oldukça sınırlı olup, refah çoğulculuğu anlayışı içinde hizmetlerin yerel yönetimlerden ziyade sivil toplum kuruluşlarının, gönüllü organizasyonların, özel sektörün ve işletmelerin bu alanlarda etkin hale gelerek hizmet üretmeleri anlayışı ise yaygınlık kazanamamıştır.[89]

Merkezi ve yerel yönetimler, gerek sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinden gerekse de toplumda korunmaya muhtaç kişilerin sorunlarını çözmek ile sorumludurlar. Bu sorumluluk alanlarında yerel yönetimlerin hizmet üretmesi yerel yönetimlerin öneminin artmasını sağlamıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda düzenlemeler yapılarak yeniden oluşturulan 5216 ve 5393 Sayılı Belediye Kanunları ile sosyal nitelikli hizmetleri yerine getirme görevi belediyelere verilmiştir.

Bu anlayış ekseninde sırasıyla 2004 yılında Büyükşehir Belediye Kanunu, 2005 yılında Belediye ve İl Özel İdaresi Kanunları çıkarılarak yerel yönetimlerin etkinlik ve görev alanlarını önemli ölçüde genişletilmiştir. Bu kanunlar ile sosyal devlet anlayışının gereği olan hizmetleri yerine getirmek ile yerel yönetimler sorumlu kılınmışlardır. Burada temel amaç, yerel hizmetleri sunma noktasında merkezi yönetime nazaran daha avantajlı olan yerel yönetimlerin yerel ihtiyaçları zamanında tespit edip, bu sorunlara

[88] N.Yılmaz, H.Y.Ersöz ve Y.Demirkaya, a.g.m., s 1.
[89] Halis Yunus Ersöz, "Sosyal Belediyecilik", **Yerel Yönetimlerde Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiri Özetleri,** Adapazarı: 29-30 Mart,

kesin çözümler üretmesi sağlamaktır. Ancak günümüzde yeni düzenlemeler ile yetki karmaşıklığının kesin bir şekilde çözülememesinden dolayı merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında sunulan hizmetlerde görev ve yetki karmaşası devam etmektedir. Sosyal hizmet alanı bu yetki ve görev karmaşasının yaşandığı alanlardan birisidir. Bu alanda hem merkezi yönetimin kaynak aktarması hem de yerel yönetimlerin özelliklede belediyelerin günümüzde kaynaklarını sosyal nitelikli hizmetlere ayırmaları, aynı hizmetlerin farklı kurumlar tarafından sunulmasını ve beraberinde de kaynak israfını getirmektedir. Bu hususta belediyeler açısından başka bir sorunda belediyelerin sunduğu sosyal nitelikli hizmetler belediyelerin sorumluluklarını arttırmak ile birlikte belediyeleri sunmaları gereken ana hizmetlerden uzaklaştırmakta ve bu ana hizmetler yerini popülist politikalara bırakmaktadırlar.

2.1.5. Osmanlı'dan Günümüze Sosyal Politikalar ve Sosyal Politikaların Yerel Yönetimler Açısından Önemi

Sosyal belediyecilik, **"**mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mefhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir."[90]

Bu manada sosyal belediyecilik sadece alt yapı hizmetlerini gerçekleştirmek sorumluluğunun dışında, Türkiye'de bir ilk sayılan, sosyal sorunların çözümünde yerel yönetimleri birebir sorumlu tutmak görevini de yüklemektedir. Osmanlı devleti'nde uygulanan politikalarla, cumhuriyet dönemindeki uygulanan politikalar incelendiğinde bu ayrım daha net bir şekilde görülmektedir. Osmanlı döneminde belediyelerin sosyal nitelikli hizmet ürettiklerini söylemek oldukça güçtür. İlk belediye teşkilatının

[90]Yalçın Akdoğan, "Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik", **Eminönü Bülteni,** Şubat Sayısı, 2002. ss. 18-19.

kurulduğu 1854 yılına kadar belediye hizmetlerinden kadı, muhtesip, mimarbaşı ve subaşı gibi devlet yöneticileri sorumluydular. Bu devlet görevlilerinin yanında lonca ve vakıflarda sosyal hizmetlerin sunulmasında rol almışladır.[91] Merkezi yönetim modern dönemde "doğrudan sosyal politika uygulamalarından ziyade kurumları ve politikaları düzenleyip dolaylı olarak sosyal politika uygulamalarına katılıyordu ama belediyelerin bu sosyal politika alanında ciddi birer aktör olduğunu söylemek ise mümkün değildir".[92]

Osmanlıdan Cumhuriyet'e miras olarak kalan yönetim anlayışında belediyelere sosyal alanında fazla görev yüklenmemişti ve bu durum cumhuriyetin ilk yıllarında da devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren vakıfların birçoğunun kapatılması ve geri kalanlarının da kamusallaştırılması korunmaya muhtaç insanların korunmasız bir konuma gelmelerine neden olmuştur. Bu dönemde devletin mali yönden güçsüz olması da bu hizmetlerin yapılamamasının ana nedenlerinden birisidir.

Merkezi yönetimin sosyal politika hizmetlerini sunma görevinde beklenen hizmetleri gerçekleştirememesi ile bu alan yerel yönetimlerin nihai olarak ta belediyelerin sunduğu hizmetler ile karşılanmaya çalışılmıştır. Belediyeler hukuki, idari ve mali imkânları doğrultusunda sosyal hizmet ve sosyal yardım hizmetlerini gerçekleştirmişlerdir. Ancak Türkiye'de sosyal politika hizmetlerini yapma görevi merkezi yönetimlere ait olduğu düşünüldüğünde belediyeler bu alanda kendilerini birinci dereceden sorumlu olarak görmemektedirler ve bu nedenle uzun vadeli makro politikalar yerine kısa vadeli dönemsel politikalar ile toplumsal sorunlara hizmetler üretmişlerdir. Belediye gibi siyasi kurumların yaptıkları hizmetlerin karşılığını 5 yılda bir yapılan seçimlerde alma kaygısıyla yapmaları da sunulan hizmetlerin popülist bir hal kazanmasına neden olmuştur. Belediyeler merkezi yönetimin yapması gereken mali yapı, istihdam, eğitim ve sosyal güvenlik gibi ulusal politikalardan ziyade daha az masraflı ve yapılması kolay olan sosyal yardım hizmetlerine ağırlık vermeleri bunun en güzel örneğidir. Bu alanlar merkezi yönetimin sorumluluğunda olması ve belediyelerin

[91] Oktay, a.g.e., s. 398.
[92] Fatih Aysan, "Belediyelerin Üstlendikleri Yeni Rol: "Sosyal Belediyecilik", **Sosyal Politikalar Dergisi,** S 2, Kış 2007, s. 26.

sahip olduğu mali imkânlar ile yerine getiremeyecekleri kadar büyük yatırımlar isteyen alanlardır.[93]

[93] Aysan, a.g.m., s. 28.

2.2. Sosyal Belediyecilik Kavramı ve Tanımı

Toplumsal hayatta ihtiyaçların ortaya çıkardığı kurumlar içinde oluşa geldikleri sistemin var olan sorunlarına alternatif çözümler üretmek için kurulmuşturlar. Bu nedenle şartların oluşturduğu sistemler sorunların temeline inerek mevcut yapıdaki sorunlara kesin çözümler üretmek sorumluluğu taşımaktadırlar.[94]

Türkiye'de 1980 öncesinde uygulanan ekonomi politikaları ile refah/sosyal devlet niteliğine sahip olamamıştır. 1980 sonrasında ise gerek neo-liberal politikaların etkinliği gerekse de yaşanan ekonomik krizlerin varlığı sosyal politika hizmetlerinin azalmasına ve toplumdaki korunmaya muhtaç kesimlerin kendi kaderlerine terk edilmesine sebep olmuştur. Sosyal politika hizmetlerini uygulamak ile sorumlu olan merkezi yönetimin yeniden yapılanma çalışmaları doğrultusunda kamu harcamalarının azaltılması ve özelleştirme ile devletin ekonomik ve sosyal hayattaki konumunun gereklilikleri olan eğitim, güvenlik ve mali yapı gibi ulusal boyuttaki alanlar da hizmetler üretilmiştir. Neo-liberal ekonomi politikalarının varlığı ve yaşanan ekonomik krizlerin sonuçları bir bakıma sosyal politika hizmetlerinin gündem dışında kalmasına neden olmuştur.[95]

Devletin sosyal politika alanında topluma yapması gereken hizmetleri ekonomik nedenlerden ötürü yerine getirememesinden dolayı, yerel yönetimler kendi imkânları bağlamında bu hizmetleri yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Özellikle ekonomik olarak zorluk yaşayan ülkelerde sosyal politika daha da bir önem kazanmaktadır. Çünkü toplumun sosyal politika içerisine giren alanlarda devletin hizmet sunması, halkın ihtiyaçlarını gidermesi noktasında rol üstlenmesi gerekmektedir. Dünyada ve ülkemizde ekonomik durumlarda yaşanan gelişmeler sosyal politika uygulamalarının ne denli gerekli olduğunu bir kez daha gözler önüne getirmektedir. Gelir dağılımı ile ilgili dünya üzerinde ve ülkemizde yapılan araştırmalar, toplumda ki gruplar arasında gelir dağılımının kaygı verici bir boyuta ulaştığını göstermektedir. Dünya üzerinde en zengin yüzde 20'lik kesim toplam gelirlerinin yüzde 74'üne sahip

[94] Gülfettin Çelik, "Yerel Yönetimde Sınırlı Devlet-Maksimum Sivil Toplum Uygulamasına Bir Örnek Olarak Osmanlı Devleti", **Sosyal Politikalar Dergisi,** S 2, Kış 2007, s. 58.
[95] Halis Yunus Ersöz, "Türkiye Ekonomisi ve Sosyal Politikalar", **Sivil Toplum,** Yıl 5, Sayı 19, Temmuz-Eylül 2007, ss. 182-183.

iken, en yoksul yüzde 20'lik kesim ise gelirlerin yüzde 2'sine sahip durumdadır. Türkiye'de ise en zengin yüzde 20'lik kesim toplam gelirlerin yüzde 46'sına sahip iken, en yoksul yüzde 20 ise gelirlerin yüzde 6'sıyla yetinmek zorunda bırakılmıştır. Bu veriler durumun ne denli önemli olduğunu göstermektedir.[96]

Bu süreçte ortaya belediyeler çıkmıştır ve devletin üstlenmesi gereken "sosyal hizmet" misyonunu kendi imkânları dâhilinde yerine getirebilmenin mücadelesini vermişlerdir. Belediyecilik hizmetleri denilince, son yıllara kadar akla daha çok klasik hizmetler gelmekte idi. Kullanımı daha eski yıllara dayansa da son yıllarda belediye hizmetleri denilince akla sosyal belediyecilik gelmeye başlamıştır. Sosyal belediyecilik denilince kastedilen şey, daha çok belediye hizmet alanı içerisinde kalan toplumda korunmaya muhtaç kesimlere yönelik olarak yapılan ayni ve nakdi yardımlar kastedilmektedir. Sosyal devlet anlayışının bir yansıması olan sosyal belediyecilik, onun tüm eleştirilebilir yanlarını bünyesinde barındırmaktadır.[97]

Başka bir ifadeyle sosyal belediyecilik, **"**Kamusal nitelikteki harcamaları sağlık, kültür, eğitim, çevre koruması gibi alanlarda yönlendiren, istihdam sorunun çözümüne yönelik politikalar geliştiren ve uygulayan, kimsesiz, özürlü ve yaşlıların korunmasını, maddi açıdan desteklenmesini sağlayan, yerel düzeyde eğitim ve sağlık olanaklarının geliştirilmesine katkıda bulunan, sosyal adaletin tesis edilmesine yardımcı olan bir modeldir."[98] Bu bağlamda yerel yönetimlerin "kente yönelik, kent formunun belirlenmesi ve değişimin yönetiminde üstlendikleri rol kadar, hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması"[99] konularında da görevleri bulunmaktadır.

Türkiye'de ilk belediye teşkilatı 1854 yılında İstanbul'da kurulmuştur ve bu yapı cumhuriyetin kuruluşuna kadar devam etmiştir. 1923-1930 yılları arasında yasal düzenlemeler üzerinde çalışmalar yapılmıştır ve Osmanlı'dan miras olarak alınan sistem üzerinde özellikle imar ve mali konularda belediyeleri güçlendirecek düzenlemeler

---

[96] Osman Savaş Çetiner, "Benim Fakirim Daha Besili", **Sosyal Politikalar Dergisi,** S 2, Kış 2007, s. 54.
[97] Mustafa Şen, "Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik", **Sosyal Politikalar Dergisi,** S 2, Kış 2007, s. 38.
[98] Erol Kaya, **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma,** İstanbul: İlke Yayıncılık, 2003, s. 68.
[99] Aynur Can, "Kentsel Dönüşüm veya Dönüştürmenin Estetik Açmazı", **Yerel Yönetimlerde Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiri Özetleri,** Adapazarı: 29-30 Mart 2008,

yapılarak 1930 yılında 1580 Sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır ve bu kanun 2005 yılında yeni düzenlemeler yapılarak oluşturulan 5393 Sayılı Belediye Kanun'una kadar yürürlükte kalmıştır.[100]

Türkiye'de 20. yüzyılın ortalarında kırdan kente doğru başlayan yoğun göç hareketleri beraberinde, kent nüfuslarının artmasını, kentsel gruplardaki çeşitliliğin artmasını ve vatandaşların kentsel yaşam ile ilgili taleplerinin değişmesini ortaya çıkarmıştır. Bu değişimler kent yönetimlerinin idari ve hukuki yapılarını önemli ölçüde etkilediği gibi yerel politika ile ilgilen grupların artmasına da neden olmuştur. Ancak kentlerde yaşanan bu değişimler, kent yönetimlerinin idari, mali ve hukuki açıdan yeterli imkânlara sahip olamamalarından dolayı gerekli hizmetlerin yapılmasını geciktirmiştir. Yasal düzenlemelerin yapıldığı 1980'li yıllara kadar belediyeler genellikle, klasik belediyecilik hizmetleri olan yol yapımı, su, imar izni verme ve çöp toplama gibi günlük hizmetleri gerçekleştirmişlerdir. Temel altyapı sorunlarını çözmek durumunda olan merkezi yönetimlerin bu alanda gerekli olan hizmetleri üretememesi ve kentler, aldıkları yeni nüfusun gerektirdiği kentsel dönüşümü yaşayamadığından günlük hayatın zorlaştığı ve sorunların artarak büyüdüğü mekânlar haline gelmiştir.[101]

Başka bir açıdan bakıldığında da 1980'li yıllar öncesinde belediyelerden, kent hizmetlerini yürütmek ve istihdama katkı sağlamak olmak üzere iki temel görev beklenmiştir. Ancak istihdama katkıda bulunmak görevi politik tercihlerle birleşince öncelikli bir alan haline gelmiştir ve yeni istihdam alanlarının oluşturulması yerine belediyelerin kendileri istihdam yeri olarak görülmüştür. Zaman içinde istihdam eğilimi o kadar artmıştır ki belediyeler, kendilerinden beklenen kentsel hizmetleri üretmek bir yana çalışanlarına dahi ücret ödemede zorlanmıştır. 1980'li yıllardan sonra ve özellikle 1990'lardan itibaren değişen belediyecilik anlayışı ile kentsel hizmetlere ve hizmet kalitesine önem verilmiştir. Bu dönemde özel sektörden ve sivil toplum kuruluşlarından

[100] Arıkboğa vd, a.g.e. s. 17.
[101] Sema Erder ve Nihal İncioğlu, **Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, 1984-2004,** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 5.

yararlanma artmış, kamu kaynaklarının öncelikle kent hizmetlerine yönlendirilmesi gerektiği anlayışı hâkim olmuştur.[102]

1990'lı yılların ortalarına kadar sosyal hizmet üretmek noktasında başarılı olamayan belediyeler bu tarihe kadar klasik belediyecilik hizmetleri olarak adlandırılan yol yapma, su, kanalizasyon, çöp toplama vb günlük hizmetlerini yapmıştırlar. Bu hizmetlerin dışında İstanbul ve Ankara gibi sayıca fazla olmamak üzere büyükşehir belediyelerinin sosyal nitelikli hizmet ürettikleri görülmektedir.[103]

Toplumların yaşamlarında dönüm noktası olarak genel kabul gören bazı milat tarihleri vardır. Bu tarihler kendi başlarına bir şey ifade etmezler, anlamlarını öncesine ve sonrasına ilişkin anlatılanların karşıtlık veya benzerlik ilişkisinden alırlar. Türkiye için de 1990'lı yılların sonu ile 2000'li yılların başı "sosyal belediyecilik" uygulamaları açısından işte böyle bir andır ve bu anın anlamı, öncesi ve sonrasına ilişkin hâkim anlatıların karşıtlığıyla kurulmaktadır.[104] 1990'lı yılların sonu ile 2000'li yılların başından itibaren belediyeler eski klasik belediyecilik hizmetleri olan, yol yapma, su ve kanalizasyon çalışmaları, çöp toplama vb. faaliyetlerin dışında, belediyeleri diğer belediyeler karşısında ön plana çıkaracak olan, eğitim bursları, sosyal-kültürel faaliyetler, sağlık hizmetleri vb. sosyal uygulamalara ağırlık vermişlerdir ve bu uygulamaları iyi düzeyde gerçekleştiren belediyeler, ülke satında diğer belediyeler için bir örnek teşkil etmiş ve sosyal belediyecilik uygulamaları kendisine geniş bir uygulama alanı bulmuştur.

Türkiye'de yerel yönetimlerin hali hazırda mali açıdan istenilen seviyede olamaması sosyal politika hizmetlerinin sunumunu zorlaştırmaktadır ve mali olanakları güçlü olan belediyeler özelliklede büyükşehir belediyeleri bu alanda hizmet üretmektedirler. Belediyelerin toplumda korunmaya muhtaç olan kesimlere yönelik eğitim bursu, aşevlerinin açılması ve sıcak yemek dağıtımın yapılması, gıda ve yakacak yardımı, sağlık yardımları, yaşlılara yönelik evde bakım hizmeti, sığınma evleri, kimsesizler ve özürlülere yönelik hizmetler sunmaktadırlar. Bunlara ek olarak yerel

[102] Musa Eken, "Kentsel Vizyon ve Stratejik Planlama", **Yerel Yönetimlerde Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiri Özetleri,** Adapazarı: 29-30 Mart 2008,
[103] Ersöz, "**Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü",** ss. 35-36.
[104] Fatih Duman, "Sivil Toplum", **Siyaset,** (Ed. Mümtazer Türköne), İstanbul: Lotus Yayınları, 2003, s. 374.

halka yönelik bilgi evleri ve kültür merkezleri gibi tesislerin hizmete sunulması, meslek edindirme ve beceri kursları gibi kurslar ile kapsamlı sosyal ve kültürel faaliyet hizmetleri sundukları görülmektedir.[105]

Son tahlilde sosyal belediyeciliğin gerçekleştirilebilmesi belediye yönetimlerinin yeterli mali ve idari imkânlara kavuşturulmasına bağlıdır. Merkezi yönetim yerel yönetimlere sahip olduğu yetkileri devrederken aynı oranda mali kaynak aktarımı da yapması gerekmektedir. Çünkü devredilen yetki'ye oranla daha az mali kaynak aktarımı hizmet sunumunu zorlaştıracaktır. Bu çerçevede "Sosyal adaletin tabanda sağlanabilmesi, yerel kaynakların adil dağıtımı için sosyal belediyecilik yaklaşımının Türk belediyeciliğinin ana hedeflerinden biri haline getirilmesi"[106] haddizatında önem arz etmektedir.

2.2.1. Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Fonksiyonlarına İlişkin Hukuki Dayanaklar

1982 Anayasası'nın başlangıç kısmında, "her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu" ifade edilmektedir.

1982 Anayasa'sının 5. maddesinde; **"**Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." ibaresi yer almaktadır. Buradan da anlaşılmaktadır ki devlet, toplumdaki bireylerin, insan onuruna yakışır, sosyal-ekonomik ve siyasal haklarını rahatça kullanabilecekleri ortamları sağlama görevini üstlenmiştir.

---

[105] Ersöz, **"Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü",** s. 36.
[106] Akif Çarkçı, **Kent Yönetimine Farklı Bakışlar Yerel Perspektiften Ekonomi, Siyaset ve Yönetim,** İstanbul: Şehir Yayınları, 2007, ss. 78-79.

Türkiye'de belediyelere 5216 ve 5393 sayılı belediye kanunları ile yerel düzeyde sosyal nitelikli hizmet sunma görevleri verilmiştir. Aşağıda belediyelerin görev ve sorumluluk alanları belirtilmiştir.

5393 Sayılı Belediye Kanununda belediyelerin sosyal hizmetlere yönelik yapması gereken görevler şöyle belirtilmiştir;

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 14).

- Belediyeler okul öncesi eğitim kurumları açabilir; devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 14).

Bu maddelere ek olarak sosyal hizmet ve yardım hizmetlerinin yapılması, imarlı ve altyapılı arsalar üretmek, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kendisine, eşine veya 18 yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişilere, özürlülere, afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledileceklere ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 Sayılı Kamulaştırma

Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 69).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetlere yönelik yapması gereken görevler ise şöyle belirtilmiştir;

- Büyükşehir'in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7).

- Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7).

- Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak gibi görevler verilmiştir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7).

2.2.2. Sosyal Devlet İlkesi ve Sosyal Belediyecilik Anlayışı

Sosyal devlet genel olarak "kişilerin sosyal durumlarını iyileştirmeyi, onlara insanca bir yaşayış düzeyi sağlamayı, onları sosyal güvenliğe kavuşturmayı kendisi için

ödev bilen bir devlet"[107] olarak tanımlanmaktadır. Sosyal devlet'in genel hedefi ise; "kişinin maddi ve manevi gelişimini sağlamaktır. Bilindiği gibi sosyal devlet anlayışı amme otoritesine sosyal sınıflar arasında adaleti sağlamak suretiyle çıkar çekişmelerini önlemek görevini yüklemektir."[108] Sosyal devletin başka bir özelliği de; "toplumsal kaynakların önemli bir bölümünün kullanımını piyasaya bırakmazken, adil ve eşit bir toplumun yaratılabilmesi için mal, hizmet ve işgücü piyasalarında aktif rol üstlenmektedir."[109]

Sosyal belediyecilik ise Yalçın Akdoğan'ın tanımından hareketle,[110] merkezi idarenin yapmış olduğu hizmetleri, belediyelerin, kendi mali güçleri doğrultusunda mahalli halka hizmet olarak sunması olarak ifade edilmektedir.

2.2.3. Sosyal Belediyecilik Hizmetlerinin Temel Fonksiyonları

Merkeziyetçiliğin egemen olduğu ülkemizde, 2000'li yılların başından itibaren önemli bir ivme kazanan sosyal belediyecilik kavramı ile birlikte yerel yönetimler, merkezi hükümetin sosyal-ekonomik ve kültürel anlamda yaptığı hizmetlerin büyük bir bölümün yerel düzeyde temsilcileri olmuş ve bu alanlarda imkânları dâhilinde sosyal politika uygulayıcıları haline gelmişlerdir. Belediyelerin üstlenmiş oldukları sosyal belediyecilik hizmetlerinin temel fonksiyonları altı başlık altında incelenecektir.

Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon

Sosyalleştirme, burada temel amaç bireyi yaşadığı toplumla bütünleştirmek ve bireyi toplumsal hayatın bir parçası haline getirme sürecidir. Yaşadığı toplum ile bütünleşemeyen bireyin toplumdan kopması beraberinde birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak belediyeler yapacakları sosyal, kültürel ve eğitim hizmetleri ile bu çerçevede bir nevi öğretici işlevi görebilirler. Somutlaştıracak olursak, evinin bahçesinde hayvan besleyerek, yüksek sesle müzik dinleyerek veya etrafa hoş olmayan koku ve görüntü saçarak çevreyi rahatsız eden

[107] Ş. Gözübüyük ve T. Akıllıoğlu, a.g.e., s. 32.
[108] Muharrem Es, "Sosyal Politika Açısından Türkiye'de Gelir Dağılımı Araştırmaları ve Adil Gelir Dağılımı", **(Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi),** İstanbul Üniversitesi SBE, 1992, s. 63.
[109] Hasan Ejder Temiz, **Küreselleşmenin Sosyal Boyutları ve Türkiye Açısından Etkileri,** Ankara: Genel-İş Matbaası, 2004, s. 70.
[110] Akdoğan, **"Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik",** ss. 18-19.

vatandaşlarla ilgilenme yetkisi cezai anlamda belediyelere aittir. Bu vatandaşların toplum içinde nasıl hareket etmeleri gerektiği hususunda belediyelerin öğretici olmaları bu fonksiyonlarını tamamlayıcı mahiyettedir. Yerel yönetimler toplumsal düzenin devamının sağlanmasına yönelik olarak bireye toplumsal beklentilere uygun davranış, kural ve değerler aşılama manasında sosyal kontrol mekanizması olarak işlev görmektedirler.[111]

Mobilize Etme, Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme

Yerel halka yönelik olarak sosyal danışmanlık hizmeti verme, onları belli gün ve olaylarda bilinçlendirme ve yönlendirme, halka sorunlarını nasıl ve hangi kurumlarla çözebilecekleri konusunda bilgilendirme gibi işlevler belediyelerce yürütülebilmektedir (Tüketici danışma merkezleri gibi).[112]

Yardım Etme ve Gözetme

Mahalli idarelerin sosyal hizmetler sunan birimleri diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ortak çalışmalar yaparak ilçede sosyal yardıma ihtiyacı olan vatandaşları tespit etmekte ve bu vatandaşlara yönelik olarak gıda, ilaç, yakacak, eğitim malzemeleri ve nakdi yardımlar gibi sosyal yardımlarda bulunmaktadırlar.

Yatırım

Mahalli idareler belde halkının sorunlarını çözmeye yönelik kalıcı çözümler üretememek ile birlikte bu sorunlara kolaylaştırıcı bir takım hizmetler sunmaktadırlar. "Tanzim satış mağazaları, ekmek fabrikaları, aşevleri, sığınma evleri, sağlık ocakları, mahalle kütüphaneleri bunlardan sadece bazılarıdır. Bu hizmetlere yönelik olarak mahalli idarelerin yatırımlara girişmeleri bir zorunluluk olarak görünmektedir".[113]

---

[111] Yalçın Akdoğan, "Sosyal Belediyecilik", Yerel Siyaset. Yıl 1, S 3: 44-45, Mart 2006. s. 45.
[112] Akdoğan, **"Sosyal Belediyecilik",** a.g.m. s. 45.
[113] Akdoğan, **"Sosyal Belediyecilik",** a.g.m. s. 45.

Sosyal Risklerin Önlenmesi

Toplumda korunmaya muhtaç kesimlerin kendi kaderlerine terk edilerek toplumdan uzaklaşmalarının engellenmesi ve insanlık onurunu rencide edici hayat şartlarından kurtarılmaları için bu kesimdeki insanların asgari geçim şartlarına kavuşturulmasına olanak sağlayacak sosyal hizmetlerin sunulması toplumda oluşacak muhtemel sosyal çözülmeleri ve sosyal patlamaları engelleyecektir. Bu açıdan korunmaya muhtaç kesimlere yönelik yapılacak her türlü ayni ve nakdi yardım hizmetleri toplumdaki sosyal risklerin azaltılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Belediye – Halk İletişimi

Halka en yakın yönetim birimi olan belediyeler halka daha iyi hizmet sunabilmek ve sorunları daha kısa sürede tespit edip bunlara hızlı bir şekilde çözüm üretmek için halkla ilişkilere önem vermektedirler. Bugün neredeyse her belediyede bulunan Beyaz Masa - İletişim Merkezi - Çözüm Masası vb. isimler altında görev yapan ve doğrudan halkın şikâyet ve taleplerinin alındığı bu hizmet birimleri ile gerek halkın günlük hayatta yaşadıkları sorunların belediye'ye iletilmesi gerekse de günümüzde vatandaşların kent yaşamı ile ilgili değişen taleplerinin belediye'lere iletilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun dışında belediyeler, periyotlar halinde sokak toplantıları, mahalle toplantıları, kahve toplantıları ve istişare toplantıları gibi halk toplantıları düzenleyerek belediye–halk iletişimini güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Çünkü bu sayede hem halkla ilişkiler geliştirilmekte hem de halkın yönetim süreçlerine katılımı sağlanmaktadır.

Sosyal Belediyecilik kapsamında yapılabilecek hizmetler çok genel olarak şöyle özetlenebilir:

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,
- Yaşlılara huzurevleri tesis etmek,

- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, öntanı merkezleri hizmete sokmak,
- Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,
- Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Özürlüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,
- Beceri ve meslek edindirme kursları açmak,
- Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,
- Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,
- İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak,
- Gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak,
- Toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,

– Gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak.[114]

2.2.4. Sosyal Politika Hizmetlerinde Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları İşbirlikleri

"Toplumlar tarih sahnesinde yerleşmiş gelenekleri ve kurumları ile ayakta durmaktadırlar. Vakıf geleneği de Türk toplumunun yüzyıllarca koruduğu ve geliştirdiği bir sosyal olgu ve kültür mirasıdır."[115] Cumhuriyet öncesine bakıldığı vakit, Osmanlı imparatorluğunda, devletin yapması gereken birçok hizmet, kurulan vakıflar aracılığıyla yerine getirilmekteydi. Ta ki İmparatorluğun son yüzyılına gelinene kadar, bu zamanda yönetimde paradigma değişimine giden Osmanlı devlet yöneticileri; 19. yüzyılda "imparatorluk genelinde modernleşme sürecine girilmesi ve sosyal devlet anlayışının benimsenmesiyle birlikte Anadolu ve Balkanlar'da, önceden sivil kurumların yürüttüğü hizmetleri devlet üstlenmiş, şehirlerin fiziki yapılarıyla ve idarelerinde"[116] zaman ile daha etkin konuma gelmiştir. Bu süreçten sonra günümüze kadar da her hizmeti devlet yerine getirmeye çalışmıştır.

Son çeyrek yüzyılda çokça dile getirilen "minimal devlet anlayışı", yerel yönetim ve sivil toplum açısından önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Bunlardan birincisi, merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında yetki ve kaynak dağılımının paylaşımı yapılarak yerel yönetimler etkin hale getirilmesidir. Buna ek olarak yerel yönetimler sivil toplum kuruluşlarını projelere ortak ederek hem sivil toplum kuruluşlarının tecrübelerinden hem de mali imkânlarından yararlanmışlardır. Böylelikle yerel yönetimlerle sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişki de yeni boyutlar kazanmıştır.[117]

20. yüzyıla kadar gönüllü organizasyonlar adı altında toplumun korunmaya muhtaç kesimlerine yönelik toplumsal projeler yürüten sivil toplum kuruluşları,

[114] Akdoğan, **"Sosyal Belediyecilik",** a.g.m. s. 45.
[115] Ali Rıza Abay, "Bir Sosyal Politika Olarak Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Yeri", **Sivil Toplum,** Yıl 2, S. 6-7:, 2004, s. 89.
[116] Fatma Acun, "Osmanlı Şehirlerinde Devlet ve Sivil Toplum", **Sivil Toplum,** Yıl 3, Sayı 10, Nisan-Haziran, 2005, s. 51.
[117] Yakup Bulut, "Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler", **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1 Reform,** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s. 235.

özellikle ikinci Dünya Savaş'ından sonra Avrupa'nın yeniden inşası politikalarına paralel olarak ve giderek az gelişmiş ülkelere doğru yönelen beslenme, sağlık ve barınma gibi insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetler üretmişlerdir. STK'lar 1950'li yıllar itibariyle de kalkınma sorununa yönelik politikalar geliştiren, yoksulluk ve az gelişmişlik sorununun küçük yardımlardan ziyade, üzerinde önemle durulması ve bu sorunların çözümüne yönelik makro politikaların geliştirilmesi yönünde çaba gösterdikleri görülmektedir. Bu amaçla Sivil Toplum Kuruluşları'nın yaptığı faaliyetler, kalkınma yaklaşımlarının dış müdahaleleri öngören yaklaşımları doğrultusunda, az gelişmiş ülkelere yapılacak yardımların doğrudan toplumun korunmaya muhtaç kesimlerine yönelik temel ihtiyaçların karşılanması için yapılacak yardımlar ile sınırlı kalmamaları ve ülkelerin kendi sahip oldukları kaynaklar ile kendi ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde hareket etmelerinin gereğini kavramalarına yönelik olmuştur.[118]

Sivil Toplum Kuruluşlarının 1990'lı yıllar itibariyle ürettikleri projeler ve demokratikleşme sürecine sağladıkları katkı ile toplumda önemli bir konuma gelmişlerdir. "Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) demokrasi içindeki yerini, demokrasiye yükleyeceğimiz anlam doğrultusunda belirlemek uygun olur."[119] Bu bağlamda sivil toplum örgütlerine bakıldığında;

> "Sivil toplum örgütleri, demokratik ülkelerde iki işleve sahiptir. Birincisi, bu örgütler, demokrasinin ön şartı ve güvencesi olan liberal ve demokratik bir siyasal kültürün yerleşmesine katkıda bulunurlar. İkincisi, demokrasinin merkezi mekanizmalarından olan katılımın gerçekleştirilmesini sağlarlar. Sivil toplum örgütleri toplumsal ve siyasal düzeyde katılımı sağlayacak en elverişli araçlardır. Gerçekten de bu iki işlev, demokrasilerin kurulması ve sağlıklı işleyebilmesi için hayati öneme sahiptir. Katılım eksikliği, modern demokrasilerin en büyük problemidir. Özellikle ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde halkın siyasete ilgisizliği ve kayıtsızlığı, beraberinde, demokrasilerin pratik olarak anlamsızlığı sorununu gündeme getirmektedir. Siyasal karar alma mekanizmasının "halksız" işlemesi, siyasal sistemlerin karabasanı olan

[118] Melih Uğurlu, "Türkiye'de Sivil Toplum – Sosyal Politika İlişkileri", **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),** Kocaeli Üniversitesi SBE, 2006, ss. 43 - 44.
[119] Ali Yaşar Sarıbay, "Hangi Demokrasi?", **Sivil Toplum,** Yıl 3, S. 9, Ocak-Mart, 2005, s. 87.

> meşruiyet krizini doğurmaktadır. Bu krizi aşabilmek için de katılımın sadece formel düzeyde değil, aynı zamanda etkili ve esaslı bir şekilde arttırılması gerekmektedir. Radikal demokrasi yanlılarının, meşruiyet krizinde hareketle ortaya koydukları temel hedef, kimlikleri ve farklılıkları tanıyarak, insanların karar alma sürecine dâhil edilmelerini sağlamaktır. "Demokrasinin demokratikleştirilmesi" olarak özetlenebilecek bu hedefin gerçekleştirilmesi, pratik düzlemde büyük ölçüde sivil toplum örgütlerine bağlıdır. Zira bu örgütler, birey-toplum-devlet ilişkilerinin taşıyıcıları konumundadırlar."[120]

Yerel yönetimler gerçekleştirdikleri hizmetlerin bir bölümünü, sahip oldukları mali imkânlar ve deneyimleri ile nitelikli hizmet üreten Sivil Toplum Kuruluşları ile birlikte yapmaktadırlar. Bu doğrultuda yerel yönetimler Sendikalar, Vakıf ve Dernekler, (ÇETKO, TEMA) Üniversiteler, Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası, Ticaret ve Sanayi Odaları, Birlikler ve toplumsal alanda hizmet üreten diğer gönüllü kuruluşlar ile birlikte ortak projeler üretmektedirler. Bu kuruluşlar ile çevre koruma çalışmaları, çevresel etki değerlendirme çalışmaları, okuma-yazma projeleri, okuma çağında olmasına rağmen maddi yetersizliklerden dolayı okula devam edemeyen çocukların okula gönderilmeleri projeleri, meslek edindirme kursları gibi toplumsal alanda hizmetler sunulmaktadır. Bu projeler hayata geçirilirken gönüllü organizasyonların yerel yönetimler ile birlikte uyumlu bir şekilde çalışması ve yerel yönetimlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarını bir tehdit olarak değil de yardımcı kuruluşlar olarak görmeleri hizmetlerin hem sürekliliğini hem de sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlayacaktır.[121]

Nihai olarak Avrupa'da uygulanan yerel yönetimlerin bir sivil toplum örgütlenmeleri olarak değerlendirilmesi söz konusu olsa da, Türkiye açısından böyle bir değerlendirmeye gidilmesi çok zordur. Ancak Türkiye'de toplumsal alanda yerel yönetimler ile Sivil Toplum Kuruluşlarının birlikte daha fazla sosyal politika hizmeti

---

[120] Zühtü Arslan, "Demokrasinin Demokratikleştirilmesi Sivil Toplum Örgütlerine Bağlıdır?", **Sivil Toplum,** Yıl 3, S. 9, Ocak-Mart, 2005, s. 89.

[121] İrfan Demir, "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği", (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),** Kocaeli Üniversitesi SBE, 2006, s. 69.

üretmeleri ilişkileri geliştirmesinin yanında bu kurumların etkinliğini artıracağı gibi demokrasinin daha iyi bir şekilde işlemesini de sağlayacaktır.[122]

[122] Bulut, a.g.m., s. 249.

3. ÜMRANİYE BELEDİYESİ'NİN SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI

3. 1. Ümraniye

İstanbul, tarih boyunca, aktif ve kozmopolitan nüfusa sahip bir göç kenti olma özelliği taşımıştır. Ancak, "1950'lere kadar, İstanbul'da yaşayanların kozmopolitan özellikleri genel olarak "kentlilik" platformunda birleşmekteydi ve kentteki çeşitlilik, tarihsel mirasın kente taşıdığı "dinsel" mozaiğin farklılıklarıyla algılanmaktaydı".[123] 1950'li yıllarda ise Türkiye'de yaşanan yoğun göç hareketleri, İstanbul'un nüfusunu hem sayısal açıdan hem de nitelik açısından etkilemiştir. Yaşanan bu değişimler, "İstanbul'daki nüfusun homojenleşmesi ve Müslümanlaşmasını birlikte getirmiştir ama "kozmopolit" olma niteliğini azaltmamıştır. İstanbul'a bu dönemde Balkanlar'dan ve Türkiye'nin farklı bölgelerinden, farklı nitelikte, farklı kültürel özelliklere sahip"[124] gruplar göç etmiştir. Türkiye'de bu dönemde yaşanan yoğun göç dalgasından İstanbul gibi Ümraniye'de önemli ölçüde etkilenmiştir.

Ümraniye İlçesinin ilk adının "Yalnız Selvi" olduğu bilinmektedir. 17. Yüzyıl başlarında o devrin padişahı 1. Ahmet tarafından Şeyh Aziz Mahmut Hüdai'ye vakfedilmiştir. Cumhuriyet dönemine kadar Bulgurlu'ya kadar olan bölge bu vakfın malı olarak Üsküdar' a bağlı kasaba olarak kalmıştır. Ümraniye'ye ilk ad olarak "Yalnız Selvi" demelerinin sebebi birkaç mezar ve birkaç selvi ağacının ve orman arasında birkaç evin bulunmasıdır. Ümraniye'de ilk yerleşenler, Balkan Savaşları'ndan sonra, önce Batum'dan ardından da Yugoslavya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenler yerleşmiştirler. Bundan dolayı bir süre de "Muhacir Köy" olarak şöhret bulmuştur.[125] Günümüzde ise ilçe Ümraniye olarak anılmaktadır. Ümran sözcüğünün anlamına bakıldığında; Ümran sözcüğü Arapçadır. Topluluklarda mutluluk, saadet, refah anlamına gelen Ümran sözcüğünün esas anlamı kalkınmış, gelişmiş, bayındırlaşmış, yaşayış koşullarının uygunlaştırılması için üzerinde çalışılmış olan yer anlamıdır. Bazı kaynaklarda ise; Ümran (Ar) 1- Bayındırlık, bayındır olma, bir yerin tamamıyla meskûn

[123] Sema Erder, **İstanbul'a Bir Kent Kondu: Ümraniye,** İstanbul: İletişim Yayınları, 1996, s. 11
[124] Erder, a.g.e., s. 11
[125] http://www.umraniye.bel.tr/bpi.asp?caid=60&cid=83 (Erişim Tarihi:14.10.2008).

ve yeterince işlenmiş olması, 2- Medeniyet, terakki, ya da refah anlamına gelmektedir.[126]

1960 yılına kadar köy olarak kalan Ümraniye, Organize Sanayi Bölgesi olarak ilan edilmesinden sonra yoğun göçlere maruz kalan Ümraniye'de Belediye ilk defa 1963 yılında kurulmuştur. Ümraniye İstanbul'un en hızlı kentleşen ve nüfusu hızla artan; köy ve yöre geleneklerinin de aynen muhafaza edildiği ilginç bir kentleşme örneğidir. 1980 ihtilal'i ile Ümraniye Belediyesi fes edilerek Üsküdar'a bağlı şube müdürlüğüne dönüştürülmüştür. 1987 yılında ilçe olan Ümraniye'de ilk yerel seçim 1989 yılında yapılmıştır. Bugün ilçe genelinde 14 mahalle ve 897.260 nüfusuyla Anadolu şehirlerinin pek çoğundan büyük bir yerleşim alanıdır. Halen 6 belde ve 4 köyü mevcuttur. 22 bin hektarlık bir yerleşim alanına sahiptir.[127]*

3.1.1 Ümraniye'nin Nüfus Yapısı

Tablo 3

Ümraniye Nüfus Yapısı

Yaş Grubu	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
0-19	161.439	36	151.060	34	312.499	35
20-34	134.646	30	136.387	31	271.033	30
35-54	121.325	26	111.013	25	232.338	26
55- +	37.145	8	44.245	10	81.390	9
Toplam	**454.555**	**100**	**442.705**	**100**	**897.260**	**100**

Kaynak:http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnks=&report=turkiye_il_ilce_yasgr.RDF&p_il1=34&p_ilce1=425&p_kod=3&desformat=html&ENVID=adnksEnv, (Erişim Tarihi: 03.11.2008).

Ümraniye ilçesinin 2007 yılı itibariyle adrese dayalı nüfus sitemiyle tespit edilen nüfusu 897.260'dır. Nüfusun % 35'ini (0-19) yaş grubu olarak adlandırılan çocuk

[126] http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=239 (Erişim Tarihi: 14.10.2008).
[127] http://www.umraniye.bel.tr/bpi.asp?caid=60&cid=83 (Erişim Tarihi: 14.10.2008).
* Çalışmanın yapıldığı tarihte İlçe nüfus'u 897.260 kişi, sahip olduğu mahalle sayısı ise 14'tü, ancak Türkiye genelinde 43 yeni ilçe oluşturulmasına ilişkin kabul edilen "5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Ümraniye ilçesinin de sınırlarında değişiklikler olmuştur ve Ümraniye'den ayrılan kısımlardan sonra ilçenin yeni nüfusu 553.935 oldu, mahalle sayısı ise mahallelerin bölünmesiyle 41 mahalle olarak değişmiştir.

grubu oluşturmaktadır. Nüfusun % 30'unu (20-34) ise çalışan-çalışmayan genç nüfus oluşturmaktadır. Nüfusun %26'sını (35-54) orta yaş grubu, geriye kalan % 9'luk (55 ve üstü) kısmını da 55 ve üstü yaş grubu oluşturmaktadır.

3. 2. Ümraniye Belediyesi'nde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Hizmet Sunan Birimler

"Sosyal Belediyecilik" anlayışını doğrultusunda Ümraniye Belediyesi birçok alanda "sosyal hizmet" faaliyetleri yürütmektedir. Sunulan hizmetlerin hem kaliteli olması hem de hizmet sunan birimlerin kurumsallaşmış olması yapılan bu hizmetleri sürdürülebilir kılmaktadır. Buradan yola çıkarak sunulan hizmetler kadar "hizmet anlayışı" da önemli bir faktördür. Çünkü birçok alanda halka hizmet sunulabilir. Ancak bu hizmetler gelişigüzel bir anlayışla yapıldığı takdirde hem hizmetler asıl ihtiyaç sahibi kişilere ulaşmaz hem de kaynak israfına neden olur. Bunun için yerel yönetimlerde ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarında "sosyal hizmetler" kapsamında faaliyet gösteren birimlerin "ciddi" bir organizasyon yapısına sahip olmaları gerekmektedir. Aşağıda Ümraniye Belediyesi'nin organizasyon yapısı hakkında genel bilgiler verildikten sonra Ümraniye Belediyesi'nin sosyal politika hizmetleri detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Ümraniye Belediyesi'nde sosyal politika uygulamalarının 1 Nisan 2004'te kurulan Yardım Sandığı birimi hizmeti ile yürütüldüğü ve 2007 yılında bu birimin kurumsallaşmasıyla Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü kurularak sosyal hizmetler ağırlıklı olarak bu müdürlük tarafından yürütülmektedir.[128] Genel yapısı itibariyle Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün sunduğu hizmetler şunlardır;

Ümraniye Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğünün üç ana faaliyet alanı vardır. Bunlar;

[128] http://www.umraniye.bel.tr/yonetim/mudurlukdetay.asp?caid=20&did=39, (Erişim Tarihi: 22.10.2008).

1- Sosyal Yardımlaşma Sandığı;

- Giyim Yardımı
- Erzak yardımı
- Nakit yardımı
- Çocuk Bezi-Hasta Bezi karşılama
- Muayene, Tahlil-Tetkik ve ilaç yardımları
- Gözlük yardımı
- Ekmek kuponu yardımı
- Tekerlekli ve Akülü Sandalye yardımı
- Engelli aracı hizmeti
- Toplu nikâh işlemleri
- Sünnet işlemleri
- Encümen Kararı ile yapılan yardımlar

2- Aşevi;

- Sıcak yemek dağıtımı
- İftar yemekleri

3- Kıyafet Mağazası;

- İhtiyaç sahibi ailelere kıyafet dağıtımı[129] hizmetleri ilçe genelinde yürütülmektedir.

Bu hizmetlerin dışında Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren Beyaz Masa uygulaması, BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) ile koordinasyonlu çalışılarak vatandaşlardan gelen müracaatların cevaplandırılması ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde belediye'ye yapılan müracaatların Kanunun içerdiği şartlar dâhilinde cevaplandırılması görevlerini yerine getirmektedir. Kütüphane Müdürlüğü bünyesinde sunulan Kütüphane, Bilgi Evleri, Kültür Merkezleri, Meslek kursları ve Kişisel gelişim kursları, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen kültürel faaliyetler (hikâye yarışması, resim yarışması, şiir yarışması, kompozisyon, şiir, resim ve afiş yarışmaları), kültürel etkinlikler (seminerler, konferans, panel, şiir geceleri, konser, tiyatro, sempozyum, uluslararası şiir geceleri, sinema ve

[129] http://www.umraniye.bel.tr/yonetim/mudurlukdetay.asp?caid=20&did=39 (Erişim Tarihi: 22.10.2008).

film günleri, anma geceleri ve kutlamalar, toplantılar, yerel yönetimler bayramı, tantavi festivalleri, Ramazan etkinlikleri), sportif faaliyetler (spor salonları, yaz spor okulları, başkanlık koşusu futbol turnuvası, stranç turnuvası), sosyal yardım faaliyetleri (eşofman yardımı, kırtasiye yardımı, eğitim yardımı), yayın faaliyetleri, sosyal faaliyetler (Çanakkale gezileri, kitap kırtasiye tanzim ve satış günleri, sergi, eğitim faaliyetleri (seviye belirleme sınavı), Yazı İşleri Müdürlüğü bünyesinde, Asker Maaş yardımı hizmeti, Sağlık İşleri Müdürlüğü bünyesinde, sağlık taramaları ile muayene ve ilaç yardımları (bu hizmetlere ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde değinilecektir) hizmetleri sunulmaktadır.[130]

3. 3. Sosyal ve Yardım İşler Müdürlüğü Hizmetleri

3. 3. 1. Yardım Sandığı

Ümraniye ilçesi sınırları içerisinde yaşayan muhtaç ailelerin tespit edilmesi ve mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla kurulan yardım sandığı tarafından, imkânlar doğrultusunda nakdi ve ayni yardımlar yapılmaktadır. Ümraniye ilçesi içerisinde yaşayan mağdur durumda olan her vatandaşın başvurabildiği yardım sandığında, öncelikle başvurular mahallelere göre tasnif edilerek tahkikat ekiplerine yerinde kontrol yaptırılır ve yapılan incelemeler doğrultusunda tahkikat raporları hazırlanmaktadır. Daha sonra oluşturulan tahkikat raporları değerlendirilmek üzere değerlendirme kuruluna sevk edilir ve sosyal yardım işlerinden sorumlu başkan yardımcısı başkanlığında değerlendirme kurulu toplanır ve yapılan tahkikatlar derecelendirilerek derecelerine göre yapılacak yardımlar belirlenir. Bu bağlamda başvurular dört grupta değerlendirilir;

1.Derece: Herhangi bir geçim kaynağı olmayan, yaşlı özürlü ya da çalışamayacak durumda olan, kirada oturan, kronik ve önem arz eden hastalığı olan aynı zamanda sosyal güvencesi bulunmayan vatandaşları kapsamaktadır. Bu derece grubunda olan vatandaşlara yapılan yardım türleri ise şunlardır; nakit yardımlar, erzak, ekmek kuponu, kıyafet, kömür, hasta ve çocuk bezi ve sağlık hizmetleri.

[130] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, ss. 70-97.

2.Derece: Ailede en az bir çalışanın bulunduğu gelir düzeyi düşük, kalabalık aile nüfusuna sahip sağlık problemi olan vatandaşları kapsamaktadır. Bu grupta yer alan vatandaşlara ise; nakit yardımı, erzak, ekmek kuponu, kıyafet, kömür, hasta ve çocuk bezi ve sağlık hizmetleri sunulmaktadır.

3.Derece: Ailede en az bir çalışanın bulunduğu, sosyal güvencesi olan, gelir düzeyi düşük, önemli sağlık problemi olmayan vatandaşları kapsamaktadır. Bu gruptaki vatandaşlara sadece erzak yardımı yapılmaktadır.

4. Derece: Yüksek düzeyde geliri olan, sosyal güvencesi olup, kira vermeyen, sağlık problemi olmayan vatandaşları kapsamaktadır.[131]

Tablo 4

2004-2007 Yılları Arası Yardım Sandığı İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Yardım Yapılan Kişi Sayısı	2.057	1.430	2.877	6.257	12.621

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2004-2007 Faaliyet Raporları

Yardım sandığına yapılan başvurular değerlendirildikten sonra yardım yapılacak aileler belirlenerek tespit edilen ailelere ihtiyaçları doğrultusunda yardımlar yapılmaktadır. Bu doğrultuda yardım sandığı tarafından 2004 yılında 2.057 aileye, 2005 yılında 1.430 aileye, 2006 yılında 2.877 aileye, 2007 yılında ise 6.257 aileye yardım yapılmak suretiyle 2004-2007 yılları arasında 4 yılda toplam 12.621 aileye yardım yapılmıştır.

[131] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 93.

3. 3. 2. Encümen Kararı İle Yapılan Yardımlar

Ümraniye Belediyesi sınırları içerisinde ikamet eden ve çeşitli konularda mağduriyet yaşayan vatandaşların (sel, amansız hastalık, yangın, afet vb.) aciliyet gerektiren durumlarda mağduriyetlerinin giderilebilmesi için vatandaşlar tarafından yapılan başvuruların önceden belirlenmiş ve tahkikat ekiplerince mutabık kalınan kıstaslara göre, gelen başvuruların encümen üyeleri tarafından değerlendirilmesi sonucu belirlenen yardımlardır.[132]

Tablo 5

2004-2007 Yılları Arasında Encümen Kararı İle Yapılan Yardım İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Encümen Kararı İle Yardım Yapılan Kişi Sayısı	675	107	131	111	1.024
Yardım Tutarı	326.300 YTL	189.959 YTL	203.269 YTL	172.652 YTL	892.180 YTL

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Encümen Yardımlarında önceki yıllara oranla düşüş, var olan taleplerin yeniden düzenlenmesi ve başvurularda yeni kriterlerin dikkate alınması ile alakalı olarak değişiklik göstermiştir. Böylelikle daha ivedi olan ve önem arzeden (yangın-sel gibi doğal afetler, önemli sağlık problemleri vb.) konuların çözümüne yönelik yardımlar yapılmaya başlanmıştır. Daha önceleri encümen kararına bağlı olan yardımlarda yeni oluşturulan kriterler doğrultusunda 500 YTL ve daha altındaki yardım tutarlarının 2004 yılında Yardım Sandığı'nın kurulması ile bu birime bağlanmıştır. 2004-2007 yılları arasında Ümraniye Belediyesi, Encümen kararı ile yapılan araştırmalar sonucunda 4

[132] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 94.

yılda ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilen toplam 1.024 kişiye 892.180 YTL tutarında yardım yapılmıştır.

3. 3. 3 Nakit Yardımı

Ümraniye Belediyesi yardım sandığında kayıtlı olan ve 1. ve 2. derecelere yönelik yapılan yardım türüdür. Nakit yardımıyla mağdur vatandaşların acil ihtiyaçlarının (ameliyat, ilaç, barınma, sağlık, medikal malzeme vb.) giderilmesi amacı ile düzenli bir takvim eşliğinde ve program dâhilinde yapılan bu yardımlarda, mağdur ailelerin geçimini sağlayacak miktarlarda yardım yapılmamakta, sadece ihtiyaç sahiplerinin tamamen düşkün hale gelerek insan onurunu incitecek konuma düşmemesini sağlamak üzere belirli bir süre ihtiyacının karşılanması amacına yönelik yapılan bir yardım türüdür.[133]

Tablo 6

2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Nakit Yardımı İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Nakit Yardımı Yapılan Kişi Sayısı	1.790	1.576	2.877	1.912	8.215
Nakit Yardım Tutarı	343.425 YTL	301.750 YTL	716.850 YTL	528.550 YTL	1.890.575 YTL

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Ümraniye Belediyesi yardım sandığınca 2004-2007 yılları arasında, 4 yılda maddi durumunun yetersiz olduğu tespit edilen toplam 8.215 kişiye nakit yardımı yapılmıştır. Nakit yardımı yapılan 8.215 kişiye 4 yılda toplam 1.890.575 YTL tutarında yardım yapılmıştır. Yardım tutarlarının yıllara göre değişiklik göstermesinin ise iki sebebi mevcuttur; bunlardan birincisi Ümraniye Belediyesi nakit yardım miktarını azaltarak daha çok kişiye yardım yapmıştır, ikinci sebep ise belediye diğer yatırımlara kaynak aktarabilmek için nakit yardımlarını azaltmıştır.

[133] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 94.

3. 3. 4. Çocuk Bezi - Hasta Bezi Yardımı

Ayda 1 kereye mahsus 8 paket olarak verilen hasta ve çocuk bezi yardımları engelli ve yatalak hasta, felçli olduğuna dair raporu Ümraniye Belediyesi'ne götüren her vatandaş bu hizmetten faydalanmaktadır.[134]

Tablo 7

2005-2007 Yılları Arasında Çocuk Bezi-Hasta Bezi Karşılama İstatistikleri

	2005	2006	2007
Çocuk Bezi Karşılama	245*	1.367	8.509
Hasta Bezi Karşılama		3.027	6.858

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2005-2007 Faaliyet Raporları.*2005 Faaliyet Raporunda çocuk ve hasta bezi toplam olarak 245 sayısı verilmiştir. Oysa 2006 ve 2007 Faaliyet Raporlarında sayılar çocuk ve hasta bezi olarak tasniflenerek verilmiştir.

Ümraniye Belediyesi 2005-2007 yılları arasında çocuk bezi ve hasta bezi müracaatında bulunan vatandaşlara toplam 20.006 paket çocuk ve hasta bezi dağıtımı yardımında bulunmuştur.

3. 3. 5. Halil İbrahim Sofrası Aşevi ve Sıcak Yemek Dağıtımı

Ümraniye Belediyesi Halil İbrahim Aşevi genel olarak; evinde yemek pişirecek kimsesi olmayan ya da yatalak, engelli, çok yaşlı ve kimsesiz aileler için oluşturulmuştur. 5.000 kişilik yemek pişirme kapasitesine sahip olan ve 1.000 m^2 alanda yılın 365 günü çalışan aşevinde, günlük 500 kişilik yemek pişirilmekte ve bu yemekler ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırılmaktadır.[135]

[134] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 97.
[135] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 97.

Tablo 8

2006-2007 Yılları Arasında Halil İbrahim Sofrası Aşevi Sıcak Yemek Dağıtımı İstatistikleri

	2006	2007	Toplam
Sıcak Yemek Dağıtılan Aile Sayısı	57	98	155
Sıcak Yemek Dağıtılan Ailelerdeki Kişi Sayısı	164	216	380

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2006-2007 Faaliyet Raporları.

2006 yılında kurulan ve ihtiyaç sahibi ailelerin hizmet üretmek için kurulan Halil İbrahim Sofrası Aşevi 2006 yılında 57 ihtiyaç sahibi aileye ve bu ailelerde ki 164 kişiye yemek hizmeti sunmuştur. 2007 yılında ise 98 aileye ve bu ailelerde ki toplam 216 kişiye sıcak yemek hizmeti sunulmuştur. Bu hizmetin dışında 2004-2007 yılları arasında ramazan ayında ilçe genelinde kurulan iftar çadırlarında; 2004 yılında 75.000 kişiye, 2005 yılında 77.400, 2006 yılında 101.500 kişiye ve 2007 yılında 108.000 kişiye olmak üzere 4 yılda toplam 361.900 kişiye iftar yemeği verilmiştir.[136]

3. 3. 6. Giyim Mağazası ve Giysi Yardımı

10 Eylül 2007'de Kardeş kumbara kampanyasında belediye tarafından toplanan 2. el kıyafetler, toplandıktan sonra gerekli işlemler (yıkanıp-temizlenip-ütülenmesi) yapıldıktan sonra giyim mağazasında ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırılmak üzere sergilenmiştir. Giyim mağazası hizmetinden belediyenin Yardım Sandığı birimine kayıtlı olan Ümraniye ilçesi içerisinde yaşayan vatandaşlar yararlanmaktadır.[137]

[136] **Yeniden Ümraniye,** Ümraniye Belediyesi Yayınları, Sonbahar 2008, s. 17.
[137] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 97.

Tablo 9

2007 Yılında Düzenlenen Kardeş Kumbara Kampanyası İstatistikleri

Giyim Mağazasından Giyinen Aile Sayısı	Giyim Mağazasından Giyinen Ailelerdeki Kişi Sayısı	Giyim Mağazasından Dağıtılan Kıyafet Âdeti
1.409	6.472	17.162

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu.

2007 yılında gerçekleştirilen Giyim Mağazası uygulaması ile Ümraniye ilçesinde ikamet eden 1.409 aile ve bu ailelerde ki toplam 6.472 kişi Giyim Mağazası hizmetinden yararlanmıştır. Giyim Mağazasından 6.472 kişiye toplam 17.162 adet kıyafet dağıtımı gerçekleşmiştir.

Giyim yardımı faaliyeti ise; belediye sınırları içerisinde ikamet eden öksüz, yetim, yardıma muhtaç çocuklara ve ailelerine kıyafet yardımının yapıldığı bu faaliyet alanında Yardım Sandığına kayıtlı olan ihtiyaç sahibi ailelere okullar açılırken ve bayram dönemlerinde, belediyenin önceden belirlemiş olduğu mağazalardan belirlenen miktarlarda istedikleri kıyafetleri alma imkânı sunulmaktadır.[138]

Bu doğrultuda 2007 yılında 246 ihtiyaç sahibi ilköğretim öğrencisine 25.000 YTL tutarında giyim yardımı yapılmıştır. 2005 yılında 1.868, 2006 yılında 1.798, 2007 yılında da 1.296 yetim-öksüz çocuğa giyim yardımı yapılmıştır.[139]

3. 3. 7. Erzak Dağıtımı

Ümraniye Belediyesi Yardım Sandığında kayıtlı olan 1., 2. ve 3. derecelere yapılan yardım türüdür. Gelir düzeyi düşük vatandaşlara Ramazan ayı içerisinde ve diğer aylarda gıda ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik dağıtılan gıda kolilerinden oluşmaktadır.[140]

[138] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 94.
[139] Ümraniye Belediyesi 2005-2007 Faaliyet Raporları.
[140] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 95.

Tablo 10

2004 – 2007 Yılları Arası Yapılan Erzak Dağıtımı İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Dağıtılan Erzak Koli Sayısı	4.500	6.500	10.575	11.129	32.704

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Erzak dağıtımında sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Buda yıllara göre artan başvuru sayısı ile alakalıdır. Erzak yardımı dağıtımı ile 2004-2007 arasında Ümraniye ilçesi içerisinde ikamet eden ve erzak yardımına ihtiyacı olan ailelere 4 yılda toplam 32.704 koli yardımı yapılmıştır.

3. 3. 8. Gözlük Yardımı

Bu yardım hizmetinde, Ümraniye Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü hiçbir sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi vatandaşlara, gözlük muayenesi yapıldıktan sonra gözlük temini noktasında hizmette bulunmaktadır. 2007 yılında 216 kişiye 12.150 YTL tutarında gözlük yardımı yapılmıştır.[141]

3. 3. 9. Muayene, Tahlil-Tetkik ve İlaç Yardımları

Ümraniye Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü hiçbir sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi ailelerin muayene, tahlil ve tetkiklerinde yardımcı olmakta ve gerektiği zamanlarda ilaç ihtiyacını karşılama noktasında da vatandaşlara yardımcı olmaktadır.[142]

[141] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 95.
[142] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 95.

Tablo 11

2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Muayene, Tahlil-Tetkik ve İlaç Yardımı İstatistikleri

Muayene, Tahlil-Tetkik ve İlaç Yardımları	2004	2005	2006	2007	Toplam
Muayene Edilen Kişi Sayısı	72	840	1382	1.733	4.027
Tahlil-Tetkik Edilen Kişi Sayısı	272	599	513	828	2.212
Yapılan Tahlil Tetkik Tutarı	13.037 YTL	30.802 YTL	20.520 YTL	38.912 YTL	103.271 YTL
İlaç Yardımı Yapılan Kişi Sayısı	604	394	874	1.027	2.899
Yapılan İlaç Yardım Tutarı	40.832 YTL	10.632 YTL	39.330 YTL	39.523 YTL	130.317 YTL

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Ümraniye Belediyesi ilçe genelinde 2004-2007 yılları arasında 4 yılda toplam 4.027 kişi muayene edilmiştir. 2004-2007 yılları arasında 4 yılda toplam 2.212 kişiye ise tahlil-tetkik hizmeti yapılmıştır. 2004-2007 arasında 4 yılda yapılan tahlil-tetkik hizmetlerinin ise toplam tutarı ise 103.271 YTL'dir. 2004-2007 yılları arasında 4 yılda ilaç yardımından ise yararlanan kişi sayısı toplam 2.899'dur. 2004-2007 yılları arasında 4 yılda 2.899 kişiye yapılan ilaç yardımlarının tutarı ise 130.317 YTL'dir.

3. 3. 10. Sünnet Faaliyetleri

Ümraniye Belediyesi Yardım Sandığı birimi, ilçe genelindeki dar gelirli ve yardıma muhtaç ailelerin çocuklarını, düzenlediği sünnet şölenleri ile sünnetlerini yaptırmaktadır. Bu hizmetten faydalanmak isteyen aileler, planlanan şölen tarihinin 1 ay öncesinden Yardım Sandığına başvurarak kayıtlarını yaptırmaktadırlar. Başvuru yaptıklarında ailelere sünnet tarihi ve saatinin belirtildiği kartlar verilmektedir. Bu doğrultuda kartta belirtilen tarihte belediye'nin sünnet organizasyonunu yapacağı yere

gidilerek çocuklarını sünnet ettirmektedirler. Ayrıca Belediye sünnet kıyafetlerini de ailelere ücretsiz olarak vermektedir.[143]

Tablo 12

2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Sünnet Faaliyetleri İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Sünneti Yapılan Çocuk Sayısı	1.510	2.000	1.857	1.751	7.118

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

2004-2007 yılları arasında ilçe genelinde dar gelirli ve yardıma muhtaç ailelerin çocuklarına sunulan bu hizmetten; 2004 yılında 1.510 kişi, 2005 yılında 2.000 kişi, 2006 yılında 1.857 kişi, 2007 yılında ise 1.751 kişi olmak üzere 4 yılda toplam 7.118 kişi yararlanmıştır.

3. 3. 11. Tekerlekli – Akülü Sandalye Dağıtımı

Ümraniye Belediyesi Yardım Sandığına başvuran, ekonomik zorluklar yüzünden tekerlekli sandalye alamayan vatandaşlara akülü ve tekerlekli sandalye hizmeti verilmektedir. Talebi olan vatandaşlardan "tekerlekli sandalye kullanması uygundur" ibareli Sağlık Raporu istenmektedir. Yıl içerisinde düzenlenen toplu dağıtım programları ile ihtiyaç sahiplerine sandalye dağıtımı yapılmaktadır.[144]

[143] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 96.
[144] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 96.

Tablo 13

2004-2007 Yılları Arası Yapılan Tekerlekli-Akülü Sandalye Dağıtım İstatistikleri

Tekerlekli-Akülü Sandalye Dağıtımı	2004	2005	2006	2007	Toplam
Engelli Aracı Hizmeti Verilen Kişi Sayısı*	-	437	1.724	1.037	3.198
Tekerlekli Sandalye Verilen Kişi Sayısı	27	34	74	139	274
Tekerlekli Sandalye Tutarı	4.050	5.100	11.100	13.083	33.333 YTL
Akülü Sandalye Verilen Kişi Sayısı **	-	-	-	40	40
Akülü Sandalye Tutarı	-	-	-	89.400 YTL	89.400 YTL

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Ümraniye Belediyesi 2005 yılında vermeye başladığı engelli aracı hizmeti ile 2005-2007 yılları arasında 3 yılda toplam 3.198 kişiye hizmet vermiştir. Ümraniye Belediye'sine 2004-2007 yılları arasında 4 yılda tekerlekli sandalye müracaatı yapan 274 kişiye de tekerlekli sandalye dağıtımı yapılmıştır. Yapılan 274 adet tekerlekli sandalye yardımın tutarı ise 33.333 YTL'dir. Bu hizmetlerin dışında 2007 yılında başlayan ihtiyaç sahiplerine akülü sandalye hizmeti ile de 40 adet akülü sandalye dağıtımı yapılmıştır. Dağıtılan 40 adet akülü sandalyenin tutarı 89.400 YTL'dir.

3. 3. 12. Toplu Nikâh İşlemleri

Kendi imkânları ile nikâhlarını yaptıramamış çiftlerin nikâh masraflarını Ümraniye Belediyesi tarafından karşılandığı bu hizmet ile düzenlenen toplu nikâh törenlerinde çiftlerin nikâhları kıyılmaktadır.[145]

[145] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 97.
*Engelli aracı hizmeti 2005 yılından itibaren başlamıştır.
**Akülü sandalye dağıtımı 2007 yılından itibaren başlatılan bir hizmettir.

Tablo 14

2005-2007 Yılları Arasında Yapılan Toplu Nikâh İşlemleri İstatistikleri

Toplu Nikâh	2005	2006	2007	Toplam
Yapılan Nikâh Sayısı	30	64	50	144

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2005-2007 Faaliyet Raporları.

Ümraniye Belediyesi'nce, 2005-2007 yılları arasında; 2005 yılında 30 kişi, 2006 yılında 64 kişi ve 2007 yılında da 50 kişi olmak üzere 3 yılda başvuruda bulunan toplam 144 çiftin nikâh işlemleri gerçekleştirilmiştir.

3. 3. 13. Ekmek Kuponu Dağıtımı

Ümraniye Belediyesi Yardım Sandığında kayıtlı olan 1. ve 2. derece vatandaşlara verilen yardım türüdür. Ailedeki nüfus sayısı kıstas alınarak yıllık ekmek ihtiyacını giderecek şekilde 1 defaya mahsus dağıtımı yapılan ekmek kuponu ile vatandaşlar Ümraniye Belediyesi sınırları içerisinde bulunan Halk Ekmek büfelerinden ekmeklerini temin etmektedirler.[146]

Tablo 15

2006-2007 Yılları Arası Yapılan Ekmek Kuponu Dağıtımı İstatistikleri

	2006	2007	Toplam
Dağıtılan Ekmek Kupon Sayısı	19.709	40.986	60.695
Ekmek Kuponu Dağıtılan Aile Sayısı	1.443	1.495	2.938

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2006-2007 Faaliyet Raporları.

2006 yılında Sosyal Yardım Sandığı tarafından ihtiyaç sahibi ailelere dağıtımına başlanan ekmek kuponu uygulaması ile 2006-2007 yıllarında 2 yılda toplam 2.938 aile'ye 60.695 ekmek kuponu dağıtımı yapılmıştır

[146] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 95.

3. 4. Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Hizmetleri

3. 4. 1. Beyaz Masa

Ümraniye Belediyesi'ne şahsen, e-mail veya telefon yoluyla gelen istek ve şikâyetleri alıp, ilgili birimlere iletmek ile sorumlu olan beyaz masa birimi, birimler tarafından kendisine gelen cevapları da müracaat sahiplerine iletmek görevini yerine getirmektedir. Beyaz masa birimi belediye'ye gelen talep ve şikâyetlerin cevaplanma ortalamasının 4 gün olduğu tespit edilmiştir. ISO Kalite Yönetimi kriterlerine bağlı olarak gelen-giden her türlü müracaatların geliş ve cevap sürelerinin kaydı tutularak her birimin ne kadar zamanda şikâyet/istek sahibine döndüğü kontrol altında tutulmaktadır. Ancak zaman zaman acil talepler önemine binaen direkt ilgili başkan yardımcısına yönlendirilerek sorunlara hızlı bir şekilde çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Bunun dışında cep telefonu mesajı ile ve e-maille de müracaatların kabul edildiği beyaz masa biriminde, iş ve işlemleri dört kategoride sistematik olarak arşivlenmektedir. Bunlar:

1- Beyaz masaya gelen – giden tüm evrakların arşivlenmesi,

2- Bilgi Edinme Başvurularının (Bilgi Edinme Dosyası) arşivlenmesi,

3- Bimer (Başbakanlık İletişim Merkezi) müracaatlarının arşivlenmesi,

4- İçerden gelen-giden, dışarıdan gelen-giden resmi evraklarının arşivlenmesi.[147]

Tablo 16

2004-2007 Yılları Arasında Beyaz Masaya Gelen Müracaatların Yıllara Göre Dağılımı

Beyaz Masa İstatistikleri	2004	2005	2006	2007	Toplam
Müracaat Sayısı	5.223	8.644	11.067	9.449	34.383

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2004-2007 Faaliyet Raporları.

[147] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 72.

Ümraniye Belediyesi Beyaz Masa birimine 2004-2007 yıllar arasında; 2004 yılında 5.223, 2005 yılında 8.644, 2006 yılında 11.067 ve 2007 yılında da 9.449 müracaat olmak üzere 4 yılda toplam 34.383 başvuru yapılmıştır.

3. 4. 2. BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) Müracaatları

Başbakanlık İletişim Merkezi tarafından Ümraniye Belediyesine gönderilen müracaatların alınarak ilgili birimlere yönlendirmelerin yapılması ve ilgili birimlerden gelen cevapları da Başbakanlık İletişim Merkezi'ne ve müracaat sahibine iletilmesi görevini yerine getirilmektedir.[148]

Tablo 17

2006-2007 Yılları Arasında Yapılan BİMER Müracaatlarının Koordinasyon İstatistikleri

	2006	2007	Toplam
Müracaat Sayısı	106	101	207

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2006-2007 Faaliyet Raporları.

2006 yılında faaliyete geçen Başbakanlık İletişim Merkezi tarafından, Ümraniye Belediyesi'ne 2006-2007 yıllarında 2 yılda toplam 207 adet müracaat iletilmiştir. 2006 yılında müracaat eden 106 müracaattan 94 tanesi değerlendirilerek sonucu BİMER ve müracaat sahiplerine iletilmiş olup 12 müracaatta Ümraniye Belediyesi'yle ilgili olmadığından ilgili birimlere yönlendirme yapılmıştır.

3. 4. 3. Bilgi Edinme Birimi

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde değişik kanallarla yapılan müracaatlar alınarak, ilgili birimlere gönderilip, oradan gelen cevaplar başvuruyu yapan kişi veya kurumlara yasal süre içerisinde iletilmek suretiyle vatandaşların bilgi almaları sağlanmaktadır.[149]

[148] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 74.
[149] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 74.

Tablo 18

2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Bilgi Edinme Birimi Müracaatlarının Koordinasyon İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Başvuru Sayısı	39	440	718	1.239	2.436

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2004-2007 Faaliyet Raporları.

2004 yılında yürürlüğe giren 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde Ümraniye Belediyesi'ne 2004-2007 yılları arasında 4 yılda toplam 2.436 adet başvuru yapılmıştır. Bilgi Edinme başvurularında Belediye ile sorularda kanun çerçevesinde bilgi veya belgelere erişim sağlanarak sonuçlandırılmakta, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili müracaatlar ilgili birimlere yönlendirilmesi yapılmakta ve kanunda belirtilen şartları taşımayan müracaatlar ise reddedilmektedir. Örneğin 2006 yılında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde 718 adet başvuru yapılmıştır. Yapılan değerlendirme sonuçları doğrultusunda 705 adet müracaat olumlu sonuçlandırılarak bilgi veya belgeye erişim sağlanmış, 6 adet müracaat diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilmiş, 7 adet müracaat ise kanunda belirtilen şartları taşımadığı için reddedilmiştir.[150]

3. 4. 4. Kent Konseyi

Ümraniye Belediye Meclisi'nin 01.05.2006 Tarih ve 36 Sayılı Kararı ile kurulan Kent Konseyi ve Yerel Gündem 21 Birimi ilk Kent Konseyi toplantısını 20 Eylül 2006 tarihinde Ümraniye Belediyesi Kültür Merkezinde 228 kişilik katılımla gerçekleştirilmiştir.[151] Ümraniye Belediyesi Kent Konseyi Çocuk Meclisi, Kadınlar Meclisi, Engelliler Meclisi, Gençlik Meclisi ve Kıdemli Hemşeri Meclisi olmak üzere beş farklı meclisten oluşmaktadır. Bu bağlamda 2006 ve 2007 yıllarında aşağıdaki tabloda belirtilen gruplarda toplantılar yapılmıştır.

[150] Ümraniye Belediyesi 2006 Faaliyet Raporu, s. 55.
[151] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 74.

Tablo 19

2006-2007 Yılları Arasında Yapılan Kent Konseyi Çalışmaları İstatistikleri

Gerçekleştirilen Meclis Oturumları	2006	2007	Toplam
Çocuk Meclisi	1	2	3
Kadınlar Meclisi	1	2	3
Engelliler Meclisi	1	2	3
Gençlik Meclisi	1	2	3
Kıdemli Hemşeri Meclisi	-	2	2

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2006-2007 Faaliyet Raporları.

2006 yılında faaliyete geçen ve 2007 yılında de devam eden Kent Konseyi çalışmaları kapsamında 2006–2007 yıllarında 2 yılda toplam 14 adet Kent Konseyi toplantısı yapılmıştır. Yapılan Kent Konseyleri çalışmalarına bakıldığında: Çocuk Meclisi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramında İzmit Saraybahçe Belediyesi'nin ev sahipliğini yaptığı Milli Eğitim Bakanlığı 1. Çocuk Şurası'na Ümraniye Çocuk Meclisi'ni temsilen Çocuk Meclisi Başkanının katılımı sağlanmıştır ve 8 üyesini Büyükşehir Çocuk Meclisi'ne ilçeyi temsilen üye olarak göndermiştir. Gençlik Meclisi, Ümraniye İlçesini temsilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gençlik Meclisi'ne 8 üyesini göndermiştir. Engelliler Meclisi, Engelli Haftası Etkinlikleri kapsamında 15 Mayıs 2007 tarihinde Ümraniye Sondurak Mevkiinden Haldun Alagaş Spor Kompleksi'ne uzanan güzergâhta Bandolu Engelli Yürüyüşü düzenlemiştir. Kadınlar Meclisi, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Etkinliği düzenlemiştir. Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri bağlamında örnek çalışmalara imza atan kardeş belediyelere ziyaretler düzenlenerek hizmet deneyimlerini paylaşmak ve bu sayede oluşacak "ortak akıl havuz"undan yerel yönetimlerin önünü açacak vizyon projelere hayat vermek amacıyla 23 Ekim 2007 tarihinde Bursa Büyükşehir ve Osmangazi Belediyeleri ziyaret

edilmiştir.[152] Kıdemli Hemşeri Meclisi ise ilçe genelinde en az kırk yıldır yaşayan veya Ümraniye'de doğan ve bugün kırk yaşından büyük olan ilçe sakinlerinin oluşturduğu bir meclistir. Buradaki temel amaç bu meclisin üyesi olan insanların Ümraniye'nin kentsel değişim süreçlerini bilmeleri dolayısıyla bir toplumsal hafıza meclisi olarak düşünülmüştür.

3. 5. Kütüphane Müdürlüğü Hizmetleri

3. 5. 1. Ümraniye Belediyesi Meslek Edindirme Kursları

Ümraniye Belediyesi Meslek Edindirme Kurslarında, 18 yaş ve üstü Kadınlara ücretsiz olarak eğitim verilmektedir. Ümraniye Belediyesi ilçe genelinde 2004-2009 yılları arasında 15 Kültür Merkezinin yapımını tamamlamış ve halkın hizmetine sunmuştur (2004 öncesinde İlçede sadece 1 Kültür Merkezi bulunmakta olup ve daha sonra bu kültür merkezi tadilattan geçirilerek modern ve hizmet sunacak bir tesis haline getirilmiştir). Meslek Edindirme kursları yaz döneminde (2,5 ay), güz dönemi (4 ay), kış döneminde (8 ay) olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır. Sekiz merkezde devam etmekte olan eğitimlerde, ahşap, rölyef, yabancı dil, hat, kumaş boyama, makine nakışı, ilk yardım, minyatür, modelistlik, ahşap boyama, ev dekorasyonu, ebru, giyim, mefruşat, klasik çini, resim, yemek sunum, stilistlik, deri dekorasyon, çocuk gelişimi ve eğitimi, tezhip, takı tasarımı, el sanatları branşlarından oluşmaktadır. Ayrıca dönem sonlarında öğrencilerin eserlerinden oluşan sergi ve defile organizasyonları düzenlenmektedir.[153]

Tablo 20

2004-2007 Yılları Arası Meslek Edindirme Kursları Mezun Sayıları İstatistikleri

Meslek Edindirme Kursları	2004	2005	2006	2007	Toplam
Mezun Sayısı	1.183	1.045	1.471	2.111	5.810

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

[152] http://www.umraniye.bel.tr/proje/projedetay.asp?caid=713&prid=5520 (Erişim Tarihi 30.10.2008)
[153] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 87.

Meslek Edindirme Kurslarına bakıldığında; 2004-2007 yılları arasında sadece 2005 yılında düşük bir oranda mezun sayısının azaldığı ama diğer yıllarda mezun sayısında artış olduğu görülmektedir. 2004-2007 yılları arasında Ümraniye Belediyesinin Meslek Edindirme Kurslarından 2004 yılında 1.183 kişi, 2005 yılında 1.045 kişi, 2006 yılında 1.471 kişi ve 2007 yılında da 2.111 kişi olmak üzere 4 yılda toplam 5.810 kişi mezun olmuştur.

3. 5. 2. Kişisel Gelişim Kursları

Kişisel gelişim kursları, hobi eğitiminin yanı sıra mesleki eğitimin alt yapısını oluşturmak amacıyla düzenlenen kurslardır. Bu kurslarda;

a- Mesleki eğitim kurslarında; bilgisayar, bilgisayarlı muhasebe, fonetik diksiyon, yabancı dil, auto cad, web tasarım kursları,

b- Hobi kurslarında; resim, ahşap oymacılık, temel fotoğrafçılık, satranç,

c- Müzik kurslarında; ud, keman, gitar, bağlama, ney alanlarında hizmet verilmektedir.[154]

Tablo 21

2005-2007 Yılları Arası Kişisel Gelişim Kursları Mezun Sayıları

	2005	2006	2007	Toplam
Mezun Sayısı	728	1.650	1.415	3.793

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2005-2007 Faaliyet Raporları.

Kütüphane Müdürlüğü, kişisel gelişim kursları bünyesinde mesleki eğitim, hobi kursları ve müzik kursları olmak üzere üç birimde hizmet veren Kişisel Gelişim Kurslarında, 2005 yılında 728 kişi, 2006 yılında 1.650 kişi ve 2007 yılında da 1.415 kişi olmak üzere 2005-2007 yılları arasında 3 yılda toplam 3.793 kişi mezun olmuştur.

[154] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 88.

3. 5. 3. Bilgi Evleri

Ümraniye Belediyesi ilçe genelinde yaşayan çocukları, uygunsuz ortamlardan uzak tutmak, teknik donanıma sahip nezih mekânlarda uzman eğitimci kadroların yönlendiriciliğinde çocukları hayata hazırlama arzusundan yola çıkarak çocuklara eğitimlerine destek vermek amacıyla açtığı bilgi evlerinde, tiyatro, sinema, gezi vb. etkinliklerle de çocukların gelişimine katkı sağlamaya çalışmaktadır.[155] Bu amaç doğrultusunda İlçede 27 Bilgi Evi merkezi hizmete açılmıştır (2004 yılı öncesinde ilçe genelinde Bilgi Evi bulunmamaktadır).

[155] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 89.

Tablo 22

2006-2007 Yılları Arası Bilgi Evleri Üye Sayıları İstatistikleri

Bilgi Evleri	Üye Sayısı (2006)	Üye Sayısı (2007)	Toplam
Cahit Zarifoğlu Eğitim ve Kültür Merkezi	3.000	542	3.542
Necip Fazıl Eğitim ve Kültür Merkezi	1.700	3.076	4.776
Mehmet Akif Kültür ve Eğitim Merkezi	1.500	2.200	3.700
Gülden Soyak Tüfekçi Kültür Merkezi	150	194	3.44
Cemil Meriç Gençlik Kültür ve Eğitim Merkezi	-	1.347	1.347
Aliya İzzetbegoviç Kültür ve Eğitim Merkezi	-	1.077	1.077
Hoca Ahmet Yesevi Bilgi Merkezi	800	282	1.082
Mustafa Kemal Bilgi Merkezi	250	277	527
Erdem Beyazıt Bilgi Evi	300	370	670
Mevlana Bilgi Evi	600	256	856
Yunus Emre Bilgi Evi	500	787	1.287
Toplam	**8.800**	**10.408**	**19.208**

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2006-2007 Faaliyet Raporları.

2006 yılı itibariyle 8.800 üyenin aktif olarak kayıtlı olduğu Bilgi Evlerine 2007 yılı itibariyle de 10.408 kişi aktif üye olmuştur ve Bilgi Evlerinden sunulan hizmetlerden yararlanmışlardır.

3. 6. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Hizmetleri

3. 6. 1. Kültürel Hizmetler

Ümraniye Belediyesi'nde kültürel hizmetler kapsamında; hikâye, resim ve şiir yarışmaları düzenlenmektedir. Ümraniye ile sınırlı kalmayan ve Türkiye genelinde yapılan bu yarışmalar ile Türk resim sanatının ve edebiyatının gelişimine katkı

sağlamak, özgün eserler üretilmesine yardımcı olmak, sanat, kültür ve edebiyat dünyasına yeni isimler kazandırılması amacını taşımaktadır.[156]

Tablo 23

2005-2007 Yılları Arası Yapılan Kültürel Faaliyetler İstatistikleri

Yarışma Türü	Başvuru Sayısı 2005	Başvuru Sayısı 2006	Başvuru Sayısı 2007	Toplam
Hikâye	600 adet	590 adet	800 adet	1.990 adet
Resim	268 adet	236 adet	478 adet	982 adet
Şiir	1.316 adet	3.078 adet	4.423 adet	8.817 adet

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2005-2007 Faaliyet Raporları.

2005 yılında uygulanmaya başlayan hikâye, şiir, resim yarışmalarına 2005-2007 yılları arasında 3 yılda toplam 11.789 kişi başvurmuştur. Bu yıllar arasında yapılan hikâye yarışmasına 2005-2007 yılları arasında 3 yılda toplam 1.990 kişi başvurmuştur. Resim yarışmasına ise 2005-2007 yılları arasında 3 yılda toplam 982 kişi başvurmuştur. Şiir yarışmalarına ise 2005-2007 yılları arasında 3 yılda toplam 8.817 kişi başvurmuştur.

3. 6. 2. Kültürel Etkinlikler

Ümraniye Belediyesi vatandaşların şehre ait olma duyarlılığı ekseninde kentin tarihsel kimlik ve ruhuna uygun kültürel ve sanatsal aktivitelerle ilçe insanına kentli olma dinamizmini kazandırmak ve kentle bütünleşmelerini sağlamak amacıyla ilçe genelinde bulunan kültür merkezlerinde, seminerler, konferanslar, paneller, şiir geceleri, konserler, tiyatro gösterileri, sinema ve film günleri, anma geceleri ve kutlamalar, toplantılar, Tantavi festivali, Ramazan etkinlikleri ve uçurtma şenlikleri düzenlenmiştir.[157]

[156] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 79.
[157] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 81.

Tablo 24

2004-2007 Yılları Arası Düzenlenen Kültürel Etkinlikler İstatistikleri

Kültürel Faaliyetler	2004 Adet- Katılan	2005 Adet - katılan	2006 Adet- katılan	2007 Adet- katılan	**Toplam Adet-Katılan**
Seminer	45/-	77 – 18.000	114 - 22.000	159 - 14.170	395 – 54.170
Konferans	27/-	-	45 - 18.500	72 - 12.650	144 – 31.150
Panel	4/-	-	35 - 5.000	5 - 800	44 – 5.800
Şiir Gecesi	3/-	-	9 – 2.000	8 - 1575	20 – 3.575
Konser	26/-	36 – 100.000	20 – 100.000	16 - 6150	98 – 206.150
Tiyatro	58/-	155 – 40.000	345 – 60.000	286 – 43.408	844 – 143. 408
Sempozyum	-	-	-	1 - 75	1 – 75
Uluslararası Şiir Gecesi	-	-	-	1 - 250	1 – 250
Sinema ve Film Günleri	-	-	27 – 6.500	187 - 5128	214 – 12.472
Anma Geceleri ve Kutlamalar	9/-	13/-	8/-	7 - 930	36 – 930
Toplantılar	-	-	-	359 – 64.620	359 – 63.620
Tantavi Festivali	1/-	1/-	1/-	1/-	4 / -
Ramazan Etkinlikleri	1/-	1/-	1/-	1/-	4 / -

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Ümraniye Belediyesi tarafından 2004-2007 yılları arasında, ilçe halkının sosyal, kültürel ve sanatsal alanlarda gelişimlerine katkıda bulunmak ve şehir ile bütünleşmelerini sağlamak amacıyla kültürel etkinlikler düzenlenmiştir. Bu bağlamda farklı konularda, 4 yılda toplam 395 adet seminer, 144 adet konferans ve 44 adet'te panel düzenlemiştir. Sanatsal faaliyetlere bakıldığında da; 20 adet şiir gecesi, 98 tane konser ve 844 tane de tiyatro gösterisi gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlere ek olarak 2004-2007 yılları arasında 4 yılda toplam 214 tane sinema ve film gösterimi, 36 adet anma gecesi ve kutlama programları, 1 adet uluslararası şiir gecesi ve 1 adette sempozyum düzenlenmiştir. Bu 4 yıl içerisinde geleneksel hale gelen tantavi şenlikleri ve Ramazan etkinlikleri de düzenli olarak düzenlenmiştir.

3. 6. 3. Sosyal Yardım Hizmetleri

Sosyal yardım hizmetleri kapsamında, Ümraniye İlçesi içerisinde bulunan lise son sınıf öğrencilerine mezuniyet anısına olarak eşofman hediye edilmiştir. Ümraniye'de ikamet eden ve ihtiyaç sahibi ilköğretim öğrencilerine kırtasiye seti ve çanta yardımı yapılmıştır. Sosyal yardım hizmeti kapsamında üniversite öğrencilerine yönelik eğitim bursu ve ilçe genelindeki ilköğretim ve lise öğrencilerine uygulanan seviye tespit sınavlarında başarılı olan öğrencilere de maddi yardımlar yapılmıştır.[158]

Tablo 25

2004-2007 Yılları Arasında Yapılan Sosyal Yardım Faaliyetleri İstatistikleri

Yardımlar Türleri	2004	2005	2006	2007	Toplam
Eğitim Yardımı	3.800 adet	1.950 adet	3.900 adet	2.600 adet	12.250 adet
Kırtasiye Yardımı	10.000 adet	10.000 adet	10.000 adet	10.000 adet	40.000 adet
Eşofman Yardımı*	-	1.500 adet	6.000 adet	7.500 adet	15.000 adet

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2004 – 2007 Faaliyet Raporları.

Soysal yardım faaliyetlerinden 2004-2007 yılları arasında 4 yılda toplam 67.250 kişiye eğitim, kırtasiye ve eşofman yardımı olmak üzere üç kategoride yardım dağıtımı gerçekleşmiştir. Bu yardımlardan 12.250 kişiye eğitim yardımı, 40.000 kişiye kırtasiye yardımı, 15.000 kişiye de eşofman yardımı dağıtımı gerçekleşmiştir.

Kültür ve Sosyal İşler müdürlüğü yukarıdaki faaliyetlerin dışında;

- 2004-2007 yılları arasında sportif etkinlikler düzenleyerek ilçe genelindeki çocuklar için yaz spor okulları açmıştır ve bu okullarda 10 branşta (futbol,

[158] Ümraniye Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu, s. 82.
*Eşofman Yardımı hizmeti 2005 yılında başlatılmıştır.

yüzme, voleybol, basketbol, tenis, izcilik, halk oyunları, hentbol, jimnastik ve masa tenisi) ücretsiz spor yapma imkânı sunmuştur. 2004-2007 yılları arasında Spor okullarından 1.075 kişi yararlanmıştır.[159]

- 2005-2007 yılları arasında gerçekleştirilen, hikâye, şiir, resim, kompozisyon, vb. yarışmalarda ödül alan eserler toplanarak kitaplaştırılmıştır. Toplam 15 eser yayınlanmıştır.[160]

- Sosyal faaliyetler kapsamında da 2005-2007 yılları arasında 18.000 kişi Çanakkale Gezileri kapsamında Çanakkale'ye götürülmüştür.[161]

- Eğitim faaliyetleri kapsamında 2005-2007 yılları arasında 22.484 lise öğrencisine ve 10.406 İlköğretim öğrencisine Seviye Belirleme Sınavı yapılmıştır.[162]

3. 7. Yazı İşleri Müdürlüğü

3. 7. 1. Asker Maaş Bürosu

Asker Maaş Bürosu 4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında ki Kanuna istinaden yardım alabilmek için müracaatta bulunan asker ailelerinin; müracaatlarının kabul edilmesi, dosya açılması, geçimlerinin asker tarafından karşılanıp karşılanmadığının, mahalli raciye nazaran idare ve ihtiyaçlarının temin edecek ne kendilerinin ne de askere giden kişinin geçim vasıta ve olanaklarının bulunup bulunmadığının tespit edilebilmesi için ilgili kurumlarla yazışma yapılması ve bizzat mahallinden araştırılması, yardıma uygun görülenlerin belgelerinin tamamlattırılması ve karar alınmak üzere encümene sevk edilmesi, alınan encümen kararının uygulanmak üzere ilgili birime gönderilmesi iş ve işlemlerini yapmaktadır.[163]

[159] Ümraniye Belediyesi 2004-2007 Faaliyet Raporları.
[160] Ümraniye Belediyesi 2005-2007 Faaliyet Raporları.
[161] Ümraniye Belediyesi 2005-2007 Faaliyet Raporları.
[162] Ümraniye Belediyesi 2005-2007 Faaliyet Raporları.
[163] Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu, s. 179.

Tablo 26

2004-2007 Yılları Arasında Asker Maaş Yardımı Alan Aile Sayısı İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Asker Aile Yardımı Yapılan Aile Sayısı	403	522	417	426	1.768

Kaynak: Ümraniye Belediyesi, 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Ümraniye Belediyesi Yazı İşleri Müdürlüğüne 2004-2007 yılları arasında Asker Maaş Yardımı almak için başvuru yapan ailelerden, yapılan incelemeler sonucunda 4 yılda toplam 1.768 aileye Asker Maaş Yardımı yapılmıştır. Asker maaş yardımı yapılırken yapılan araştırma sonucunda askere giden kişinin evli olup-olmadığı (evliyse bu yardımdan eşi ve çocukları yararlanmaktadır, bekâr ise anne-babası ve 18 yaşından küçük kardeşleri yararlanmaktadır) ve kirada oturup-oturmadığı (kirada oturanlara kirada oturmayanlara nispeten daha fazla yardım edilmektedir, bkz: tablo 27) gibi koşullar göz önüne alınarak ödenecek yardım skalası oluşturulmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu skala verilmiştir.

Tablo 27

Asker Maaş Yardımı Tutar Skalası

	Bekâr Olanlar İçin			Evli Olanlar İçin		
Kişi Sayısı	**2005**	**2006**	**2007**	**2005**	**2006**	**2007**
1	60 YTL	85 YTL	105 YTL	85 YTL	125 YTL	160 YTL
2	85 YTL	120 YTL	145 YTL	110 YTL	160 YTL	200 YTL
3	110 YTL	155 YTL	195 YTL	135 YTL	195 YTL	250 YTL
4	135 YTL	195 YTL	250 YTL	160 YTL	235 YTL	305 YTL
5	160 YTL	235 YTL	305 YTL	185 YTL	275 YTL	360 YTL
6	185 YTL	275 YTL	260 YTL	210 YTL	315 YTL	415 YTL
7	210 YTL	315 YTL	415 YTL	235 YTL	255 YTL	470 YTL
8	235 YTL	355 YTL	470 YTL	260 YTL	395 YTL	525 YTL
9	260 YTL	395 YTL	525 YTL	285 YTL	435 YTL	580 YTL
10	285 YTL	435 YTL	580 YTL	310 YTL	475 YTL	635 YTL

Kaynak: Ümraniye Belediyesi Yazı İşleri Müdürlüğü Asker Maaş Bürosu.

3. 8. Sağlık İşleri Müdürlüğü Hizmetleri

3. 8. 1. Sağlık Taramaları

2007 yılında başlamış olan sağlık taramaları içerik olarak; genel muayene, ağız diş sağlığı ve göz muayenesi şeklinde ilköğretim okullarının açık olduğu dönemlerde öğrencilere, ilköğretim okullarının kapalı olduğu dönemde de mahalle kültür merkezlerinde halka açık ve ücretsiz olarak sağlık hizmetleri sunulmuştur. Bu hizmet ile özellikle sağlık güvencesi olmayan hastaların her türlü tetkik ve tedavileri Ümraniye Belediyesi tarafından (Beyaz Masa) karşılanmaktadır. Bu hizmet kapsamı içerisinde 2007 yılında 24.840 kişi muayeneden geçirilmiştir. "Sağlıklı nesil, sağlıklı kent, sağlıklı toplum, sağlıklı dünya" parolası ile sağlık hizmetlerini gerçekleştirmeyi amaç edinen Ümraniye Belediyesi bu hizmet ile;

- Ailelerin dikkatinden kaçan ve çocukların ifadesindeki eksikliklerden kaynaklanan birçok ciddi hastalığın tespit edilmesi

- Henüz sağlık ve koruyucu tedbirleri konusunda bilinci tam oluşmamış öğrencilerin sağlıklarını korumak için, bulundukları ortam koşullarını sağlıklı hale getirmek

- Hastalık gelmeden sağlığı koruyucu önerileri sunmak

- Hastalığın mevcut olduğu halde, farkında olunmayan durumları açıklığa kavuşturup erken teşhis ve tedavisini sağlamaya[164] yönelik amaçları

taşımaktadır.

3. 8. 2. Muayene ve İlaç Yardımları

Sağlık İşleri Müdürlüğü Ümraniye ilçesi içerisinde ikamet eden ve fakir olduğunu belgeleyen vatandaşlara her ay için getirilecek tüm reçetelere karşılık 30 YTL (2004-2007 yılları arasında bu miktar değişmemiştir, 30 YTL olarak sabit kalmıştır) miktarında ilaç yardımı yapılmıştır.[165]

Tablo 28

2004-2007 Yılları Arası Muayene ve İlaç Yardımı Yapılan Kişi Sayısı İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	Toplam
Muayene ve İlaç Yardımı Yapılan Kişi Sayısı	13.661	3.919	2.723	2.011	22.314

Kaynak: Ümraniye Belediyesi 2004-2007 Faaliyet Raporları.

Sağlık İşleri Müdürlüğü bünyesinde 2004-2007 yılları arasında, 2004 yılında 13.661 kişi, 2005 yılında 3.919 kişi, 2006 yılında 2.723 kişi ve 2007 yılında da 2.011 kişi olmak üzere 4 yılda toplam 22.314 kişi muayene ve ilaç yardımından yararlanmıştır.

[164] Ümraniye Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu, s 101.
[165] Ümraniye Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu, s.102.

3. 9. Yapılan Diğer Hizmetler

Yukarıda belirtilen sosyal belediyecilik hizmetlerinin dışında aşağıdaki şu hizmetler gerçekleştirilmiştir;

- 2004-2007 yılları arasında Ümraniye İlçesi genelinde bulunan amatör spor kulüplerinin ihtiyaçları için ayni ve nakdi yardımlar yapılmıştır, yurtiçi ve yurt dışına müsabakalara gitme talebi ile belediye'ye müracaat eden kişi, kurum ve kuruluşlara talepleri doğrultusunda yardımlar yapılmıştır.
- İlk defa 2007 yılında "Açık Hava Satranç Turnuvası" düzenlenmiştir.
- 2004-2007 yılları arasında 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı etkinlikleri çerçevesinde uçurtma şenliği programları düzenlenmiştir. Bayramın daha etkin ve yoğun katılımla gerçekleşmesini sağlamak amacıyla düzenlenen programa her sene yaklaşık iki bin kişi katılmıştır. Program sonunda dereceye giren kişilere bisiklet, kupa ve değişik ödüller verilmiştir.
- 29 Mart 2004 seçimleri akabinde her yıl 29 Mart Yerel Yönetimler Bayramı olarak Haldun Alagaş Spor Salonunda kutlama programları yapılmıştır ve bu kutlama programlarında öncelikle geleneksel hale gelen hikâye ve resim yarışmasının ödül töreni yapılmakta, resim sergisi sanatseverlerin ve halkın beğenisine sunulmakta ve bir yıllık belediyecilik faaliyetlerinin anlatıldığı sinevizyon gösterisi ile Ümraniye'de yaşayanların belediye hizmetlerinden haberdar edilmesi ve halk-yerel yönetici kaynaşması sağlanmaya çalışılması amacını taşımaktadır.
- 2004-2007 yılları arasında her yıl gerek Ramazan ayı münasebetiyle gerekse okulların açılması arifesinde Ümraniye son durak mevkiinde kitap tanzim ve satış fuarı açılmıştır. İçerisinde yayınevleri ve kırtasiyeler tarafından kitap ve kırtasiye satışı ve imza günleri gibi hizmetlerin sunulduğu bu fuarlar ile Ümraniye'nin kitap okuma seviyesini yükseltmek, kırtasiye malzemesi almak durumunda olan öğrencilere uygun fiyatla ve tüm ihtiyaçlarını bir arada giderebilme olanağını sunmayı hedefleyen bir etkinliktir.

- Ümraniye Belediyesi ilçe de yeni okullar yapılması amacıyla hayırsever vatandaşlarla işbirliği yaparak, ilçeye 5 yeni okul kazandırmıştır.
- Ümraniye Belediyesi 2007 yılı ağustos ayı içerisinde ilçe de Nikâh Sarayı'nı hizmete açmıştır.
- Ümraniye Belediyesi 2004-2007 yılları arasında ilçeye 3 tane (Ayfer Soyak Sengir Sağlık Ocağı'nı Ümraniye Belediyesi kendi imkânları ile yapmıştır, Ömer Faruk Darende Sağlık Ocağı'nın yapımına vesile olmuştur, Açelya Sağlık Ocağı'nın yapımına vesile olmuştur) sağlık ocağı kazandırmıştır.
- Ümraniye İlçe Emniyet Müdürlüğüne 3 adet araç hibe edilmiştir.
- Ümraniye Belediyesi, Cemil Meriç Gençlik Kültür ve Eğitim Merkezi ile Mehmet Akif Kültür ve Eğitim Merkezlerinde 2007 yılında, halkın spora ve sağlıklı yaşama ilgilerini çekmek amacıyla kapalı spor salonu hizmetleri sunmuştur.
- Öğrenciler arasında pozitif rekabet atmosferi oluşturmak, öğrencileri spora yönlendirmek ve Türk sporuna yeni atletler kazandırmaktır amacı ile 2004 yılından bu yana periyodik olarak her yıl yapılmaya devam eden Başkanlık Koşusuna 4 yılda toplam 2.300 öğrenci katılmıştır. Başkanlık Koşusu 6 ana (minik kızlar, yıldız kızlar, genç kızlar, minik erkekler, yıldız erkekler ve genç erkekler) kategoride yapılmıştır. Yarışmalar sonucunda dereceye giren öğrencilere ödül olarak çeşitli hediyeler, kupa ve madalyalar verilmiştir.
- İlki 2005 yılında gerçekleştirilen ve Ümraniye'de görev yapan kurumlar arasında, tanışma, kaynaşma, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak amacı ile 2005 – 2007 yılları arasında toplam 3 defa futbol turnuvası düzenlenmiştir.
- Ümraniye Devlet Hastanesine 3 Milyon YTL'yi aşkın yatırım yapılmasını sağlayan Ümraniye Belediyesi, bölgede yaşayan halkın aldığı sağlık hizmetinin kalitesinin arttırılması yönünden önemli bir katkı sağlamak amacıyla, Ümraniye Devlet Hastanesi'ne otomasyon sistemi kurdurarak hastaların poliklinik kapılarında beklemelerini önleyecek bu projeyi hayata geçirmiştir. Ayrıca Ümraniye Devlet Hastanesi'ne yeni doğan bebek yoğun bakım ünitesi "bebeklerimiz ölmesin" anlayışıyla hizmete açan Ümraniye Belediyesi, Ümraniye Devlet Hastanesine 20 yeni poliklinik, 4 seminer salonu yaptırmıştır. Bunlara ek olarak; servis girişlerinin tamamı ve acil servis

tamamen yenilenerek hasta kabul kapasitesi 3 katına çıkarılması hizmetleri yapılmıştır.

- Ümraniye ilçesinde faaliyet gösteren dernek, vakıf ve diğer STK'lar ile ilişkilerde önemli açılımlar sağlamak amacıyla periyodik zamanlarda ilçe sınırları içerisinde bu kuruluşlara ziyaretler düzenlenerek vatandaş-belediye ilişkilerinin geliştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.[166]

[166] Ayrıntılı bilgi için bkz. www.umraniye.bel.tr

SONUÇ

Türkiye'de belediyeciliğin tarihsel arka planına bakıldığında; ilk defa belediye teşkilatı 1854 yılında Osmanlı Devleti zamanında kurulmuştur. Cumhuriyet döneminin başlarında kurumsallaşmasını tamamlayan belediyelerin, 1930 yılında çıkan 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile hukuki boyutları belirlenmiştir. 1930 yılında çıkan ve 2000'li yılların başında çıkartılan 5216 (2004) ve 5393 (2005) Sayılı Kanunlara kadar yürürlükte kalmıştır. Bu kanunlar ile yerel yönetimlerde devrim niteliğinde düzenlemeler yapılmıştır. Yerel yönetimlerin 5216 ve 5393 Sayılı Kanunlarla birlikte mali yönden güçlendiği, merkezi yönetimden bazı yetkilerin yerel yönetimlere devredildiği ve bu bağlamda etkin bir konuma geldikleri görülmektedir. Günümüzde yerel yönetimler aracılığıyla, halkın doğrudan yönetime katılımının sağlandığı, demokrasinin işlerlik kazandığı, mahalli sorunların yerinde tespit edildiği, daha hızlı, etkin, verimli ve çözüm odaklı bir yönetim anlayışının geliştiği görülmektedir.

Anayasalarda ifade edilen "sosyal devlet" anlayışının sorumluluklarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunun için sosyal devlet anlayışının gereklilikleri olan, toplumdaki düşkün ve yardıma muhtaç insanlara yardım eli uzatılmalıdır. Bu sorumluluk merkezi yönetime ait olduğu kadar yerel yönetimlere de aittir. 5216 ve 5393 Sayılı Kanunlar ile sosyal devlet'in gerekliliklerini yerine getirmeleri için belediyeler yükümlü hale getirilmişlerdir. Bu kanunlar ile belediyelere hem mali hem de kanuni yetkiler verilmiştir. Bu süreçten sonra belediyelerden, sosyal belediyecilik adına toplumda korunmaya muhtaç kesimlerin insan onurunu rencide edecek şartlardan kurtarılarak, asgari geçimlerini sağlayacak hizmetlerin sunulması, mesleki bilgi ve beceri yetilerinin kazandırılması, özellikle bayanlar ve gençlerin, sosyalleştirilmesi, danışmanlık (rehberlik) hizmetlerinin verilmesi ve istihdama yönelik yatırımların yapılması için çalışmalar yapması beklenmektedir.

Türkiye'deki temel sosyal politikaların uygulayıcısı konumunda merkezi yönetim bulunmaktadır. Merkezi yönetimlere sosyal politika hizmeti sunma alanında yerel yönetimlerin ve özellikle de belediyelerin sosyal nitelikli politika hizmetleri

üreterek destek oldukları görülmektedir. Bu hizmetlerin sonucunda günümüzde sosyal politika hizmetlerinin sunumunda hem kalitenin artmasında hem de sunulan hizmet alanının genişlemesinde belediyeler önemli bir rol üstlenmişlerdir.

Belediyeler tarafından sunulan sosyal hizmetlerin ana amaçlarından uzaklaşarak popülist bir hal alması bu hizmetlerden istenilen sonuçların alınamamasına neden olacaktır. Bu nedenledir ki, sosyal politika hizmetlerini, sadece tek-eksenli bir boyutta düşünmek yani geçici çözümler üretmek ufuksuzluk, popülist politika anlayışının bir aracı olarak görmek ise zafiyettir. Bu iki düşünceden arınmış, "kalıcı, sosyal devlet ve sosyal belediyecilik" anlayışlarının gereklilikleri nesnel kurallar çerçevesinde yerine getirilirse, hem sunulan hizmetler amaçlarına ulaşmış olur, hem de kaynaklar israf edilmemiş olur.

Bu sabit düşünceden yola çıkarak; sosyal eşitsizlik, antropo-sentrik (insan merkezli) ve toplumsal sorunlara nihai çözüm üretmek temeli üzerine oturan sosyal politikalar, zaman içerisinde "sosyal belediyecilik" anlayışının gelişmesini sağlayan yeni bir kavram oluşturmuştur. Bu açıdan refah devlet'inin çöküşünü sadece sosyal politikaların rafa kaldırılması ve insanların kendi kaderlerine terk edilmesi olarak değil, yerel yönetimlerin özellikle de belediyelerin bu süreç içerisinde geliştiği, sunulan sosyal hizmetlerin birikiminin ve değişen koşulların ürettiği bir alternatif hizmet türü olduğunu görmek daha doğru olur.

Bu sebepledir ki, adil olmayan gelir dağılımının bir boyutu olan sosyal eşitsizliğin artışı meselesi, geçici yardımlarla veya popülist politikalarla çözümü zor görünmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi sunulan sosyal yardım ve sosyal hizmetler geçici nitelikten ziyade vatandaşların toplumsal hayatın bir parçası haline getirecek süreçlerin sağlanmasında bir araç olma görevini üstlenmelidir.

Çalışmanın üçüncü aşamasını oluşturan Ümraniye Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal belediyecilik hizmetleri 2004-2007 yılları arası faaliyet raporları incelenerek hazırlandı. Ümraniye Belediyesi'nin 2004-2007 yılları arası faaliyet raporları incelendiğinde toplumsal hayatın neredeyse her aşamasında sosyal nitelikli

hizmetlerin sunulduğu görülmektedir. Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü başta olmak üzere, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Kütüphaneler Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü ve Yazı İşleri Müdürlüğü sosyal hizmetler sunmaktadırlar.

Ümraniye Belediyesi'nin, belediyecilik hizmetleri incelendiğinde iki farklı belediyecilik anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi klasik belediyecilik olarak tanımlanan yol, altyapı, su, ulaşım, temizlik gibi günlük yapılması gereken hizmetlerin yerine getirilmesidir. İkinci ise son on yıl içerisinde büyük bir ivme kazanan sosyal belediyecilik anlayışıdır. Ümraniye Belediyesi'nin alt yapı hizmetlerini büyük bir oranda tamamladığı ve kaynaklarını sosyal yardım ve sosyal hizmetler kapsamında kullandığı görülmüştür. Bu anlayış doğrultusunda; Ümraniye ilçesi içerisinde yaşayan vatandaşların sosyo-ekonomik yapılarını güçlendirmeye yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Sosyal-kültürel etkinlikler, sosyal yönden zor durumda olan vatandaşların yapabilirlik kapasitelerinin geliştirilmesi için bilinçlenme, temel ve mesleki eğitim, fırsat eşitliğinin sağlanması gibi çalışmalar yapılmaktadır. Bu hizmetlere örnek olarak: gıda, giyim, eğitim ve yakacak yardımların yapılması, engelli vatandaşlara araç temininin sağlanması, meslek kursları ve bilgi evleri gibi kişisel gelişime yardımcı olacak tesis ve organizasyonlarla sosyal güçsüzlerin gelişimini sağlayıcı hizmetler sunulmaktadır.

Genel olarak Ümraniye ilçesi içerisinde sunulan hizmetlere bakıldığında; 2004-2007 yılları arasında müşkül durumda olan ve yardım konusunda durumları "aciliyet" taşıyan vatandaşlara Encümen kararı ile 890.000 YTL'lik yardım yapıldığı görülmektedir. Bu yardıma ek olarak 1.900.000 YTL'lik nakit yardımı, 20.006 paket "çocuk ve hasta bezi" dağıtımı yapılmıştır. Kurulduğu 2006 yılından itibaren, Halil İbrahim Sofrası Aşevi vasıtasıyla 2006-2007 yıllarında toplam 155 aileye ve bu ailelerde ki 380 kişiye sıcak yemek dağıtımı gerçekleşmiştir. Ümraniye Belediyesi tarafından ilçe genelinde 2004-2007 yılları arasında kurulan iftar çadırları ile 2004 yılında 75.000 kişiye, 2005 yılında 77.400 kişiye, 2006 yılında 101.500 kişiye ve 2007 yılında 108.000 kişiye olmak üzere 2004-2007 yılları arasında dört yılda toplam 361.900 kişiye iftar yemeği verilmiştir. Ümraniye Belediyesi 2007 yılında düzenlediği

Giyim Mağazası hizmeti ile 6.472 kişiye 17.162 adet kıyafet dağıtımı yapmıştır. 2005-2007 yılları arasında dini bayramlarda 4.962 yetim-öksüz çocuğa giyim yardımında bulunmuştur.

Ümraniye Belediye'since 2004-2007 yılları arasında erzak yardımına ihtiyacı olan ailelere 32.704 koli erzak yardımında bulunmuştur. Ümraniye ilçesi genelinde 4.027 kişi muayene edilmiş, 2.212 kişiye tahlil-tetkik hizmeti, 2899 kişiye de ilaç yardımı hizmetleri sunulmuştur. 2004-2007 yılları arasında 7.118 çocuğun toplu sünneti, 2005-2007 yılları arasında da 144 çiftin toplu nikâh işlemleri gerçekleştirilmiştir. 2005 yılında verilmeye başlanan engelli aracı hizmeti ile 2005-2007 yılları arasında 3.198 engelli vatandaşa hizmet verilmiştir. Ümraniye genelinde 274 kişiye tekerlekli sandalye, 40 kişiye de akülü sandalye dağıtılmıştır. 2006 yılında dağıtımına başlanan ekmek kuponu yardımı ile 2006-2007 yılları arasında 7.038 aileye 60.695 adet ekmek kuponu dağıtımı yapılmıştır.

5393 Sayılı Belediye Kanunun 76. Maddesinde tanımlanan "Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır" olarak belirlenen amacı doğrultusunda ilçe genelinde Kent Konseyi toplantıları ile halkın yönetime doğrudan katılımının sağlanması amaçlanmıştır. Eğitime öncelik vererek ilçe genelinde eğitim-öğretim hizmetlerine büyük destek olan Ümraniye Belediyesi ilçe'ye hem kendi imkânları doğrultusunda hem de hayırseverler vasıtasıyla okullar kazandırmış ve Ümraniye'ye 15 Kültür Merkezi ve 27 Bilgi Evi hizmete sunmuştur. Ümraniye Belediyesi 2004-2007 yılları arasında 5.860 kişiye meslek edindirme kurslarında mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amacıyla kurslar düzenlemiştir. 2005-2007 yılları arasında 3.793 kişiye kişisel gelişim kurslarında hizmet verilmiştir. Bu hizmetlerin dışında şiir dinletisi, panel, konser, sempozyum, hikaye-şiir-resim yarışmaları gibi kültürel etkinlikler ve hizmetler sunulmuştur. İlçe genelinde 67.250 öğrenciye eğitim, kırtasiye ve eşofman yardımı olmak üzere üç kategoride yardım yapılmıştır. Bu hizmetlere ek olarak, 2004-2007 yılları arasında 1.768 aileye asker maaş yardımı, 2007 yılında 24.840 kişinin

muayenesi(sağlık işleri müdürlüğü tarafından) ve 2004-2007 yılları arasında 22.314 kişiye muayene ve ilaç(sağlık işleri müdürlüğü tarafından) yardımında bulunulmuştur. Ümraniye Belediyesi'nin yapmış olduğu hizmetler göz önüne alındığında, İstanbul'da ki ilçe belediyelerin faaliyetleri ile karşılaştırıldığında, Ümraniye ilçe halkının yapılan anket çalışmalarının sonuçlarında hizmetlerden duyduğu memnuniyet oranı ve ulusal basında çıkan haberler dikkate alındığında "sosyal belediyecilik" alanında başarılı bir konumda olduğu görülmektedir.

Sosyal hizmetler sunulurken, hizmeti sunan birimlerin profesyonel ekiplerden oluşması, hizmetlerin hem gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmasına hem de nitelikli hizmetlerin sunulmasını sağlamaktadır. Ehil olmayan personelin hem gerçek ihtiyaç sahibi vatandaşları belirleme hususunda hem de nitelikli hizmet üretilmesi aşamasında verimli olamayacağı ve kaynak israfına neden olacağı da unutulmamalıdır. Ümraniye Belediyesi bu doğrultuda sosyal hizmet üreten birimlerinde çalışan personelini bu alanlarda sık periyotlarda gerçekleştirdiği hizmet içi eğitimler ile gerekli donanımlara sahip hale getirerek hizmetlerin daha verimli ve amacına uygun bir şekilde sunulmasını sağlamıştır.

Yukarıda Ümraniye Belediyesi'nin yapmış olduğu hizmetler belirtilmiştir. Yapılan bu hizmetlerin muhatabı olan Ümraniye İlçesi'ndeki vatandaşların bu hizmetlerden memnuniyetleri ve ne oranda istifade ettikleri 2007 ve 2008 yılında Ümraniye Belediyesi tarafından Metropol ve Anar Sosyal Araştırma Merkezlerine yaptırılan anketler ile saptanmıştır. 2007 yılında Anar Sosyal Araştırmalar Merkezinin yaptığı vatandaş memnuniyet anketi sonuçlarına bakıldığında; Ümraniye İlçe sınırları içerisinde hizmet veren Bilgi Evlerinden ortalama memnuniyet puanı 79,1, çöp ve temizlik hizmetlerinden memnuniyet puanı 72,5'dir. Meslek edindirme kurslarına devam eden kursiyerlerin kurs merkezleriyle ilgili olarak olumlu bir algılama içerisinde oldukları gözlenirken meslek kurslarının genel memnuniyet puanının 86,5 olduğu görülmektedir. Vatandaşların Ümraniye Belediyesi'nde hizmet veren müdürlüklerden memnuniyet oranı ise 80,6'dır.[167]

[167] Anar Sosyal Araştırmalar Merkezi, Ümraniye Belediyesi Vatandaş Memnuniyet Anketi Aralık 2007.

Metropol araştırma şirketinin 2008 yılında yaptığı vatandaş memnuniyet anketlerinin sonucuna bakıldığında; genel olarak Ümraniye Belediyesinin yapmış olduğu hizmetlerden memnun musunuz sorusuna ankete katılanları % 38'i tamamen memnunum % 51,5'i kısmen memnunum demiştir ve buda hizmetlerden % 89,5'lik bir oranın memnun olduğunu göstermektedir. Ümraniye Belediyesi'nin hizmet performansına bakıldığında ise: Ümraniye İlçesi'nde yaşayan vatandaşlar; imar ve inşaat ruhsatı çalışmaları, beyaz masa, halkla ilişkiler ve okullarda sağlık taraması hariç diğer temel belediye hizmetlerinin hepsini yeterli ve başarılı bulmaktadırlar. Belediyenin en başarılı bulunduğu hizmeti ise çevre temizliği ve çöp toplamadır.[168]

Ümraniye Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal hizmetlere yukarıda değinilmiştir. Bu hizmetlerin dışında eksik görülen; Kadın Sığınma Merkezleri (Koruma Evi), Aile Danışma ve Eğitim Merkezi, Bakıma Muhtaç Yaşlılara Evde Destek Hizmeti, Sokak Çocukları Rehabilitasyon Evi (Çocuk Evi Projesi) ve Engelli vatandaşlara yönelik spor faaliyetleri ve sosyo-kültürel faaliyetlerin yapılabileceği bir rehabilitasyon merkezinin eksikliği görülmektedir. Ek olarak Ümraniye Belediyesi soysal belediyecilik hizmetlerini altı müdürlük (Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Kütüphaneler Müdürlüğü, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü ve Yazı İşleri Müdürlüğü) aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Bu tür hizmetlerin tek bir çatı altında toplanması, somutlaştıracak olursak bir koordinasyon idaresinde olması hem uyumlaştırmanın sağlıklı bir şekilde sağlanmasını hem de hizmetlerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Ayrıca ilçe genelinde belediye dışında sosyal yardım hizmetlerinde bulunan kamu kurum ve kuruluşları, vakıf ve dernek gibi sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalar yapılarak bu hizmetlerin tek bir merkezden yürütülmesi hem aynı kişilere fazla yardımın yapılmasını engelleyecektir hem de daha fazla ihtiyaç sahibi vatandaşlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

[168] Metropoll Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi A.Ş, Ümraniye Belediyesi Hizmet ve Beklenti Araştırması Haziran 2008.

Son tahlilde sosyal belediyecilik hizmetlerinin Türkiye açısından önemli bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır. Merkezi yönetimin sahip olduğu imkânlar ile toplumun sosyal sorunları çözmesi oldukça zordur. Bu nedenle yerel yönetimler, özelliklede belediyeler üstlendikleri sosyal belediyecilik rolleri ile merkezi yönetimin hizmet yükünü hafifletmektedirler. Ancak belediyelerin sorumluluğuna bırakılan sosyal hizmet alanlarının açık bir şekilde belirlenmemesi belediyeleri yapmaları gereken ana görevlerinden uzaklaştıracağı gibi yapılacak popülist bir takım politikalar ile kaynak ve zaman israfına neden olabileceği de söylenebilir. Bu düşünceden hareketle merkezi ve yerel yönetimlerin sağlıklı bir planlama ve koordinasyon ile sosyal hizmetleri daha nitelikli bir şekilde sunmaları mümkündür.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Altan, Ömer Zühtü. **Sosyal Politika.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003.

Arıkboğa, Erbay, Tarkan Oktay, Nail Yılmaz, **Belediye Meclisleri Örneği: İstanbul Örneği.** İstanbul: Beta Yayınları, 2007.

Bilgiç, Veysel K. "Türkiye'de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme" Yerel **Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – 1 Reform.** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2005.

Bilgin, Mehmet Fevzi. "ABD'de Toplumsal Değerler ve Sosyal Politika", **Kamu Yönetimi Yazıları. (**Ed. Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2007.

Bozlağan, Recep. **Belediyelerde Örgüt Geliştirme,** İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2003.

Bozlağan, Recep. **Liderlik Yaklaşımları ve Belediyeler,** İstanbul: Hayat Yayınları, 2005.

Bulut, Yakup. "Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler" **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar - 1 Reform,** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2005.

Can, Aynur. "Kentsel Dönüşüm veya Dönüştürmenin Estetik Açmazı", **Yerel Yönetimlerde Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiri Özetleri**. Adapazarı: 29-30 Mart 2008.

Çarkçı, Akif. **Kent Yönetimine Farklı Bakışlar Yerel Perspektiften Ekonomi, Siyaset ve Yönetim**. İstanbul: Şehir Yayınları, 2007.

Çukurçayır, M.Akif. "Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler" **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – I Reform.** (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2005.

Çukurçayır, M.Akif ve H.Tuğba Eroğlu, "Kent Yönetiminde Demokratik Bir Açılım Olarak Kent Konseyleri", **1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı**. İstanbul: Erkam Matbaası, 23-24 Ekim 2008.

Davutoğlu, Ahmet. **Stratejik Derinlik.** 16.Baskı, İstanbul: Küre Yayınları, 2004.

Demirkaya, Yüksel. "Birleşik Avrupa'nın Yerelleşme Politikası" **Türkiye'de Yerel Yönetimler. (**Ed. Recep Bozlağan ve Yüksel Demirkaya). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2008.

Duman, Fatih. "Sivil Toplum" **Siyaset**. (Ed.Mümtazer Türköne). İstanbul, Lotus Yayınları, 2003.

Eken, Musa. "Kentsel Vizyon ve Stratejik Planlama" **Yerel Yönetimlerde Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiri Özetleri.** Adapazarı: 29-30 Mart 2008.

Erder, Sema. **İstanbul'a Bir Kent Kondu: Ümraniye.** İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.

Erder, Sema ve Nihal İncioğlu. **Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği: 1984-2004.** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.

Ersöz, Halis Yunus. "Sosyal Belediyecilik" **Yerel Yönetimlerde Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiri Özetleri.** Adapazarı: 29-30 Mart 2008.

Eryılmaz, Bilal. **Kamu Yönetimi**. İstanbul: Erkam Matbaası, 2004.

Güven, H. Sami. **Türkiye'de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar**. Bursa: Ezgi Kitabevi, 1996.

Gökaçtı, M.Ali. **Dünyada ve Türkiye'de Belediyecilik.** İstanbul: Ozan Yayıncılık, 1996.

Gözler, Kemal. **İdare Hukukuna Giriş.** Bursa: Ekin Yayınları, 2008.

Gözübüyük, Şeref ve Tekin Akıllıoğlu. **Yönetim Hukuku.** 6. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 1993.

Güloğlu, Tuncay ve Muharrem Es. "Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler" **1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı.** Sakarya: Erkam Matbaası, 23-24 Ekim 2008.

Günday, Metin. **İdare Hukuku.** 9. Baskı. Ankara: İmaj Yayınevi, 2004.

Karpat, Kemal. **Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller.** İstanbul: İstanbul Matbaası, 1967.

Kaya, Erol. **Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi**, İstanbul: Okutan Yayınları, 2007.

Kaya, Erol. **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma**. İstanbul: İlke Yayıncılık, 2003.

Keleş, Ruşen. **Yerinden Yönetim ve Siyaset.** 4. Basım. İstanbul: Cem Yayınevi. Ağustos 2000.

Keleş, Ruşen ve Fehmi Yavuz. **Yerel Yönetimler.** Ankara: Turhan Kitabevi, 1983.

Kongar, Emre. **İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**. 3. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1979.

Koray, Meryem. **Sosyal Politika.** Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2000.

Lewis, Bernard. **Modern Türkiye'nin Doğuşu**. Ankara: Arkadaş Yayınları, 2008.

Mardin, Şerif. **Türkiye'de Toplum ve Siyaset.** (Der: Mümtaz'er Türköne ve Tuncay Önder). 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

Nadaroğlu, Halil. **Mahalli İdareler,** İstanbul: Beta Yayınları, İstanbul, 5. Baskı, 1994

Oktay, Tarkan. "Osmanlı Döneminde Modern Belediye Kurumunun Doğuşu ve Gelişimi" **Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi**. (Ed. Erol Özvar ve Arif Bilgin). İstanbul: Forart Basımevi, 2008.

Orhan, Tuna ve Nevzat Yalçıntaş, **Sosyal Siyaset.** İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.

Ortaylı, İlber. **Osmanlı Barışı.** İstanbul: Ufuk Yayınları, 2004.

Ortaylı, İlber**. Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetimler Geleneği.** İstanbul: Hil Yayınları, 1985.

Ortaylı, İlber. **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840 – 1880).** Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000.

Ortaylı, İlber. **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı.** 15.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Özdemir, Süleyman. **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti.** 2. Baskı. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2007.

Özgür, Hüseyin ve Bekir Parlak. **Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler,** Bursa: Alfa Yayınları, 2006.

Parlak, Bekir ve Mustafa Ökmen. **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat.** Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2008.

Parlak, Bekir ve Zahid Sobacı, **Kamu Yönetimi.** 2. Baskı, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2008.

Sencer, Muzaffer. **Türkiye'nin Yönetim Yapısı.** İstanbul: Alen Yayıncılık,1986.

Seyyar, Ali. **Sosyal Siyaset Terimleri**. İstanbul: Beta Yayınları, 2002.

Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim. İstanbul: IULA-EMME Yayınları, 2002.

Şenkal, Abdülkadir. **Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2005.

Talas, Cahit. **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**. İstanbul: Bilgi Yay., 1992.

Tekeli, İlhan ve Selim İlkin. **Avrupa Birliği Türkiye ve Yerellik**. İstanbul: IULA-EMME Yayını, 2003.

Tekeli, İlhan ve Selim İlkin. **Türkiye ve Avrupa Birliği.** Ankara: Ümit Yayıncılık, 2000.

Temiz, Hasan Ejder. **Küreselleşmenin Sosyal Boyutları ve Türkiye Açısından Etkileri**. Ankara: Genel-İş matbaası, 2004.

Toksöz, Fikret. **İyi Yönetişim El Kitabı,** İstanbul: Tesev Yayınları, 2008.

Tortop, Nuri. **Mahalli İdareler.** 6. Baskı. Ankara: Yargı Yayınları, 1999.

Torlak, S. Evinç ve Yasin Sezer. "Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme" **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – I Reform. (**Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2005.

Türköne, Mümtaz'er. **Türk Modernleşmesi.** 2. Baskı. Ankara: Lotus Yayınevi 2006.

TÜSİAD, Kamu Reformu Araştırması. İstanbul, TÜSİAD Yayınları, Aralık 2002.

T.C. Başbakanlık, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1, **Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim.** Ankara: Ekim, 2003.

Yeniden Ümraniye. Ümraniye Belediyesi Yayınları, Sonbahar 2008.

Yerel Yönetimlerin Avrupa Birliği İçindeki Yeri ve İşlevleri. İstanbul: UCLG-MEWA (IULA-EMME) Yayınları, 2005.

Yıldırım, Uğur. "Yerel Yönetimlerde Alternatif Hizmet Sunumu" **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar – I Reform. (**Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2005.

Makaleler

Abay, Ali Rıza. "Bir Sosyal Politika Olarak Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Yeri" **Sivil Toplum**. Yıl 2, Sayı 6-7: 77-92, 2004.

Acun, Fatma. "Osmanlı Şehirlerinde Devlet ve Sivil Toplum" **Sivil Toplum**. Yıl 3, Sayı 10: 51-60, Nisan-Haziran, 2005.

Akdoğan, Yalçın. "Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik" **Eminönü Bülteni.** Şubat Sayısı: 18-19, 2002.

Akdoğan, Yalçın. "Sosyal Belediyecilik" **Yerel Siyaset.** Yıl 1, Sayı 3, Mart 2006.

Aksoy, Necdet. "Belediyelerin Bir Halkla İlişkiler Modeli: Beyaz Masa" **Sosyal Politikalar Dergisi.** Sayı 2: 73-78, Kış 2007.

Arslan, Zühtü. "Demokrasinin Demokratikleştirilmesi Sivil Toplum Örgütlerine Bağlıdır?", **Sivil Toplum,** Yıl 3, S. 9: 88 - 91, Ocak-Mart, 2005.

Aysan, Fatih. "Belediyelerin Üstlendikleri Yeni Rol: "Sosyal Belediyecilik", **Sosyal Politikalar Dergisi**. Sayı 2: 26-29, Kış 2007.

Çelik, Gülfettin. "Yerel Yönetimde Sınırlı Devlet-Maksimum Sivil Toplum Uygulamasına Bir Örnek Olarak Osmanlı Devleti" **Sosyal Politikalar Dergisi.** Sayı 2: 58–63, Kış 2007.

Çetiner, Osman Savaş. "Benim Fakirim Daha Besili" **Sosyal Politikalar Dergisi.** Sayı 2: 54–56, Kış 2007.

Ersöz, Halis Yunus. "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü" **Sosyal Politikalar Dergisi**. Sayı 2: 30–36, Kış 2007.

Ersöz, Halis Yunus. "Türkiye Ekonomisi ve Sosyal Politikalar" **Sivil Toplum**, Yıl 5, Sayı 19: 181-185, Temmuz-Eylül 2007.

Eryılmaz, Bilal. "Belediyeler ve Yerel Sosyal Politikalar", **Sosyal Politikalar Dergisi**. Sayı 2: 80–82, Kış 2007.

Sarıbay, Ali Yaşar. "Hangi Demokrasi?" **Sivil Toplum**. Yıl 3, Sayı 9: 87-89, Ocak-Mart, 2005.

Seyyar, Ali. "Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi". **Yerel Siyaset**. Yıl 3, Sayı 25: 30–44, Ocak 2008.

Şen, Mustafa. "Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik" **Sosyal Politikalar Dergisi**. Sayı 2: 38-44, Kış 2007.

Yılmaz, Nail, Halis Yunus Ersöz, Yüksel Demirkaya, "Türkiye'de Sosyal Politikalarda Yerelleşme Eğilimi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği" (**Yayınlanmamış Makale).**

Tezler

Beki, Abdulhakim. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği), **(Yayınlanmamış Doktora Tezi).** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Demir, İrfan. Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).** Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Es, Muharrem. Sosyal Politika Açısından Türkiye'de Gelir Dağılımı Araştırmaları ve Adil Gelir Dağılımı. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi).** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.

Es, Muharrem. Sosyal politika açısından İstanbul Metropoliten Alanının Yapısal Sorunları ve Çözüm Önerileri. (**Yayınlanmamış Doktora Tezi).** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Keskin, Bedrettin. "Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008,

Taş, İ.Ethem. Avrupa Birliği Bünyesinde Yerel Yönetim Politikaları ve Türkiye. **(Yayınlanmamış Doktora Tezi).** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Uğurlu, Melih. Türkiye'de Sivil Toplum - Sosyal Politika İlişkileri. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Diğer Kaynaklar

Ali Seyyar, Sosyal Politika Nedir?, http://www.sosyalsiyaset.com/documents/ss.htm, (Erişim Tarihi 30.08.2008)

Anar Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi, Ümraniye Belediyesi Vatandaş Memnuniyet Anketi Aralık 2007.

Asker Maaş Yardımı Tutar Skalası, Ümraniye Belediyesi Yazı İşleri Müdürlüğü Asker Maaş Bürosundan temin edilmiştir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_122.htm (Erişim Tarihi 10.09.2008)

Metropoll Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi A.Ş, Ümraniye Belediyesi Hizmet ve Beklenti Araştırması Haziran 2008.

Ümraniye Belediyesi Resmi İnternet Sitesi: www.umraniye.bel.tr

http://www.umraniye.bel.tr/bpi.asp?caid=60&cid=83 (Erişim Tarihi 14.10.2008).

Ümraniye İlçesinin Tarihi ile ilgili Detaylı Bilgi: http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=239 (Erişim Tarihi: 14.10.2008).

Ümraniye İlçesi Nüfus İstatistikleri: http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnks=&report=turkiye_il_ilce_yasgr.RDF&p_il1=34&p_ilce1=425&p_kod=3&desformat=html&ENVID=adnksEnv, (Erişim Tarihi: 03.11.2008).

Ümraniye Belediyesi Kent Konseyi Çalışmaları İle İlgili Detaylı Bilgi: http://www.umraniye.bel.tr/proje/projedetay.asp?caid=713&prid=5520 (Erişim Tarihi 30.10.2008)

Ümraniye Belediyesi Organizasyon Şeması: http://www.umraniye.bel.tr/yonetim/mudurlukdetay.asp?caid=20&did=39 (Erişim Tarihi 22.10.2008).

Ümraniye Belediyesi 2004 Faaliyet Raporu.

Ümraniye Belediyesi 2005 Faaliyet Raporu.

Ümraniye Belediyesi 2006 Faaliyet Raporu.

Ümraniye Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu.

1982 Anayasası. http://www.tbmm.gov.tr/Anayasa.htm (Erişim Tarihi 10.09.2008)

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.

http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mevzuat/Kanun.aspx (Erişim Tarihi 10.09.2008)

5393 Sayılı Belediye Kanunu. http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mevzuat/Kanun.aspx (Erişim Tarihi 10.09.2008)